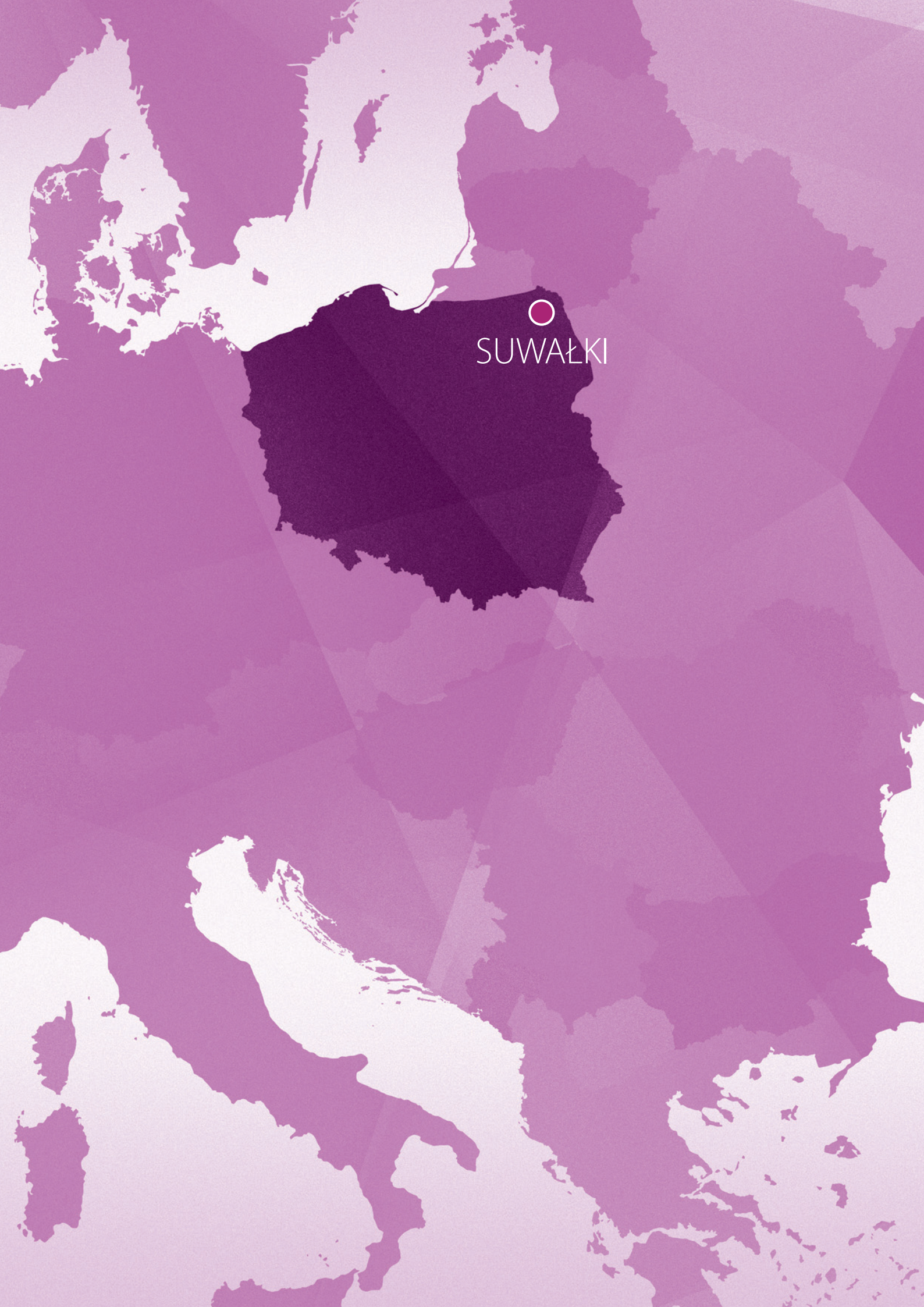

STRATEGIA
ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU
MIASTA SUWAŁKI DO ROKU 2020

SUWAŁKI

STRATEGIA ZRÓWNOWAŻONEGO ROZWOJU MIASTA SUWAŁKI DO ROKU 2020

Projekt został opracowany na bazie materiałów przygotowanych przez zespoły problemowe oraz w wyniku przeprowadzonych warsztatów strategicznych.

Spis treści

1. Wprowadzenie.....	10
2. Wizja rozwoju Suwałk do 2020 roku.....	12
3. Synteza diagnozy strategicznej.....	14
3.1 Uwarunkowania europejskie	14
▶ W politykach UE następuje wzrost znaczenia wymiaru terytorialnego	14
▶ Strategia Europa 2020 wyznacza ambitne cele...	15
▶ ... które wymagają koncentracji tematycznej i wzmocnienia polityki miejskiej...	15
▶ ...dlatego fundusze strukturalne w Polsce będą również skoncentrowane	16
3.2. Uwarunkowania krajowe	17
▶ Długookresowa strategia rozwoju kraju nie odnosi się do ośrodków subregionalnych, jednak wskazuje kluczowe kierunki rozwoju Polski	17
▶ Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest podstawą wszystkich średniookresowych strategii do roku 2020	18
▶ Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego jest kluczowym rządowym odniesieniem dla Strategii Suwałk	19
▶ Założenia Krajowej Polityki Miejskiej wskazują istotne z punktu widzenia Suwałk kierunki rozwoju	19
3.3. Strategia rozwoju województwa podlaskiego jako najważniejszy dokument na poziomie regionalnym	20
3.4. Dostępność komunikacyjna Miasta ma różne oblicza...	22
3.5. Kapitał ludzki stanowi o sile konkurencyjnej Miasta	23
3.6. Kapitał społeczny jako suma postaw indywidualnych i grupowych	26
▶ Suwalszczyzna jest wielokulturowa...	26
▶ ...co sprzyja rozwojowi sektora kultury w Mieście	26
▶ O aktywności społecznej świadczy również działalność organizacji pozarządowych...	28
▶ ...oraz klubów sportowych	29
3.7. Gospodarka oparta na Przedsiębiorczości i innowacyjności	29
▶ Wskaźniki dotyczące rynku pracy są dość optymistyczne...	29
▶ ...do czego przyczyniają się aktywne instytucje otoczenia biznesu	30
▶ Wyzwaniem stają się innowacyjność i specjalizacje regionalne...	31
▶ ...a także przyciąganie kapitału zagranicznego	33
3.8. Jakość życia	33
▶ Aktywność turystów świadczy o możliwościach wypoczynkowych...	33
▶ ...na które składają się również usługi medyczne i pomocy społecznej	35
3.9. Rozwój oparty o sieci współpracy	37
▶ Zagraniczni sąsiedzi charakteryzują się różnym poziomem gotowości do współpracy	37
▶ Miasta partnerskie i sieci międzynarodowe stanowią ważną płaszczyznę współpracy...	37
▶ ...którą uzupełnia współpraca na poziomie międzywojewódzkim i lokalnym	38
3.10. Inwestycje miejskie przyczyniają się do wzrostu jakości życia i poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej	39
▶ Poprawie ulega wyposażenie infrastrukturalne Miasta	39
▶ Rozważne zagospodarowanie przestrzeni publicznych...	40
▶ ... wymaga wysokich wydatków inwestycyjnych samorządu	40

4. Analiza SWOT	42
MOCNE STRONY:	42
SŁABE STRONY:	43
SZANSE:	43
ZAGROŻENIA:	44
5. Scenariusz rozwoju	45
6.1. Cele strategiczne	47
6. Cele rozwojowe	47
6.2. Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej	48
▶ Cel operacyjny 1.1. Wzrost innowacyjności gospodarki	48
▶ Cel operacyjny 1.2. Poprawa infrastruktury technicznej dla celów gospodarczych	49
▶ Cel operacyjny 1.3. Wzrost znaczenia przemysłów kreatywnych w rozwoju gospodarczym	49
▶ Cel operacyjny 1.4. Wzrost przedsiębiorczości	50
▶ Cel operacyjny 1.5. Wsparcie sektorów kluczowych dla Miasta (przemysł drzewny i meblarski, przemysł rolno-spożywczy, usługi turystyczne)	51
6.3. Cel strategiczny 2. Poprawa warunków życia	52
▶ Cel operacyjny 2.1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz modernizacja istniejącego komunalnego zasobu mieszkaniowego	52
▶ Cel operacyjny 2.2. Edukacja na najwyższym poziomie i różnorodna oferta zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych	52
▶ Cel operacyjny 2.3. Kultura i sztuka jako wyznaczniki subregionalnego znaczenia Suwałk	54
▶ Cel operacyjny 2.4. Tworzenie i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej, rozwój sportu oraz poszerzenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego	55
▶ Cel operacyjny 2.5. Rozwój bazy i podniesienie jakości działań zabezpieczenia socjalnego i zdrowotnego	55
▶ Cel operacyjny 2.6. Przeprowadzenie procesów rewitalizacyjnych	56
6.4. Cel strategiczny 3. Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i ład przestrzenny	57
▶ Cel operacyjny 3.1. tworzenie nowych, nowoczesnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych	57
▶ Cel operacyjny 3.2. Zagospodarowanie przestrzeni nad Czarną Hańczę	58
▶ Cel operacyjny 3.3. Ochrona środowiska przyrodniczego przed degradacją	58
▶ Cel operacyjny 3.4. przejście na gospodarkę niskoemisyjną	59
▶ Cel operacyjny 3.5. Kompleksowe uregulowanie gospodarki odpadami	59
6.5. Cel strategiczny 4. Poprawa dostępności komunikacyjnej	60
▶ Cel operacyjny 4.1. Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej	60
▶ Cel operacyjny 4.2. Poprawa funkcjonowania powiązań systemu komunikacyjnego Miasta z otoczeniem regionalnym	60
▶ Cel operacyjny 4.3. Poprawa krajowej i międzynarodowej dostępności komunikacyjnej	61
6.6. Cel strategiczny 5. Wzrost znaczenia współpracy w procesach rozwojowych	61
▶ Cel operacyjny 5.1. Rozwijanie aktywności i tożsamości lokalnej	61
▶ Cel operacyjny 5.2. Intensyfikacja współpracy w sieciach krajowych i międzynarodowych	62
▶ Cel operacyjny 5.3. Zintegrowane działania promocyjne na rzecz budowania konkurencyjności gospodarczej	63
7. Strategiczne przedsięwzięcia	64
8. Źródła finansowania realizacji Strategii	65
9. Założenia monitorowania Strategii	66
10. Zbieżność Strategii ze Strategią wojewódzką	68
11. Źródła	70

Prace nad Strategią odbywały się w zespołach problemowych, których członkami byli:

Zespół problemowy ds. bezpieczeństwa i porządku publicznego:

- Janusz Krzesicki
- Józef Kimera
- Leszek Perkowski
- Grzegorz Kosiński
- Dariusz Siwicki
- Andrzej Bałazy
- Rajmund Gieros
- Waldemar Siedlecki
- Ignacy Jasionowski
- Daniel Jaroszewicz

Zespół problemowy ds. edukacji i demografii:

- Andrzej Turowski
- Zbigniew De-Mezer
- Jadwiga Szczypiń
- Alicja Jacewicz
- Daniel Jaroszewicz
- Alicja Węsierska-Kwiecień
- Ewa Brzozowska
- Waldemar Brzeziński
- Bożena Makarewicz-Jafiszow
- Andrzej Kaszkiel
- Czesław Wielgat
- Aleksandra Muszczyńko
- Barbara Boruta
- Teresa Dzienuć

Zespół problemowy ds. gospodarki komunalnej i infrastruktury technicznej:

- Tadeusz Zamaro
- Adam Kacprzyk

- Zygmunt Szutkiewicz
- Tomasz Drejer
- Małgorzata Włoskowska
- Dariusz Przybysz
- Radosław Jabłoński
- Marek Giedroń
- Tadeusz Szacilo
- Zbigniew Makarewicz
- Grzegorz Kochanowicz
- Jarosław Lebediew

Zespół problemowy ds. zdrowia i pomocy społecznej:

- Bożena Topczyłko
- Anna Ruszewska
- Maria Metelska
- Honorata Rudnik
- Krystyna Jaśkiewicz
- Krystyna Szczypiń
- Sławomir Niedźwiedzki
- Ryszard Masłowski
- Bożena Łapińska
- Danuta Frydrych
- Krystyna Wasilewska

Zespół problemowy ds. kultury i ochrony dziedzictwa kulturowego:

- Bożena Kamińska
- Andrzej Chuchnowski
- Stanisław Kulikowski
- Jerzy Brzozowski
- Alicja Andrulewicz
- Marek Gałązka
- Mariusz Klimczyk
- Andrzej Strumiłło

- Adam Żywiczyński
- Marlena Borowska
- Agnieszka Szyszko
- Zbigniew Fałynowicz

Zespół problemowy ds. turystyki:

- Maciej Kamiński
- Henryk Grabowski
- Mirosław Miszkiel
- Elżbieta Niedziejko
- Lilianna Sadowska
- Agnieszka Sokołowska
- Mirosław Szyszko
- Mirosław Treter
- Waldemar Borysewicz
- Jan Sztukowski
- Piotr Bagiński

Zespół problemowy ds. finansów:

- Zdzisław Przełomieć
- Wiesław Stelmach
- Sławomir Sieczkowski
- Michał Przywara
- Teresa Kamińska
- Wojciech Ołów
- Dorota Okrągła

Zespół problemowy ds. rozwoju przedsiębiorczości:

- Włodzimierz Marczewski
- Agnieszka Rzatkowska
- Wiktor Raczkowski
- Andrzej Lewkowicz
- Anna Naszkiewicz

- Robert Żyliński
- Henryk Owsiejew
- Bogdan Sadowski
- Adam Ołów
- Piotr Czernialis

Zespół problemowy ds. sportu i rekreacji:

- Grzegorz Gorlo
- Krzysztof Ołowniuk
- Stanisław Sieczkowski
- Jarosław Jutkiewicz
- Zbigniew Wisiecki
- Jadwiga Olbryś
- Dariusz Mazur
- Piotr Zieliński
- Tadeusz Jasiński
- Jerzy Szuliński
- Marek Krejpcio
- Edward Dec
- Henryk Krzesicki
- Beata Harasimowicz
- Beata Domalewska-Chruśka
- Tadeusz Moćkun
- Walery Drażba

Zespół techniczno-redakcyjny:

- Marcin Bonisławski
- Magdalena Czeszkiewicz
- Kamil Klimek
- Beata Maksimowicz
- Jacek Szulc
- Ewelina Suchocka

Prace toczyły się pod kierunkiem:
Czesława Renkiewicza, Prezydenta miasta Suwałk
Łukasza Kurzyny, Zastępcy Prezydenta miasta Suwałk
Marka Buczyńskiego, Zastępcy Prezydenta miasta Suwałk

Proces budowania Strategii wspierany był przez dwóch ekspertów zewnętrznych:
prof. Jacka Szlachtę
dr hab. Wojciecha Dziemianowicza, prof. UW
przy współpracy
Klaudii Peszat
reprezentujących firmę Geoprofit.

Używane skróty:

B+R	Badania i rozwój
GUS	Główny Urząd Statystyczny
IOB	instytucje otoczenia biznesu
KPZK	Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030
KSRR	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie
MRR	Ministerstwo Rozwoju Regionalnego
NSP	Narodowy Spis Powszechny 2011
OZE	Odnawialne źródła energii
PKB	Produkt Krajowy Brutto
SRK	Strategia Rozwoju Kraju 2020 (nazywana średniookresową Strategią Rozwoju Kraju)
SRWP	Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego
SSSE	Suwalska Specjalna Strefa Ekonomiczna
UE	Unia Europejska

1. Wprowadzenie

Przedkładany projekt **Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020** jest dokumentem, który powstał w wyniku inicjatywy władz miasta wyrażonej w Uchwale Rady Miejskiej w Suwałkach nr XXIII/246/2012 z dnia 27 czerwca 2012 r. w sprawie przystąpienia do aktualizacji „Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020”.

Proces aktualizacji strategii odbywał się przy szerokiej współpracy przedstawicieli środowisk społecznych i gospodarczych, którzy weszli w skład 9 zespołów problemowych oraz zespołu redakcyjnego, powołanych Zarządzeniem Prezydenta Miasta Suwałk Nr 582/2012 z dnia 7 września 2012 r.

Efektorem prac zespołów problemowych, w których udział wzięło ponad 100 ekspertów z różnych dziedzin oraz 2 zewnętrznych ekspertów w zakresie planowania strategicznego i rozwoju regionalnego, jest projekt dokumentu, który dostosowuje wizję głównych kierunków rozwoju Miasta Suwałki do aktualnych tendencji wynikających z polityki spójności UE oraz procesów decentralizacyjnych i globalizacyjnych w gospodarce.

Projekt jest aktualizacją dotychczasowej Strategii, którą Rada Miejska w Suwałkach przyjęła w grudniu 2007 roku. W ciągu 6 lat nastąpiły jednak istotne zmiany w skali światowej i europejskiej. Kryzys finansowy, obejmujący najwyżej rozwinięte gospodarki świata negatywnie wpłynął nie tylko na warunki prowadzenia biznesu w Polsce, ale również przyczynił się do ożywionej dyskusji w Europie na temat kierunków rozwojowych i instrumentów stosowanych przez państwa i regiony. Proces wychodzenia z kryzysu zbiegł się z programowaniem nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020.

Przyjęcie przez Unię Strategii Europa 2020 stało się wyraźnym sygnałem, że w najbliższych czasach wciąż w polu zainteresowania polityk będą kwestie związane ze spójnością, ale głównym czynnikiem rozwojowym będzie innowacyjność, a tuż za nią konkurencyjność.

W latach 2010-2013, a także w roku 2013, obserwowaliśmy bądź uczestniczyliśmy w procesach budowania strategii na różnych szczeblach administracji publicznej. Nowe dokumenty rządowe starają się pozytywnie odpowiedzieć na wyzwania europejskie. Zaktualizowane strategie województw również wpisują się w ten trend. Przygotowywane regionalne programy operacyjne będą także kładły nacisk na innowacyjność i przedsiębiorczość w zdecydowanie większym stopniu niż dotychczas.

Opisane wyżej zmiany oznaczają, że władze miast i gmin powinny dokonać weryfikacji dotychczasowych strategii. Przyszłość będzie związana z konkurencyjnością o środki unijne, ale również koniecznością nieco innego podejścia do samych procesów rozwojowych. Należy oczekiwać, że rozwój lokalny coraz bardziej będzie opierał się o wysoką aktywność społeczności zamieszkują-

cych miasta i gminy, mobilizację przedsiębiorców. Hasła: partnerstwo publiczno-prywatne, społeczna odpowiedzialność biznesu, aktywny samorząd gospodarczy, budżet partycypacyjny, inteligentne specjalizacje coraz częściej będą codzienną praktyką tych, którzy będą chcieli sprostać wymogom konkurencji europejskiej i światowej o czynniki rozwoju.

Prezentowany projekt odpowiada na te nowe wyzwania. Zawiera również jednoznaczną wizję, wywodzącą się z zaproponowanej we wciąż aktualnej Strategii, wskazującą na wagę zrównoważonego rozwoju, inwencji wszystkich mieszkańców oraz wykorzystanie walorów położenia miasta.

Jednak najistotniejszym elementem Strategii jest jej... realizacja. Projekt Strategii jest z jednej strony zaproszeniem do współpracy na rzecz rozwoju miasta, z drugiej zaś zakłada proces monitorowania realizacji Strategii. Zapisane w projekcie cele i kierunki działań będą wymagały nie tylko aktywności administracji lokalnej, ale szeroko zakrojonej współpracy mieszkańców, przedsiębiorców i organizacji ich skupiających.

2. Wizja rozwoju Suwałk do 2020 roku

Wizja Suwałk w 2020 roku jest w pełni tożsama z misją, jaką określono w poprzednim dokumencie strategicznym opracowanym w 2007 roku. W aktualnej Strategii wprowadzono do wizji inwencję mieszkańców oraz funkcje integrujące, jakie powinno pełnić Miasto. Wizja Miasta Suwałki w 2020 roku sformułowana jest następująco:

Suwałki – konkurencyjny ośrodek zrównoważonego rozwoju opartego na inwencji mieszkańców oraz innowacyjnej gospodarce, wykorzystujący walory położenia, a także integrujący procesy społeczno-gospodarcze w wymiarze międzywojewódzkim i międzynarodowym

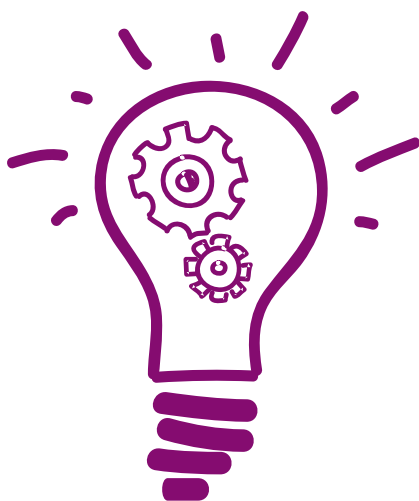
Każdy z elementów wizji ma nieco szersze znaczenie:

- ▶ **Konkurencyjny ośrodek** – rozumiany jest jako biegun wzrostu, który osiąga sukcesy w czterech wymiarach konkurencyjności: o mieszkańców, o inwestorów, o turystów i o fundusze publiczne. W każdym z tych wymiarów Suwałki powinny poprawiać swoją pozycję w porównaniach krajowych i zagranicznych.
- ▶ **Zrównoważony rozwój** – oznacza nowoczesne podejście do środowiska przyrodniczego. Przyjmowanie nadrzędności wymogów ekologii w stosunku do zagadnień społeczno-gospodarczych prowadzi często do konfliktów. Jednak środowisko przyrodnicze musi być traktowane jako bardzo ważny zasób lokalny, którego jakość warunkuje możliwości rozwoju dziś i w przyszłości.
- ▶ **Inwencja mieszkańców** – mówi o aktywności mieszkańców w realizacji procesów rozwojowych, zarówno społecznych, jak i gospodarczych. Wprowadzenie tego pojęcia do wizji akcentuje nadzieję na wykorzystanie endogennych czynników rozwoju.
- ▶ **Innowacyjna gospodarka** – wciąż głównym czynnikiem rozwoju miast i regionów będzie pozostawała umiejętność włączania się w gospodarkę opartą na wiedzy. Suwałki będą w szczególności wpisywały się w inteligentne specjalizacje województwa podlaskiego, ale również tworzyły korzystne warunki dla wszelkich przejawów innowacyjności gospodarczej.
- ▶ **Walory położenia** – ten element wizji związany jest z dwoma rodzajami położenia: przyrodniczym i polityczno-gospodarczym. Suwałki, a szczególnie tereny okoliczne, są atrakcyj-

nym obszarem przyrodniczym, którego wykorzystanie turystyczne powinno być w większym stopniu czynnikiem rozwoju całego subregionu. Suwałki leżą również w pobliżu trzech sąsiadów zagranicznych Polski. Wizja nie zakłada diametralnej zmiany (granica wewnętrzna i zewnętrzna UE) tego położenia, ale podkreśla konieczność jego lepszego wykorzystania.

- ▶ **Integracja procesów społeczno-gospodarczych** – Suwałki są i będą silnym ośrodkiem subregionalnym. Będą coraz silniej integrować, poprzez współpracę z innymi samorządami, procesy społeczne i gospodarcze. Wizja zakłada utrwalenie znaczenia Suwałk do pozycji lidera w tej części kraju.
- ▶ **Wymiar międzywojewódzki** – wymiar ten jest wprowadzony ze względu na dotychczasowe dobre doświadczenia współpracy z partnerami z województwa warmińsko-mazurskiego. W 2020 roku współpraca międzywojewódzka, również w ramach Polski wschodniej, powinna stanowić jeden z najważniejszych elementów aktywności ponadlokalnej Miasta.
- ▶ **Wymiar międzynarodowy** – wizja zakłada wzrost znaczenia Suwałk na arenie międzynarodowej. Odbywać się to będzie zarówno poprzez realizację specjalizacji regionalnej „wschód”, ale również dzięki aktywności Miasta w różnych wartościowych sieciach współpracy, skupiających partnerów zagranicznych.

3. Synteza diagnozy strategicznej

Diagnoza strategiczna koncentruje się na najważniejszych zagadnieniach, które decydują o kierunkach i sposobie rozwoju miasta.

Polityki unijne będą w najbliższym czasie jednym z kluczowych czynników zewnętrznych uwarunkowań rozwoju miast w Polsce.

Wzrost znaczenia **wymiaru terytorialnego** w politykach UE oznacza więcej możliwości wykorzystania potencjałów Suwałk.

Diagnoza strategiczna uwzględnia dwa podstawowe wymiary analizy sytuacji jednostki samorządu terytorialnego: zewnętrzny i wewnętrzny. Wymiar zewnętrzny opisywany jest przez analizę uwarunkowań europejskich, krajowych i regionalnych. Z kolei sytuacja wewnętrzna Suwałk ilustrowana jest poprzez porównania z innymi jednostkami w kontekście konkurencyjności.

3.1 Uwarunkowania europejskie

Uwarunkowania europejskie wynikają z członkostwa Polski w Unii Europejskiej i szczególnego znaczenia europejskiej polityki spójności (EPS) dla wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego Polski, województwa podlaskiego oraz miasta Suwałki za pomocą funduszy strukturalnych, Funduszu Spójności oraz innych instrumentów bezzwrotnych i zwrotnych. Unia Europejska programuje swoje polityki i budżet w wieloletnim horyzoncie czasowym. Najbliższy będzie dotyczył siedmiu lat - 2014-2020. Konsekwencją tego jest przyjęcie horyzontu czasowego roku 2020 we wszystkich średniookresowych dokumentach programowych w Polsce na poziomie krajowym i regionalnym. Podstawowym instrumentem interwencji strukturalnej w układach terytorialnych, uruchamianym z poziomu całej tej organizacji, jest europejska polityka spójności (EPS), skupiająca około 1/3 wydatków budżetowych Unii Europejskiej. Polska w latach 2014-2020 pozostaje największym beneficjentem tej polityki, koncentrując około 23% całej alokacji.

W politykach UE następuje wzrost znaczenia wymiaru terytorialnego

Istotna zmiana podstaw prawnych europejskiej polityki spójności wiąże się z wejściem w życie Traktatu Lizbońskiego (1 grudnia 2009 r.). W artykule 3., określającym cele Unii, zapisano, że: „(Unia) wspiera spójność gospodarczą, społeczną i terytorialną oraz solidarność między krajami członkowskimi”. Oznacza to pojawienie się nowego traktatowego wymiaru spójności – terytorialnego. W kolejnych dokumentach Komisji Europejskiej starano się zdefiniować, na czym mogłaby polegać „terytorialność”.

W piątym raporcie kohezyjnym jako terytorialne priorytety rozwoju społeczno-gospodarczego Unii Europejskiej określono (European Union, 2010):

1. Promowanie policentrycznego i zbilansowanego rozwoju w układach terytorialnych.
2. Zachęcanie do zintegrowanego rozwoju w miejskich, wiejskich i specyficznych regionach.
3. Terytorialną integrację przygranicznych i ponadnarodowych regionów funkcjonalnych.

4. Zabezpieczenie globalnej konkurencyjności regionów bazującej na silnych gospodarkach lokalnych.
 5. Poprawienie dostępności dla jednostek, społeczności i przedsiębiorstw.
 6. Zarządzanie i sieciowanie ekologicznych, krajobrazowych i kulturowych zasobów regionów.
- Wszystkie te priorytety są istotne dla rozwoju społeczno-gospodarczego Miasta Suwałk.

Strategia Europa 2020 wyznacza ambitne cele...

Zakłada się, że podstawową misją europejskiej polityki spójności w latach 2014-2020 będzie wdrożenie Strategii Europa 2020 (Komisja Europejska, 2010). Jako trzy priorytety w Strategii zaproponowano:

1. Rozwój gospodarki opartej na wiedzy i innowacjach,
2. Promocję gospodarki oszczędzającej zasoby, zielonej i konkurencyjnej oraz,
3. Sprzyjanie gospodarce o wysokim zatrudnieniu; zapewniającej wysoką spójność społeczną i terytorialną.

Określono jednocześnie 5 celów na poziomie Wspólnoty Europejskiej:

1. 75% wskaźnik zatrudnienia dla grupy wiekowej 20-64,
2. 3% produktu krajowego brutto przeznaczanego na badanie i rozwój,
3. 20/20/20 w zakresie klimatu i energetyki (zmniejszenie emisji CO₂ o 20%, zwiększenie udziału odnawialnych źródeł energii do 20% oraz poprawa efektywności energetycznej o 20%),
4. Obniżenie udziału młodzieży kończącej wcześniej edukację poniżej 10% oraz osiągnięcie minimum 40% udziału młodzieży w odpowiednich rocznikach kohorty wiekowej 30-34 kończącej edukację na poziomie wyższym,
5. Zmniejszenie liczby osób pozostających w Unii Europejskiej w strefie ubóstwa o 20 milionów, oczywiście klasyfikowanych w taki sposób w ramach poszczególnych państw członkowskich¹.

Regiony, które będą przyczyniały się do osiągnięcia tych celów przez Polskę, mogą liczyć na priorytet w finansowaniu.

... które wymagają koncentracji tematycznej i wzmocnienia polityki miejskiej...

W październiku 2011 roku Komisja Europejska przedstawiła projekt pakietu rozporządzeń na lata 2014-2020 (European Commission, 2011), która została bardzo nieznacznie zmodyfikowana w marcu 2012 roku. Syntetyczna charakterystyka propozycji Komisji Europejskiej pozwala sformułować następujące wnioski dla Suwałk:

- **polityka rozwojowa będzie koncentrowała się na 11 priorytetach tematycznych²**, które będą brane pod uwagę zarówno w dokumentach programowych krajowych, jak i regionalnych;

¹ Zadania związane z realizacją tych celów dla poszczególnych państw członkowskich zostają zróżnicowane, co oznacza w przypadku Polski nieco niższy poziom wskaźników docelowych, z wyjątkiem celów edukacyjnych. Krajowy Program Reform (KPR) został przyjęty przez Radę Ministrów 26 kwietnia 2011 roku, a następnie został dwukrotnie zaktualizowany - dla lat 2012/2013 25 kwietnia 2012 roku oraz dla lat 2013/2014 30 kwietnia 2013 roku. [Ministerstwo Gospodarki, 2011, 2012 i 2013]. Krajowy Program Reform określił cele dla Polski przewidywane do osiągnięcia w roku 2020 i szczegółowy harmonogram ich realizacji: (1) 71% wskaźnik zatrudnienia dla osób w wieku 20-64 lata (poziom wyjściowy to 64,5% w roku 2010); (2) 1,7% produktu krajowego brutto przeznaczanego na inwestycje w B+R (poziom wyjściowy to 0,75% w roku 2010); (3) zintegrowany wskaźnik oszczędności energii pierwotnej (narastająco) z 0,56 Mtoe w roku 2010 do 13,6 Mtoe w roku 2020 (miliony ton ekwiwalentu olejowego); (4) zmniejszenie do 4,5% udziału osób wcześniej kończących naukę oraz zwiększenie do 45% udziału osób w wieku 30-34 lata posiadających wykształcenie wyższe, a także (5) obniżenie o 1,5 mln liczby osób zagrożonych ubóstwem.

² (1) wzmocnianie badań, rozwoju technologicznego i innowacji; (2) wzmocnianie dostępu do i wykorzystania oraz jakości informacyjnych i komunikacyjnych technologii; (3) wzmocnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnictwa (Europejski Fundusz Rolny Rozwoju Obszarów Wiejskich) oraz rybołówstwa (Europejski Fundusz Morski i Rybacki); (4) Wspieranie przesunięcia w kierunku niskowęglowej gospodarki we wszystkich sektorach gospodarki; (5) Promowanie adaptacji do zmian klimatycznych, za-

Strategia Europa 2020 określa kierunki rozwoju UE i jest punktem odniesienia dla większości dokumentów strategicznych przygotowywanych w Polsce.

Wymiar terytorialny przejawia się m. in. wzrostem znaczenia **polityki miejskiej** w politykach rozwojowych całej UE.

- ▶ **zakłada się wprowadzenie różnych usztywnień struktury alokacji środków europejskiej polityki spójności**, czego konsekwencją będzie koncentracja tematyczna wydatkowanych środków (...) oraz możliwe upodobnienie kierunków interwencji strukturalnej Unii Europejskiej w poszczególnych regionach, niezależnie od lokalnego kontekstu rozwojowego;
- ▶ **nastąpi wzrost wymiaru miejskiego prowadzenia polityki rozwojowej**. W projekcie regulacji prawnych europejskiej polityki spójności na lata 2014-2020 jako operacjonalizację wymiaru terytorialnego zaproponowano zestaw nowych instrumentów dotyczących między innymi polityki miejskiej oraz rozwoju lokalnego. Są to następujące propozycje:
 1. Rozwój lokalny typu LEADER dla innych niż wiejskie obszary (Community-led local development);
 2. Strategie rozwoju lokalnego (local development strategies);
 3. Wspólne grupy akcji (joint action groups);
 4. Lokalne plany akcji (local action plans);
 5. Zintegrowane terytorialnie inwestycje (integrated territorial investment);
 6. Trwały i zrównoważony rozwój obszarów zurbanizowanych;
 7. Platforma rozwoju miast (urban development platform);
 8. Innowacyjne akcje w sferze trwałego i zrównoważonego rozwoju miast.

Strategicznym celem w latach 2014-2020 jest **wspieranie przez europejską politykę spójności zintegrowanej polityki miejskiej**, zarówno na poziomie państw i regionów, jak też poszczególnych miast Unii Europejskiej.

...dlatego fundusze strukturalne w Polsce będą również skoncentrowane

Finansowanie dostępne dla Polski w latach 2014-2020 w ramach europejskiej polityki spójności będzie wynikało z zapisów Position Paper Komisji Europejskiej w sprawie Umowy Partnerskiej z Polską (European Commission 2012). Końcowy kształt Umowy Partnerskiej będzie wynikiem negocjacji pomiędzy Komisją Europejską a Rządem RP. Jednak bardzo charakterystyczna dla percepcji ze strony Komisji Europejskiej sytuacji społeczno-gospodarczej Polski jest lista proponowanych obszarów interwencji [European Commission 2012]. Według Komisji Europejskiej czterema priorytetami kierunków finansowania w ramach funduszy europejskich w Polsce w latach 2014-2020 mają być:

- 1. Nowoczesne sieci infrastrukturalne** (transportowe, energetyczne i teleinformatyczne), jakie są niezbędne dla przyspieszenia wzrostu gospodarczego i tworzenia miejsc pracy.
- 2. Przyjazne dla innowacji otoczenie biznesowe**. W Polsce niezbędne jest zasadnicze zwiększenie poziomu oraz udziału inwestycji prywatnych w sferze badań i rozwoju.
- 3. Zwiększenie partycypacji na rynku pracy**. Ma to nastąpić poprzez poprawę sytuacji w sferze zatrudnienia oraz aktywną politykę w zakresie włączenia społecznego i edukacji.
- 4. Przyjazna dla środowiska oraz efektywnie wykorzystująca zasoby gospodarka**. Oczekuje się pozytywnych zmian strukturalnych w gospodarce, znacznie efektywniej wykorzystującej energię oraz cechującej się znacznie mniejszym zapotrzebowaniem na paliwa węglowe.

W dokumencie tym wskazano także na potrzebę szczególnego wspierania rozwoju społeczno-gospodarczego Polski Wschodniej, obejmującej pięć województw: lubelskie, podkarpackie,

bezpieczania przed i zarządzania ryzykiem; (6) Ochronianie środowiska i promowanie efektywności zasobów; (7) Promowanie zrównoważonego transportu i usuwanie wąskich gardeł w podstawowej infrastrukturze sieciowej; (8) Promowanie zatrudnienia i wspieranie mobilności siły roboczej; (9) Promowanie integracji społecznej i zwalczania bezrobocia; (10) Inwestowanie w edukację, umiejętności oraz uczenie się przez całe życie oraz (11) Wzmacnianie potencjału instytucjonalnego i sprawnej administracji publicznej

Fundusze strukturalne będą miały inny niż dotychczas charakter w nowej perspektywie finansowej.

podlaskie, świętokrzyskie i warmińsko-mazurskie, tak aby zwiększyć poziom spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej tego makroregionu z innymi regionami Unii Europejskiej, niezależnie od tego, w jakiej formie organizacyjnej będzie się to odbywało.

3.2. Uwarunkowania krajowe

Długookresowa strategia rozwoju kraju nie odnosi się do ośrodków subregionalnych, jednak wskazuje kluczowe kierunki rozwoju Polski

Dokument „Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju”³ określa aż jedenaście celów, jakimi są⁴:

1. Wspieranie prorozwojowej alokacji zasobów w gospodarce, stworzenie warunków dla wzrostu oszczędności oraz podaży pracy i innowacji.
2. Zmniejszenie długu publicznego i kontrola deficytu w cyklu koniunkturalnym.
3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki.
4. Wzrost wydajności i konkurencyjności gospodarki.
5. Stworzenie Polski Cyfrowej.
6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfarestate”.
7. Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska.
8. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnych równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.
9. Zwiększenie dostępności terytorialnej Polski poprzez utworzenie zrównoważonego, spójnego i przyjaznego użytkownikom systemu transportowego.
10. Stworzenie sprawnego państwa jako modelu działania administracji publicznej.
11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju.

Dla każdego z tych celów określono szczegółowe kierunki interwencji.

Celem głównym w horyzoncie czasowym roku 2030 jest poprawa **jakości życia** Polaków mierzona z jednej strony zarówno wskaźnikami jakościowymi, jak i wartością oraz tempem wzrostu produktu krajowego brutto w Polsce, a z drugiej strony zwiększeniem spójności społecznej oraz zmniejszeniem nierówności o charakterze terytorialnym, jak również skalą skoku cywilizacyjnego społeczeństwa oraz innowacyjności gospodarki w stosunku do innych krajów. Wymaga to przesunięcia wydatków publicznych w kierunku wydatków prorozwojowych. Rozwój Polski powinien odbywać się w trzech obszarach strategicznych równocześnie: **konkurencyjności i innowacyjności gospodarki, równoważenia potencjału rozwojowego regionów Polski oraz efektywności i sprawności państwa.**

³ Dokument przyjęty przez Radę Ministrów 5 lutego 2013 roku.

⁴ Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, 2012.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju nie odnosi się do problemów ośrodków subregionalnych.

Przyjęty w tym dokumencie model rozwoju opiera się o zasadę **solidarności pokoleniowej, terytorialnej** oraz **innowacyjnej** (solidarność zasady wyrównywania szans i konkurencyjności w celu innowacyjności).

W dokumencie tym podkreślono znaczenie dobrej dostępności do ośrodków wojewódzkich, ale pominięto całkowicie rolę ośrodków subregionalnych, takich jak Suwałki (poza mapami przekopiowanymi z Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030). Wskazano na potrzebę szczególnego uwzględnienia w decyzjach rozwojowych Polski Wschodniej.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 jest podstawą wszystkich średniookresowych strategii do roku 2020

Średniookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (ŚSRK)⁵ zakłada efektywny rozwój społeczno-gospodarczy, spójność społeczno-gospodarczą i terytorialną oraz tworzenie warunków wykorzystania potencjału gospodarki i społeczeństwa. Jako cel główny ŚSRK określono wzmocnienie i wykorzystanie gospodarczych, społecznych i instytucjonalnych potencjałów, zapewniających szybszy i zrównoważony rozwój kraju oraz poprawę jakości życia ludności.

Wyróżniono trzy obszary strategicznej interwencji:

1. Sprawne i efektywne państwo.
2. Konkurencyjną gospodarkę.
3. Spójność społeczną i terytorialną.

Jest to nowatorska konwencja, bowiem w dotychczasowych strategiach w Polsce jeszcze nigdy nie eksponowano w taki sposób znaczenia sprawnego i efektywnego państwa. W ramach **obszaru strategicznego (1)** wyróżniono następujące cele:

1. Przejście od administrowania do zarządzania rozwojem.
2. Zapewnienie środków na działania rozwojowe.
3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli.

W ramach obszaru strategicznego (2) zidentyfikowano jako cele:

1. Wzmocnienie stabilności makroekonomicznej.
2. Wzrost wydajności gospodarczej.
3. Zwiększenie innowacyjności gospodarki.
4. Rozwój kapitału ludzkiego.
5. Zwiększenie wykorzystania technologii cyfrowych.
6. Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko.
7. Zwiększenie efektywności transportu.

W obszarze strategicznym (3) sformułowane są następujące cele:

1. Integracja społeczna.
2. Zapewnienie dostępu i określonych standardów usług publicznych.
3. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów terytorialnych.

Na najniższym poziomie zidentyfikowano 46 kierunków interwencji, określając 32 z nich jako takie, które powinny być podejmowane także w strategiach wojewódzkich. Dotyczą one wszyst-

⁵ Strategia przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 25 września 2012 roku (Monitor Polski, 22 listopada 2012r., poz. 882).

kich wymienionych wcześniej celów, z wyjątkiem odnoszącego się do wzmocnienia stabilności makroekonomicznej.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego jest kluczowym rządowym odniesieniem dla Strategii Suwałk

KSRR⁶ określa trzy cele:

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów,
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych,
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie.

W ramach **celu 1** wyróżniono jako jeden z kierunków interwencji polityki regionalnej **wspieranie rozwoju i znaczenia miast subregionalnych**, adresując to do miast średniej wielkości, liczących ponad 20 tysięcy mieszkańców. Polityka regionalna ma oddziaływać na **zwiększenie znaczenia gospodarczego i społecznego** tych miast, co umożliwi lepsze wykorzystanie potencjału odpowiednich regionów, co ma szczególne znaczenie w Polsce północno-wschodniej. Ukierunkowane terytorialnie wsparcie, obok połączeń transportowych, dotyczyć ma: projektów wspierających integrację przestrzenną, społeczną i gospodarczą średnich ośrodków miejskich i ich otoczenia poprzez rozbudowę i modernizację infrastruktury transportowej i systemów transportu zbiorowego, wspomaganie kompleksowych planów lokalizacji, rozwoju i efektywności działania instytucji wspomagających kapitał ludzki, usługi finansowe oraz funkcje gospodarcze o ponadlokalnym obszarze oddziaływania, rozwijania i uzupełniania palety wysokiej jakości usług publicznych dotyczących przede wszystkim edukacji, ochrony zdrowia oraz kultury, budowy i modernizacji infrastruktury technicznej zapewniającej lokalizację przedsiębiorstw wykorzystujących specyficzny, lokalny potencjał w zakresie określonej specjalizacji gospodarczej bazującej na zasobach ludzkich, ekologicznych czy kulturowych.

Suwałki zaliczono do miast o umiarkowanej koncentracji negatywnych zjawisk społeczno-gospodarczych. Miasto znalazło się na obszarach wymagających zwiększania potencjału rozwojowego i przeciwdziałania marginalizacji obszarów przygranicznych. Wskazano, że szczególnym wyzwaniem polityki regionalnej pozostaje sytuacja na obszarach położonych wzdłuż granic z państwami niebędącymi członkami Unii Europejskiej, w tym Rosji (obwodu kaliningradzkiego) i Białorusi. Polityka regionalna w tym przypadku nie może zastąpić rozwiązań politycznych, ale jej rola powinna polegać na łagodzeniu ich peryferyjności i wspieraniu rozwoju funkcji pozagospodarczych.

Założenia Krajowej Polityki Miejskiej wskazują istotne z punktu widzenia Suwałk kierunki rozwoju

Celem strategicznym krajowej polityki miejskiej jest wzmocnienie zdolności polskich miast i obszarów miejskich do kreowania szybszego wzrostu gospodarczego, tworzenia nowych miejsc pracy i poprawy życia mieszkańców⁷. W horyzoncie czasowym roku 2020 najważniejsze zadania to między innymi (poza wspieraniem głównych ośrodków miejskich, czyli miast wojewódzkich i wybranych w KPZK ośrodków regionalnych):

- ▶ **Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, w tym niektórych obszarów wiejskich, przez ich wzmocnienie i przeciwdziałanie upadkowi.**

⁶ Strategia przyjęta przez Radę Ministrów w dniu 13 lipca 2010 roku.

⁷ Rada Ministrów przyjęła Założenia w dniu 16 lipca 2013 roku.

KSRR dostrzega problemy ośrodków subregionalnych i adresuje do nich szereg instrumentów wsparcia.

Podstawowe działania i środki będą się koncentrować na wzmacnianiu istniejącej sieci miast i wspomaganie urbanizacji na tych obszarach. Chodzi o wspomaganie funkcji miejskich, w tym gospodarczych i pozarolniczych, w ośrodkach subregionalnych i powiatowych (ze słabiej rozwiniętą siecią miejską), które zapewniają dobre usługi publiczne oraz oferują nowe miejsca pracy o zasadniczym znaczeniu dla restrukturyzacji regionu. Wsparcie obejmie także regiony opóźnione w rozwoju cywilizacyjnym oraz borykające się z największymi problemami, w których sieć miast jest najsłabsza.

► **Odbudowa zdolności do rozwoju przez rewitalizację obszarów miejskich zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie.** Wypracowane zostaną mechanizmy umożli-

wiające efektywną rewitalizację. Na wybranych obszarach miejskich będzie przeprowadzona kompleksowa rewitalizacja fizyczna połączona z działaniami na rzecz poprawy sytuacji społeczno-gospodarczej.

- **Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej urbanizacji (wyludnianiu się centrów miast i rozwoju strefy podmiejskiej).** Szczególna uwaga zostanie poświęcona zatrzymaniu zjawiska niekontrolowanej suburbanizacji, która potęguje problemy społeczne i gospodarcze oraz powoduje pogorszenie jakości życia. Chodzi o zmniejszenie negatywnych skutków suburbanizacji, do których należą utrudnienia komunikacyjne, czy też problemy z dostępnością do podstawowych usług publicznych, jak edukacja, ochrona zdrowia czy kultura.
- **Stworzenie warunków do skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich.** Niezbędna jest modyfikacja lub wprowadzenie odpowiednich przepisów prawnych dotyczących zarządzania na obszarze miast. Konieczne będzie zwiększenie koordynacji polityk krajowych z regionalnymi i lokalnymi. Lepsza koordynacja różnych polityk publicznych przyczyni się do zwiększenia efektywności wydatkowania środków publicznych, z których znaczna część dotyczy rozwoju miast i zadań samorządów lokalnych.

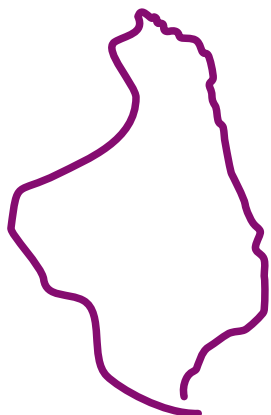
Przyjęcie tych założeń oznacza rozpoczęcie przez Ministerstwo Infrastruktury i Rozwoju prac nad dokumentem docelowym dotyczącym krajowej polityki miejskiej.

3.3. Strategia rozwoju województwa podlaskiego jako najważniejszy dokument na poziomie regionalnym

Podstawowe uwarunkowania regionalne dla rozwoju miasta Suwałki wynikają z zapisów Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego (SRWP) do roku 2020. Wizja województwa podlaskiego zakładająca, że w horyzoncie czasowym roku 2030 będzie ono: zielone, otwarte, dostępne i przedsiębiorcze, wydaje się kapitalnie dopasowana do sytuacji miasta Suwałki. Zawarta w SRWP do roku 2020 synteza diagnozy pokazuje, że Suwałki wraz z otaczającymi gminami stanowią bardzo silny element struktur społeczno-gospodarczych województwa podlaskiego, znakomicie uzupełniający potencjał obszaru metropolitalnego stolicy województwa. Z zawartych w SRWP do roku 2020 mapach diagnostycznych wyraźnie widać bogatą i w miarę zrównoważoną strukturę gospodarczą Suwałk i powiązanej z miastem strefy.

Krajowa polityka miejska zakłada konieczność działań wspierających potencjał ośrodków subregionalnych.

Siatka proponowanych w SRWP do roku 2020 celów strategicznych i operacyjnych zawiera:

(A) **Konkurencyjną gospodarkę**, w której wyróżniono następujące cele operacyjne: (1.1.) Rozwój przedsiębiorczości; (1.2.) Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw; (1.3.) Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności mieszkańców regionu; (1.4.) Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych; (1.5.) Efektywne korzystanie z zasobów naturalnych oraz (1.6.) Nowoczesna infrastruktura sieciowa.

(B) **Powiązania krajowe i międzynarodowe**, co przekłada się na cele operacyjne: (2.1.) Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym; (2.2.) Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa; (2.3.) Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej; (2.4.) Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej oraz (2.5.) Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu.

(C) **Jakość życia** – w ramach tego celu strategicznego wskazuje się na cele operacyjne: (3.1.) Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych; (3.2.) Poprawa spójności społecznej; (3.3.) Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego oraz (3.4.) Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami.

Warstwa programowa SRWP zawiera szereg bezpośrednich odniesień do Suwałk. W rozdziale poświęconym Obszarom Strategicznej Interwencji wyróżniono jako ukształtowane subregionalne ośrodki wzrostu miasta Łomżę i Suwałki.

Miasto Suwałki określono jako ośrodek o średnim natężeniu problemów związanych z restrukturyzacją i rewitalizacją miast tracących funkcje społeczno-gospodarcze (za KSRR) oraz miasto o przeciętnym natężeniu problemów rozwojowych. Analiza zasięgów obszarów funkcjonalnych wykazała także zasięg przestrzenny szerszej strefy zewnętrznej powiązanej z miastem Suwałki (w sumie cztery gminy: Suwałki, Jeleniewo, Raczki, Szypliszki). Miasto Suwałki zostało zaliczone do obszarów przygranicznych oraz do gmin, których rozwój jest uwarunkowany siecią Natura 2000.

W SRWP do roku 2020 wyróżniono także kluczowe zagadnienia ponadregionalne. W relacjach z województwem warmińsko-mazurskim wskazano, że: *„należy dążyć do pogłębienia kooperacji społeczno-gospodarczej, jaką już dziś obserwujemy między północną częścią województwa podlaskiego oraz wschodnią częścią Warmii i Mazur (Suwałki, Augustów, Elk, Gołdap, Olecko). Tu możliwe są dalsze prace nad produktami turystycznymi, włączając możliwości partnerstwa i zainteresowania ze strony zagranicznych sąsiadów obu województw. Ponadto sferą zaniedbaną są powiązania komunikacyjne między województwami, które są obecnie barierą rozwoju dla nawiązanych już form współpracy. Oba województwa charakteryzują się podobnymi problemami wynikającymi ze specyfiki granicy zewnętrznej UE”*. Takie same zapisy znalazły się w strategii województwa warmińsko-mazurskiego.

W SRWP wskazano także na znaczenie bezpośredniego sąsiedztwa Białorusi, Litwy i Federacji Rosyjskiej co: *„tworzy sprzyjającą płaszczyznę do nawiązywania na obszarze wschodniego pogranicza kontaktów między samorządami lokalnymi”*. Wymieniono porozumienia partnerskie na poziomie wojewódzkim oraz komisje międzyrządowe, w których województwo podlaskie uczestniczy. Wskazano na znaczenie współpracy w Euroregionie Niemen. Stwierdzono, że: *„Korzystne położenie Białorusi, sąsiedzka bliskość rynku umożliwiają wychodzenie poprzez rynek białoruski na inne rynki wschodnie, zwłaszcza rosyjski i kazachski, w związku z utworzeniem unii celnej”*.

Strategia Rozwoju Województwa Podlaskiego jest najważniejszym dokumentem strategicznym, którego zapisy powinny być brane pod uwagę przez wszystkie samorządy lokalne.

W Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego Suwałki zajmują istotne miejsce jako subregionalny ośrodek wzrostu, który wraz ze swoim otoczeniem powinien wykorzystywać szczególne walory położenia.

3.4. Dostępność komunikacyjna Miasta ma różne oblicza...

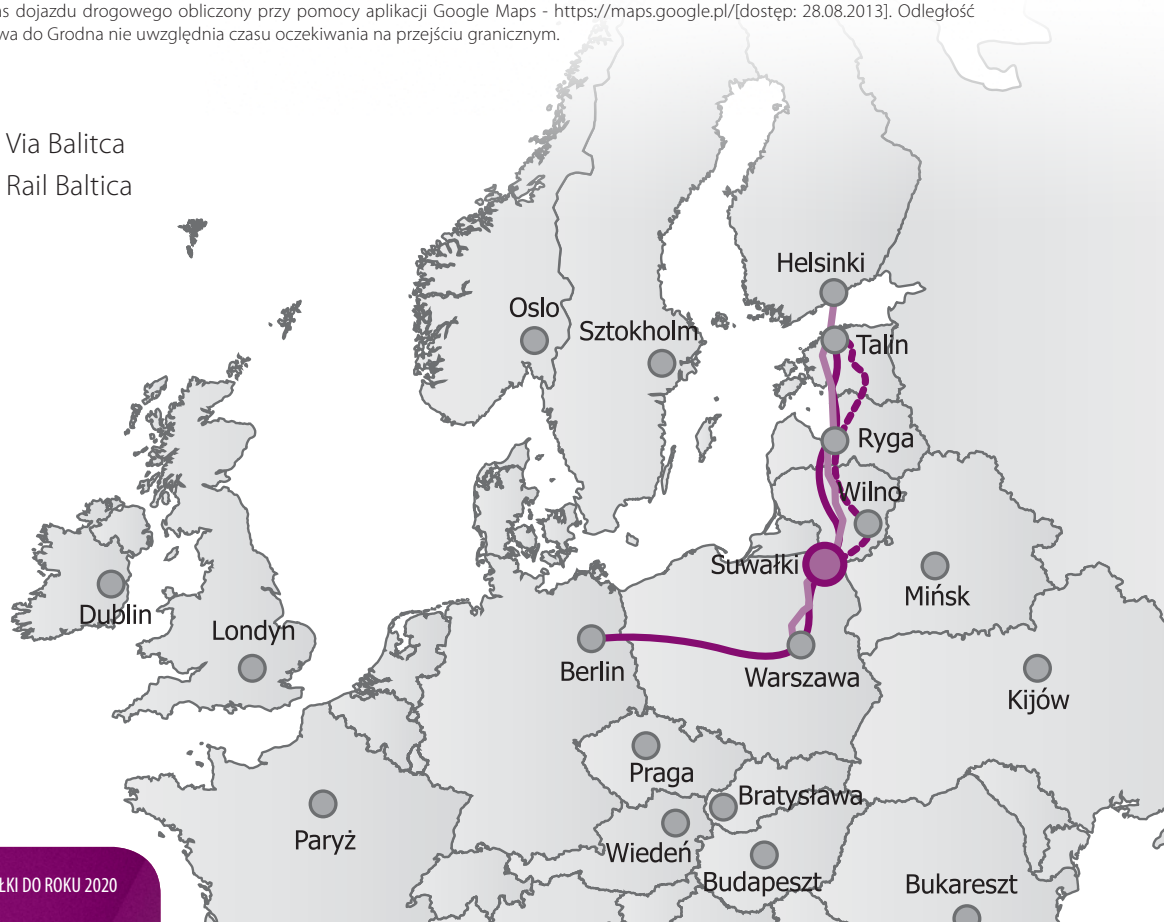
Suwałki pomimo przygranicznego położenia są stosunkowo dobrze **skomunikowane zewnętrznie**. Głównym szlakiem komunikacyjnym przechodzącym przez Suwałki jest droga krajowa nr 8, będąca jedną z głównych arterii komunikacyjnych i tranzytowych na terenie kraju (przejście graniczne w Budzisku – Suwałki – Augustów – Białystok – Warszawa – Wrocław – Kudowa Zdrój) (mapa 1.). Problem stanowi natomiast brak obwodnicy zewnętrznej Suwałk powodujący znaczne obciążenia ruchem ciężarowym na obszarze miasta⁸ oraz stosunkowo słaby stan infrastruktury drogowej, co przekłada się na czas dojazdu do innych ośrodków miejskich. **Czas dojazdu do Białegostoku i Warszawy** jest relatywnie długi (odpowiednio 100 i 280 minut), na co wpływ ma również brak obwodnicy Augustowa, w którym tworzą się duże korki. Atutem Suwałk jest to, że miasto, dzięki unikatowemu położeniu w tej samej odległości czasowej (ok. 100 minut) od 3 dużych ośrodków miejskich w 3 różnych krajach – Białegostoku, Kowna (Litwa) i Grodna (Białoruś), **może pełnić rolę centrum współpracy międzynarodowej**⁹.

Do miasta dochodzą **dwie linie kolejowe**: granica państwa – Suwałki – Białystok – Warszawa oraz Suwałki – Olecko – (Ełk), która z uwagi na zły stan techniczny jest w małym stopniu wykorzystywana. W chwili obecnej na linii kolejowej łączącej Suwałki ze stolicą województwa podlaskiego i dalej z Warszawą ruch pasażerski nie jest zbyt intensywny. Sytuacja taka wynika zarówno z dłuższego czasu przejazdu pociągiem niż transportem drogowym, a także z niewielkiej liczby połączeń pomiędzy tymi miastami. Bezpośrednie połączenia Suwałk z Białymstokiem mają bowiem częstotliwość cztery na dobę (czas przejazdu 130-140 minut). Istnieją także trzy połączenia kolejowe z Warszawą, z czego jedno bezpośrednie (czas przejazdu ok. 300 minut).

⁸ Scenariusz rozwoju i poprawy sieci drogowej w Suwałkach, MMR Projekt s.c., Warszawa 2011.

⁹ Czas dojazdu drogowego obliczony przy pomocy aplikacji Google Maps - <https://maps.google.pl/> [dostęp: 28.08.2013]. Odległość czasowa do Grodna nie uwzględnia czasu oczekiwania na przejściu granicznym.

— Via Baltica
— Rail Baltica

Szansą dla Suwałk, poza budową obwodnicy miasta i budową drogi krajowej nr S61 (tzw. **Via Baltica**), jest także budowa trasy kolejowej (tzw. **RailBaltica**), łączącej Helsinki, Tallin, Rygę i Kowno z Warszawą i Berlinem. Jej budowa nie tylko zwiększy dostępność komunikacyjną Suwałk, ale także pozwoli na odciążenie układu drogowego poprzez przeniesienie części ruchu towarowego na tory.

Dostępność Suwałk do **krajowego lotniska międzynarodowego** jest jedną z najniższych w kraju (powyżej izochrony 120 minut). Położenie w sąsiedztwie Litwy sprawia jednak, że realna dostępność portu lotniczego jest znacznie większa (lotnisko w Kownie jest w odległości ok. 100 minut podróży). Na obrzeżach miasta istnieje również lotnisko sportowe, które obecnie może przyjmować nieduże awionetki i śmigłowce, ale po ewentualnej rozbudowie pasa startowego mogłoby obsługiwać nawet ruch pasażerski.

Szkielet systemu drogowego tworzą drogi wojewódzkie:

- ▶ droga wojewódzka nr 652: Kowale Oleckie – Suwałki,
- ▶ droga wojewódzka nr 653: Sedranki (k. Olecka) – Bakalarzewo – Suwałki – Sejny – Poćkuny,
- ▶ droga wojewódzka nr 655 Kąp (k. Giżycka) – Wydminy – Olecko – Raczki – Suwałki – Rutka-Tartak.

Jednak o ile czas dojazdu do Suwałk z gminy Suwałki i gminy Jeleniewo nie przekracza 15 minut, to dostępność czasowa Miasta z gmin Wiżajny i Przerośl jest już znacznie niższa (czas dojazdu wynosi prawie 45 min) (Mapa 2).

Poza zewnętrzną dostępnością transportową bardzo ważna jest też spójność wewnętrzna. Suwałki przedzielone są linią kolejową na dwie części: wschodnią i zachodnią. Funkcjonowanie tylko jednego przejazdu kolejowego przy ul. Sejneńskiej znacząco ogranicza możliwość rozwoju wschodniej części miasta, a także obniża jakość życia mieszkańców w tej części Suwałk.

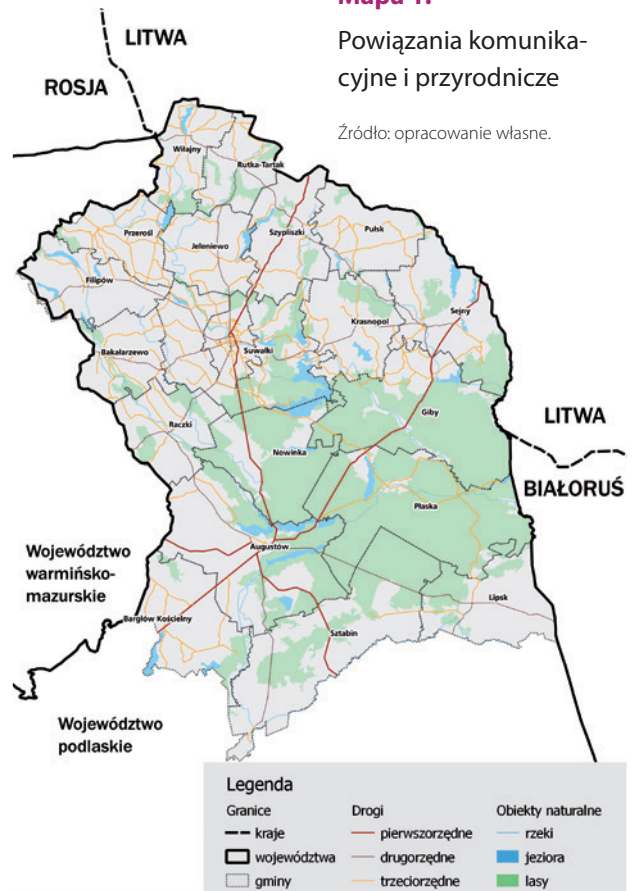
3.5. Kapitał ludzki stanowi o sile konkurencyjnej Miasta

Suwałki są drugim pod względem liczby ludności miastem w województwie podlaskim (69,4 tys. mieszkańców w 2012 r.) i jednym z większych w całej Polsce wschodniej. Miasto charakteryzuje się **relatywnie korzystną sytuacją demograficzną**. Podczas gdy większość miast z Polski wschodniej traci mieszkańców, w Suwałkach liczba ta jest stabilna (w latach 2006-2012 wzrost o 0,2 punktu proc.). Wpływ na to ma wysoki dodatni przyrost naturalny, który

Mapa 1.

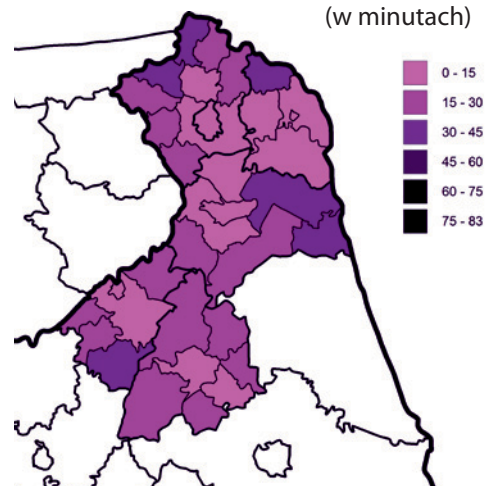
Powiązania komunikacyjne i przyrodnicze

Źródło: opracowanie własne.

Mapa 2.

Czas dojazdu do miast powiatowych (w minutach)

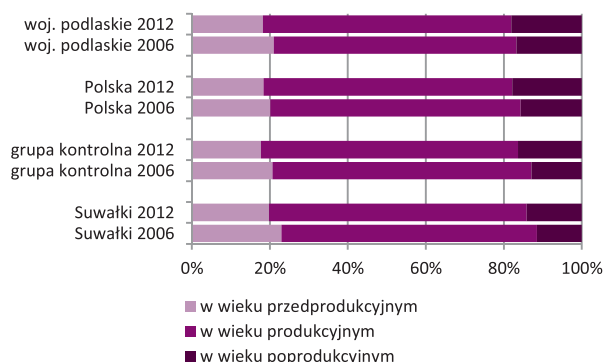
Źródło: opracowanie własne na podstawie Wójcik, Herbst 2012.

Wykres 1.

Struktura ludności wg ekonomicznych grup wieku jako % ludności ogółem (2006, 2012)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

w 2012 r. wyniósł 3‰ (w całym województwie było to -0,6‰). W porównaniu do innych miast Suwałki charakteryzują się też stosunkowo niskim ujemnym saldem migracji (-0,4‰ w 2012 r., podczas gdy miasta z grupy kontrolnej osiągnęły wartość -3,4‰).

Pomimo postępującego w całej Polsce procesu starzenia się ludności, społeczeństwo Suwałk jest relatywnie młode¹⁰. Ludność w wieku przedprodukcyjnym w 2012 r. stanowiła 19,7% (w województwie podlaskim było to 18,2%), a w poprodukcyjnym zaledwie 14,1% (w województwie podlaskim aż 18,1%) (wykres 1). Wyniki te plasują Suwałki również w czołówce podobnych miast z Polski wschodniej (zbliżoną strukturę posiada tylko Ełk).

Udział **dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym** w Suwałkach w 2012 r. wyniósł 68%¹¹, ale był niższy od średniej krajowej (70%) i znacznie niższy od średniej dla miast podobnych (81%), w tym drugiego miasta subregionalnego województwa podlaskiego – Łomży (88%) (wykres 2)¹².

Nie jest to jednak wynik słabej infrastruktury przedszkolnej, ponieważ w Suwałkach obecnie nie występuje problem z zapisaniem dzieci do placówek przedszkolnych (istnieje również rozwinięta sieć placówek niepublicznych). Można jednak przypuszczać, że częściowo wynika to z wyboru dokonywanego przez samych rodziców.

Udział **osób z wyższym wykształceniem** w Suwałkach w 2011 r. wyniósł 19,5%, czyli więcej niż średnia wojewódzka i krajowa, ale jednocześnie mniej niż osiągnęły miasta referencyjne (23,4%) (wykres 3). Wskaźnik ten był nawet wyższy w drugim mieście subregionalnym województwa podlaskiego – Łomży (22,2%). W Suwałkach, podobnie jak w całym województwie podlaskim, występuje bardzo duży udział ludności nieposiadającej żadnego wykształcenia szkolnego lub bardzo niskiego (podstawowe i gimnazjalne) – odpowiednio 27,1% i 32,2%.

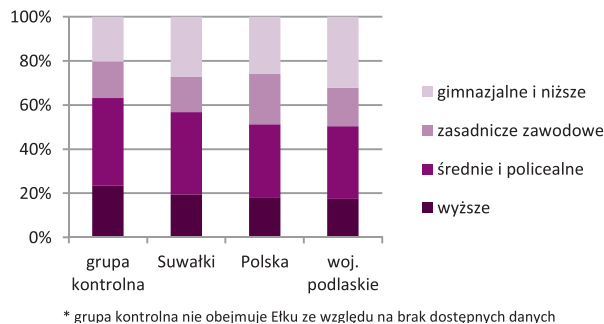
Pośrednim wskaźnikiem obrazującym **jakość nauczania** są wyniki egzaminów gimnazjalnych i maturalnych. Wyniki egzaminów gimnazjalnych i maturalnych.

Wyniki egzaminów gimnazjalnych i maturalnych.

Wykres 3.

Struktura wykształcenia (2011)

Źródło: obliczenia własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS (NSP 2011).

¹⁰ W celu przedstawienia pozycji Suwałk na tle innych jednostek terytorialnych w diagnozie strategicznej Suwałki są porównywane do: średniej krajowej; średniej województwa podlaskiego; średniej dla grupy kontrolnej, którą tworzy 7 miast (Chełm, Zamość, Przemysł, Łomża, Biała Podlaska, Ostrołęka oraz Ełk). W kilku przypadkach Suwałki są też przedstawiane na tle powiatów podregionu suwalskiego, ze względu na subregionalny charakter tego miasta.

¹¹ Według danych z Wydziału Oświaty Wychowania i Sportu Urzędu Miejskiego w Suwałkach w latach 2007-2010 udział dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w Suwałkach wyniósł ok. 77%.

¹² Wskaźnik nie obejmuje placówek niepublicznych.

zjalnych z matematyki i przedmiotów przyrodniczych suwalskich gimnazjalistów oscylują wokół średniej wojewódzkiej. Znacznie lepiej w końcowych egzaminach wypadają maturzyści. W 2012 r. zdawalność egzaminu maturalnego (wyrażana odsetkiem absolwentów, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości wśród absolwentów, którzy przystąpili do egzaminu) wyniosła 82,2%, plasując Suwałki na pierwszym miejscu wśród miast i grup porównawczych (średnia wojewódzka wyniosła 73,6%).

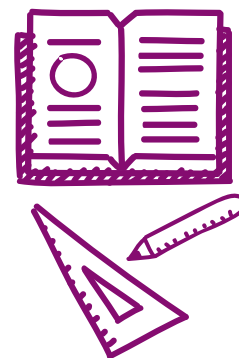
Suwałki jako miasto subregionalne pełni ponadlokalne funkcje edukacyjne. Posiada bogatą ofertę szkolnictwa ponadgimnazjalnego, w tym zawodowego i policealnego oraz kwalifikacyjnych kursów zawodowych. W mieście działa sześć techników oraz cztery zasadnicze szkoły zawodowe, kształcące na wielu kierunkach, w tym m.in. technik żywienia i usług gastronomicznych, technik technologii drewna, technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej, technik budownictwa, monter zabudowy i robót wykończeniowych w budownictwie oraz w klasach wielozawodowych. Ofertę edukacyjną miasta uzupełnia szkolnictwo niepubliczne.

W mieście działają też dwie szkoły wyższe: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach¹³ oraz Wyższa Szkoła Suwalsko-Mazurska im. Papieża Jana Pawła II w Suwałkach.

PWSZ w Suwałkach kształci na 13 kierunkach w systemie I-stopniowym (w tym na pięciu inżynierskich i ośmiu licencjackich) łącznie 2138 studentów (dane za rok akademicki 2013/2014)¹⁴. Uczelnia planuje poszerzenie oferty kierunków studiów o teleinformatykę i fizjoterapię. Stwarza również możliwość podwyższania kwalifikacji zawodowych i przekwalifikowania się poprzez bogatą ofertę studiów podyplomowych (15 kierunków), a także naukę zawodu w prowadzonym przez nią Akademickim Zespole Szkół w Suwałkach. Szkoła prowadzi szeroką współpracę z różnymi instytucjami krajowymi (48 podpisanych umów i porozumień) i międzynarodowymi (podpisanych osiem różnego rodzaju dokumentów o współpracy). Wśród krajowych partnerów są uczelnie z regionu: Uniwersytet Medyczny w Białymstoku, Politechnika Białostocka oraz Wydział Prawa Uniwersytetu w Białymstoku, ale też z innych województw, jak np. Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie. Partnerzy zagraniczni pochodzą głównie z krajów ościennych (Białorusi i Litwy), z którymi uczelnia prowadzi różnego rodzaju wspólne programy edukacyjne (np. w ramach Polsko-Litewskiego Funduszu Wymiany Młodzieży) oraz projekty z zakresu rozwoju innowacyjnych technologii OZE (w partnerstwie z Alytus College). Szkoła wchodzi też w sieci współpracy w instytucjach z dalszych krajów, np. Portugalii czy Turcji.

Poza działalnością edukacyjną stawia też na badania. Obecnie w fazie realizacji jest Transgraniczne Centrum Transferu Technologii¹⁵, które ma stworzyć większe możliwości współpracy środowiska nauki i biznesu. W dalszych planach rozwoju szkoły znajduje się również budowa Transgranicznego Centrum Odnawialnych Źródeł Energii¹⁶.

Bogata oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych i wyższych wychodzi naprzeciw oczekiwaniom ludzi młodych.

¹³ W Rankingu Perspektywy 2013 zajęła 8 miejsce na 29 państwowych szkół zawodowych. Szczególnie wysoko oceniana jest jej siła naukowa (2. miejsce wśród wszystkich szkół zawodowych w Polsce), w skład której wchodzi: liczba aktywnych uprawnień zawodowych posiadanych przez uczelnię, liczba wysokokwalifikowanej kadry nauczającej, liczba tytułów i stopni naukowych uzyskanych przez pracowników w ostatnich dwóch latach oraz oferta kształcenia podyplomowego. Stosunkowo wysoka, ale nie najwyższa (8. miejsce), jest też pozycja szkoły pod względem umiędzynarodowienia. Wpływ na to ma przede wszystkim liczba podpisanych umów z partnerami zagranicznymi oraz organizacja wymian studenckich. Szkoła powinna jednak też w większym stopniu kierować swoją ofertę do studentów zagranicznych.

¹⁴ Dane z Systemu Obsługi Szkół Wyższych „BAZUS” Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach.

¹⁵ Zakończenie budowy planowane jest na pierwszą połowę 2014 roku.

¹⁶ Strategia rozwoju...

3.6. Kapitał społeczny jako suma postaw indywidualnych i grupowych

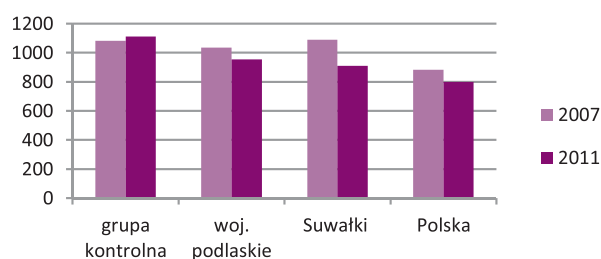
Suwalszczyzna jest wielokulturowa...

Czynnikiem determinującym zaangażowanie w sprawy społeczności lokalnej jest **poczucie tożsamości lokalnej**. W województwie podlaskim, a szczególnie na Suwalszczyźnie wiąże się ona też z tożsamością kulturową. Suwalszczyzna jest obszarem wielokulturowym, na co wpływ miała historia tego regionu. W przeszłości jej tereny oprócz Polaków zamieszkiwali Jaćwingowie, Litwini, Żydzi i Rosjanie. Obszar Suwalszczyzny jest nie tylko wielonarodowościowy, ale i wielowyznaniowy. Zamieszkuje go ludność wyznania katolickiego, prawosławnego, staroobrzędowego, ewangelickiego¹⁷. Wielokulturowość Suwalszczyzny odzwierciedla się zarówno w architekturze regionu (molenna staroobrzędowców w Suwałkach, cerkiew Wszystkich Świętych w Suwałkach), bogatych zbiorach etnograficznych, ale i kuchni regionalnej powiązanej z kuchnią litewską i rosyjską (kartacze, litewskie cepeliny, sękacze). Kulturowanie tradycji jest wyrazem bardzo silnego przywiązania do kultury i stanowi istotny potencjał w zakresie budowania kapitału społecznego.

...co sprzyja rozwojowi sektora kultury w Mieście

Na ocenę **kapitału społecznego** składa się innego rodzaju aktywność społeczna, np. uczestnictwo w imprezach kulturalnych i sportowych. Suwałki pod względem uczestnictwa w imprezach kulturalnych¹⁸ wypadają jednak nie tylko słabiej od innych miast referencyjnych, ale też województwa podlaskiego. W 2011 r. liczba uczestników imprez w Suwałkach wyniosła 911 na 1000 mieszkańców, w grupie kontrolnej było to 1112, a we wchodzącej w jej skład Białej Podlaskiej aż 1709 (wykres 4). Należy jednocześnie zauważyć, że podobnie jak w przypadku liczby organizacji pozarządowych, tak w przypadku imprez, liczba ich uczestników w latach 2007-2011

gwałtownie w Suwałkach spada¹⁹. Z jednej strony jest to trend obserwowany w całym województwie, a nawet kraju, ale w niektórych miastach referencyjnych liczba uczestników podobnych wydarzeń rośnie. Biorąc pod uwagę fakt, że w imprezach uczestniczą też turyści, należałoby

Wykres 4.

Liczba uczestników imprez kulturalnych na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

pomyśleć o weryfikacji proponowanej oferty miejskiej albo jej odpowiedniej promocji, w tym największej instytucji kultury w mieście jaką jest Suwalski Ośrodek Kultury²⁰. Jest on nowoczesnym multimedialnym centrum kultury (nowy obiekt został oddany do użytku w maju 2013 r.), w którym prowadzone są stałe zajęcia (np. taneczne, teatralne, muzyczne, z edukacji regionalnej czy sztuk wizualnych). Suwalski Ośrodek Kultury jest również organizatorem cyklicznych imprez, takich jak np. Suwałki Blues Festival, Jarmark Kamedulski, Międzynarodowy Festiwal Teatrów Dzieci i Młodzieży „Wigraszek”. Przy SOK działają też galerie sztuki: Galeria Chłodna 20, Galeria Jednego Obrazu oraz Galeria w Patio. Działalność SOK opiera się na edukacji kulturalnej, zaspokajaniu

¹⁷ Duridywka M., Kociszewski P., 2013, Wielokulturowość Podlasia i możliwości jej wykorzystania w turystyce, Turystyka Kulturowa nr 6/2013.

¹⁸ Wskaźnik obejmuje tylko imprezy organizowane przez domy kultury, ośrodki kultury, kluby i świetlice.

¹⁹ Jednakże liczba osób uczestniczących w imprezach znacznie wzrosła w 2013 r. w związku z otwarciem nowej infrastruktury Suwalskiego Ośrodka Kultury (liczba osób uczestniczących w imprezach organizowanych przez SOK w I półroczu wyniosła 43 000 osób).

²⁰ Powstał w 2012 r. w wyniku likwidacji Młodzieżowego Domu Kultury oraz Regionalnego Ośrodka Kultury i Sztuki w Suwałkach.

potrzeb kulturowych i wspieraniu aktywności twórczej mieszkańców. SOK współpracuje również ze środowiskiem twórczym, które jest w Suwałkach bardzo aktywne. Przy ośrodku działają grupy i zespoły artystyczne: Zespół Pieśni i Tańca „Suwalszczyzna”, Zespół Tańca Nowoczesnego „Dotyk”, Grupa Teatralna „Lustro”, Teatr Form Czarno-Białych „Plama”, Teatr Efemeryczny, Teatr „Mikrus” i Teatr „Mniejszy od Mikrusa”, Fabryka Monodramów, a także Suwalska Orkiestra Kameralna (która prócz działalności artystycznej zajmuje się edukacją muzyczną i promocją regionu), Suwalska Grupa Twórcza (zrzeszająca środowisko fotografów) i inni artyści zajmujący się głównie działalnością muzyczną (do najważniejszych zespołów muzycznych należą: Orkiestra Kameralna AUKSO, Miejska Orkiestra Dęta oraz Zespół Szantowy „Zmiana Wachtę”).

W Suwałkach mieści się też Muzeum Okręgowe, które realizuje swoje funkcje w pięciu dziedzinach tematycznych: archeologii, geologii, etnografii, sztuki i historii. Posiada dwa oddziały: Muzeum im. Marii Konopnickiej i Centrum Sztuki Współczesnej. Muzeum jest jednostką oświatową i naukowo-badawczą. Prowadzi liczne badania, w tym badania terenowe dotyczące epoki kamienia łupanego w Polsce północno-wschodniej. Organizuje również imprezy odwołujące się do historii miasta, m.in. Piknik Kawalerski czy Jaćwieski Festyn Archeologiczny „Szwajcaria”.

Funkcje kulturalne pełni też Biblioteka Publiczna im. Marii Konopnickiej w Suwałkach. Jest ona główną placówką biblioteczną w mieście, koordynującą sieć trzech placówek biblioteczych. Do jej zadań należy również popularyzacja czytelnictwa oraz wsparcie rozwoju osobistego mieszkańców Suwałk, poprzez organizację zajęć edukacyjnych oraz realizację inicjatyw z zakresu społeczeństwa informacyjnego.

W Suwałkach odbywają się też liczne imprezy kulturalne o charakterze międzynarodowym:

- ▶ **Suwałki Blues Festival** – najbardziej rozpoznawalna impreza w Suwałkach, organizowana cyklicznie od 2008 r., podczas której odbywają się koncerty na dwóch głównych scenach w mieście, a także imprezy towarzyszące w lokalnych klubach. Pomysł na organizację festiwalu powstał dzięki współpracy partnerskiej z norweskim miastem Notodden.
- ▶ **Suwalski Jarmark Folkloru** – impreza międzynarodowa, podczas której prezentują się zespoły folklorystyczne z Suwalszczyzny i Litwy. Organizowany jest też kiermasz sztuki ludowej oraz produktów regionalnych, w tym wyrobów kulinarnych kuchni kresowej, Kurpi, Mazur i Podlasia.
- ▶ **Muszelki Wigier** – międzynarodowy festiwal piosenki i tańca dzieci, organizowany od 2000 r., w którym aktywnie bierze udział młodzież z Francji, Łotwy, Estonii, Rosji i Ukrainy.
- ▶ **Międzynarodowy Festiwal Teatrów Dzieci i Młodzieży „Wigraszek”** – impreza dla dzieci, podczas której prócz prezentacji spektakli odbywają się spotkania kulturalno-edukacyjne nawiązujące do historii i tradycji Suwalszczyzny.
- ▶ **Kaziuk Suwalski** – „jarmark odpustowy w nowomiejskich realiach”. Impreza organizowana przez Suwalski Ośrodek Kultury wspólnie z parafią rzymskokatolicką św. Kazimierza Królewicza, podczas której odbywa się kiermasz rękodzieła ludowego wykonanego przez twórców z Suwalszczyzny i Litwy (specjalnie na ten dzień zapraszanych do Suwałk).

Ponadto, organizowane są imprezy miejskie, które przyciągają zarówno mieszkańców Suwałk, jak też innych okolicznych miejscowości oraz turystów:

- ▶ **Dni Suwałk** – cykliczna impreza miejska, podczas której organizowane są liczne koncerty i wydarzenia sportowe. Integralną imprezą Dni Suwałk jest Jarmark Kamedulski z okazji 300-lecia Miasta, nawiązujący do dziedzictwa kulturowego i historycznego Suwałk oraz Suwalszczyzny.

Atutem Suwałk są cenne zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym zabytki architektury, techniki i kultury niematerialnej oraz rozpoznawalne imprezy o charakterze regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym.

- ▶ **Włócznia Jaćwingów** – impreza charytatywna, podczas której corocznie wręczane są nagrody za działalność: gospodarczą, prospołeczną, kulturalną, sportową, edukacyjną; towarzyszy temu aukcja na rzecz osób potrzebujących z Suwałk.
- ▶ **Cykl koncertów letnich „Przy fontannie”** w wykonaniu Suwalskiej Orkiestry Kameralnej.
- ▶ **Imprezy organizowane przez Suwalski Ośrodek Kultury**, w tym m.in. „**O Złotą Podkowę Pegaza**”, „**Źródlika**”, „**Festiwal fantastyki**” oraz koncerty zaproszonych artystów organizowane na dużej scenie SOK.

Szeroka oferta kulturalna, w głównej mierze wynikająca z impresariatu Suwalskiego Ośrodka Kultury, a także sprzyjający twórcom klimat, który jest efektem wspólnych działań podejmowanych przez władze miasta i SOK w zakresie upowszechniania kultury, przyciągają do Suwałk oraz w ich okolice licznych artystów. Jest to z jednej strony szansa na wypromowanie miasta, a z drugiej na rozwój kreatywności w samym mieście.

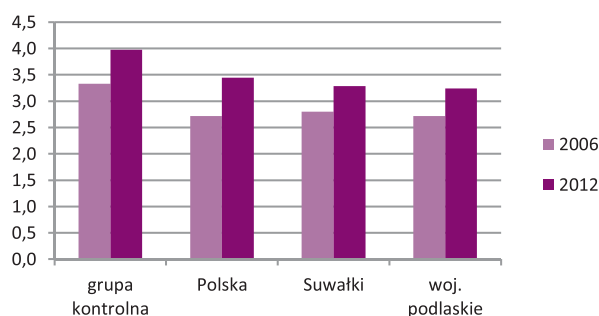
O aktywności społecznej świadczy również działalność organizacji pozarządowych...

Suwałki pod względem liczby organizacji pozarządowych wypadają lepiej od średniej dla województwa podlaskiego, ale jednocześnie słabiej od średniej krajowej i średniej dla innych badanych miast Polski wschodniej (wykres 5). W 2012 r. liczba organizacji pozarządowych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Suwałkach wyniosła 3,3, podczas gdy w grupie referencyjnej 4. Ponadto, pomimo ogólnego trendu związanego z rozwojem inicjatyw stowarzyszeniowych, w Suwałkach przyrost liczby organizacji pozarządowych jest najniższy ze wszystkich porównywanych wskaźników.

Wykres 5.

Liczba organizacji pozarządowych na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Trzeba natomiast zaznaczyć, że część z suwalskich organizacji pozarządowych wykazuje się bardzo dużą i stale rosnącą aktywnością, przede wszystkim organizacje działające w sferze kultury i sportu. Są to zarówno podmioty zajmujące się szeroko rozumianą popularyzacją kultury, jak np. Stowarzyszenie Przyjaciół Suwalszczyzny w Suwałkach, Augustowsko-Suwalskie Towarzystwo Naukowe, Stowarzyszenie Kulturalne „Bibliofil”, ale również zrzeszenia konkretnych środowisk artystycznych i miłośników sztuki, np. Suwalskie Towarzystwo Fotograficzne czy Stowarzyszenie Aktywności Społeczno-Artystycznej „Nie po drodze” zajmujące się m.in. organizacją spektaklów plenerowych pod nazwą Teatr-Akcje.

Wśród organizacji pozarządowych zajmujących się działalnością sportową większość ukierunkowana jest na konkretną dyscyplinę. Wiodącymi dyscyplinami sportowymi w Suwałkach są: piłka nożna (SKS „Wigry” Suwałki – I liga), piłka siatkowa („Ślepsk” Suwałki – I liga), badminton (SKB „Litpol-Malow” Suwałki), żeglarstwo (UŻK „Grot” Suwałki), pływanie (MUKS „Olimpijczyk” Suwałki), lekkoatletyka (LUKS „Hańcza” Suwałki) oraz szachy (Klub Szachowy „Javena-Hańcza” Suwałki, UMKS „Jaćwież” Suwałki). Działają również kluby i stowarzyszenia szachowe, tenisowe, brydżowe i inne. Do takich należy Automobilklub Suwałki organizujący Suwalski Rajd Samochodowy Suwałki-Alytus. Ogólną popularyzacją sportu w mieście zajmuje się też Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej oraz Stowarzyszenie Lokalne Salezjańskiej Organizacji Sportowej „SALOS” (organizator Międzynarodowego Turnieju Tenisowego w Suwałkach).

W innych obszarach również działają organizacje pozarządowe. Do prężnie rozwijających się można zaliczyć m.in.: Centrum Aktywności Społecznej „Pryzmat” wspierające rozwój społeczeństwa obywatelskiego, Społeczną Organizację Przyjaciół Dzieci „Przystań”, która prowadzi działania na rzecz dzieci i młodzieży, Stowarzyszenie „Uniwersytet Trzeciego Wieku” oraz Suwalskie Stowarzyszenie „Wybór” świadczące pomoc psychoterapeutyczną osobom dotkniętym uzależnieniem.

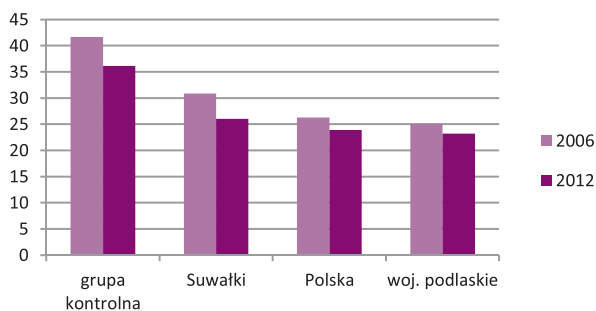
W celu wspierania inicjatyw społecznych, a także opiniowania i doradzania Prezydentowi Miasta w sprawach związanych z działalnością społeczną, w listopadzie 2012 r. powołano Suwalską Radę Działalności Pożytku Publicznego.

...oraz klubów sportowych

Liczba członków klubów sportowych w badanych jednostkach jest bardzo zróżnicowana, jednakże widoczny jest ogólny trend spadkowy. Suwałki plasują się co prawda powyżej średniej wojewódzkiej i krajowej, jednak znów znacznie odstają od podobnych miast z Polski wschodniej (wykres 6). W 2012 r. liczba członków klubów sportowych w Suwałkach wynosiła 26 na 1000 mieszkańców, dla porównania w Przemyślu na 1000 mieszkańców przypadało aż 48 członków, a w Łomży – 33.

Działalnością sportową w Suwałkach zajmuje się Ośrodek Sportu i Rekreacji²¹. W skład ośrodka wchodzi trzy zespoły obiektów sportowo-rekreacyjnych, które tworzą: dwie hale sportowe, stadion lekkoatletyczny, trzy boiska do gry w piłkę siatkową, *skatepark*, ośrodek wypoczynkowo-żeglarski w Starym Folwarku, ośrodek żeglarski nad zalewem Arkadia, *Aquapark*, pływalnia OSiR i stadion piłkarski z systemem podgrzewanej murawy i sztucznym oświetleniem. Ich ofertę wzbogacają również cyklicznie organizowane przez OSiR wydarzenia sportowe: Regaty o Puchar Karola Jabłońskiego (impiza realizowana w partnerstwie z Klubem Żeglarskim GROT), Regaty o Puchar Prezydenta Miasta Suwałk, Mistrzostwa Polski Modeli Hałowych oraz zawody o Puchar Prezydenta Miasta Suwałki w różnych dyscyplinach sportowych (tenisa ziemnego, siatkówki plażowej, wędkarstwie i innych).

Suwałki są również uczestnikiem programu „Budujemy sportową Polskę” organizowanego przez Klub Sportowa Polska, którego głównym celem jest poszerzanie wiedzy w zakresie infrastruktury sportowej i rekreacyjnej oraz upowszechnianie idei zdrowego stylu życia.

Wykres 6.

Członkowie klubów sportowych na 1000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

3.7. Gospodarka oparta na przedsiębiorczości i innowacyjności

Wskaźniki dotyczące rynku pracy są dość optymistyczne...

Potencjał gospodarczy Suwałk określają wskaźniki liczby podmiotów gospodarczych działających na terenie miasta, zaangażowanie kapitału zagranicznego, a także wielkość tych podmiotów i możliwości eksportowe.

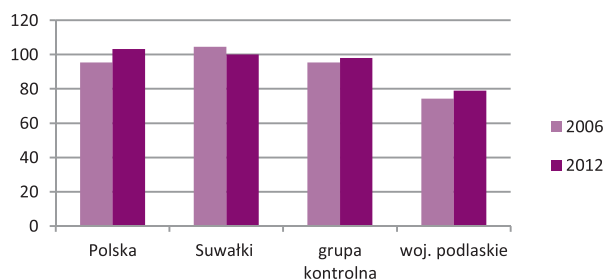
Suwałki nie odbiegają liczbą podmiotów gospodarczych na 1000 mieszkańców od średniej dla Polski oraz grupy kontrolnej, wyprzedzają natomiast znacznie województwo podlaskie (wy-

²¹ Do jego głównych zadań należy promocja i upowszechnianie sportu, organizacja zawodów sportowych, a także rozbudowa bazy sportowej, która jest coraz lepsza.

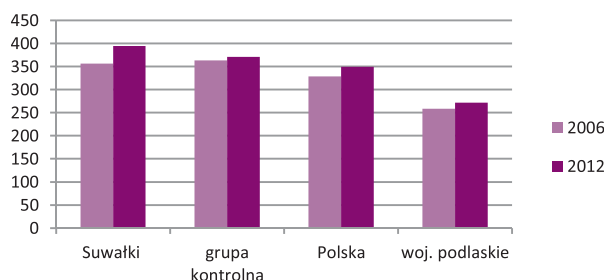
kres 7). W 2012 r. liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 1000 mieszkańców w Suwałkach wyniosła 100, plasując miasto na 3. miejscu wśród jednostek z grupy kontrolnej (wyprzedzają je Zamość – 119 firm oraz Ostrołęka – 108 firm). Wśród badanych grup Suwałki wyróżniają się negatywnie pod względem dynamiki liczby podmiotów gospodarczych w latach 2006-2012. Spadek ich liczby zanotowały jednak również dwa najbliższe położone miasta referencyjne – Łomża i Ełk.

Wykres 7.
Liczba podmiotów gospodarki narodowej ogółem na 1000 mieszkańców

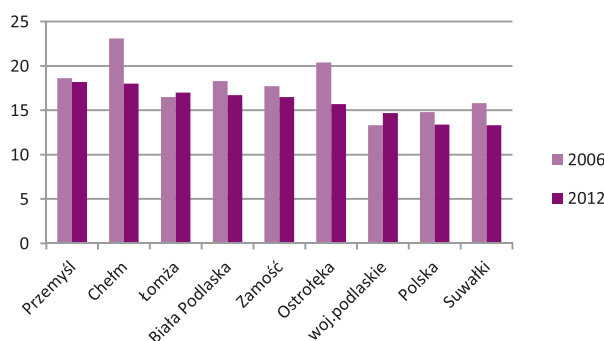
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 8.
Liczba pracujących na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 9.
Stopa bezrobocia rejestrowanego

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Suwałki charakteryzują się relatywnie niską stopą bezrobocia rejestrowanego (13,3% w 2012 r.).

Suwałki charakteryzują się **najwyższą wartością wskaźnika zatrudnienia na 1000 osób w wieku produkcyjnym** na tle analizowanych jednostek (395 osób). Wyprzedzały pod tym względem grupę kontrolną (371 osób) oraz Polskę (349) i województwo podlaskie, które zdecydowanie odstawało od reszty grup jednostek (272 osób) (wykres 8). Suwałki w latach 2006-2012 zanotowały również największy wzrost liczby zatrudnionych w stosunku do mieszkańców w wieku produkcyjnym, choć należy zauważyć, że wzrost miał miejsce we wszystkich badanych grupach. Spośród miast grupy kontrolnej trzy mogą się poszczycić wartością wskaźnika przewyższającą wartość dla Suwałk. Są to: Ostrołęka (463 osoby), Przemysł (424) oraz Zamość (406).

Suwałki charakteryzują się **relatywnie niską stopą bezrobocia rejestrowanego** (13,3% w 2012 r.). Średnie dla województwa i kraju są niewiele wyższe, ale znacznie wyższe

bezrobocie występuje we wszystkich badanych miastach z Polski wschodniej (wykres 9)²². Za pozytywne należy uznać malejące zjawisko bezrobocia praktycznie we wszystkich miastach (w Suwałkach w latach 2006-2012 spadek o 2,5 punktu procentowego, chociaż w całym województwie podlaskim trend był odwrotny – wzrost o 1,4 punktu procentowego). Sytuacja na suwalskim rynku pracy, w porównaniu do innych badanych grup, jest w miarę dobra, choć widać pewne rezerwy w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy, gdzie lepiej wypadają inne miasta z grupy kontrolnej (przede wszystkim Ostrołęka, w której znajdują się duże przedsiębiorstwa, w tym elektrociepłownia).

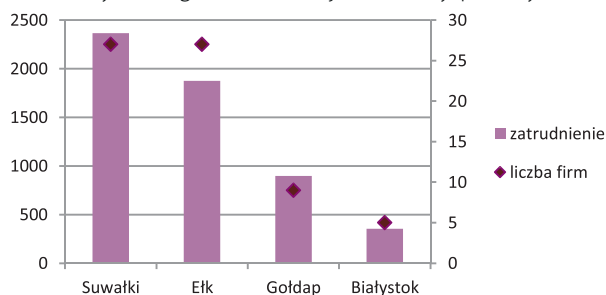
...do czego przyczyniają się aktywne instytucje otoczenia biznesu

Ważną instytucją wpływającą na rozwój przedsiębiorczości i innowacyjności Suwałk jest działająca na obrzeżach miasta **podstrefa Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej**. Spośród wszystkich podstref SSSE podstrefa w Suwałkach jest największa zarówno pod względem licz-

²² Dane dotyczą miast na prawach powiatu, dlatego w zestawieniu nie ma Ełku.

by osób zatrudnionych w działających w niej przedsiębiorstwach (2269 osób według stanu na 30.06.2013), jak również liczby firm zlokalizowanych na jej terenie (26) (wykres 6)²³. Są to głównie firmy produkcyjne (reprezentanci: stolarki otworowej, branży budowlanej i branży spożywczej). Korzyściami z działalności w SSSE są przede wszystkim gotowe uzbrojone tereny przemysłowe, objęte miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego oraz zwolnienia w podatkach dochodowych (do wysokości określonej części nakładów inwestycyjnych), ale istotna jest także obsługa i pomoc pracowników strefy w czynnościach administracyjnych związanych z prowadzeniem działalności gospodarczej²⁴.

Wykres 10.

Podstawowe dane o podstrefach SSSE (stan na 30.06.2013)

Źródło: opracowanie własne na podstawie strony <http://www.ssse.com.pl>.

Wsparcie dla firm oferują także inne instytucje otoczenia biznesu, m.in. Fundacja Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach, Agencja Rozwoju Regionalnego „ARES” S.A., Cech Rzemieślników i Przedsiębiorców w Suwałkach, Suwalska Rada Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT czy suwalski oddział Ponadregionalnej Sieci Aniołów Biznesu. W sumie w 2012 r. liczba podmiotów gospodarczych należących do Sekcji J²⁵ oraz Sekcji K²⁶ wynosiła w Suwałkach 5,9 na 1000 mieszkańców, co było najwyższą wartością wśród wszystkich powiatów podregionu suwalskiego, a także innych miast referencyjnych.

Zachętą dla rozwoju działalności gospodarczej powinny być warunki oferowane w SSSE, wolne tereny inwestycyjne i dobrze rozwinięta sieć instytucji otoczenia biznesu.

Wyzwaniem stają się innowacyjność i specjalizacje regionalne...

W strukturze gospodarczej Suwałk nie ma jednej dominującej branży. Można wskazać kilka gałęzi gospodarki, w których Suwałki posiadają szczególnie potencjał. Są to: przetwórstwo drewna i meblarstwo, przemysł rolno-spożywczy oraz usługi turystyczne.

Suwałki posiadają potencjał instytucjonalny oraz gospodarczy mogący przyczynić się do wzrostu specjalizacji regionalnych, którymi są „ECO” (specjalizacja w zakresie szeroko rozumianej ekologii) oraz „Brama na Wschód” (specjalizacja budująca konkurencyjność województwa podlaskiego poprzez rozwój stosunków społeczno-gospodarczych ze Wschodem).

W przypadku pierwszej specjalizacji, na terenie Suwałk działają liczne firmy²⁷: Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód z laboratorium OZE, Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Suwałkach²⁸ (przy szkole budowane jest Transgraniczne Centrum Odnawialnych Źródeł Energii) oraz Zespół Szkół Technicznych w Suwałkach (w którym uruchomiony został kierunek kształcenia „technik urządzeń i systemów energetyki odnawialnej”). Również otwarte w 2013 roku w Parku Naukowo-Technologicznym Polska-Wschód w Suwałkach Laboratorium Ratownictwa Medycznego i Procedur Medycznych²⁹, a także SP ZOZ Ośrodek Rehabilitacji wpisują się w ten nurt (specjalizacja ECO obejmuje również zagadnienia związane ze zdrowiem).

²³ W Grajewie oraz Małkini Górnej ulokowało się jedynie po 1 przedsiębiorstwie.

²⁴ <http://www.ssse.com.pl/PL/atuty.php> [dostęp: sierpień 2013]

²⁵ Sekcja J – informacja i komunikacja

²⁶ Sekcja K – działalność finansowa i ubezpieczeniowa

²⁷ Przykładowo: Animex Foods Sp. z o.o. S.K.A. Oddział w Suwałkach; Spółdzielnia Mleczarska „Sudowia”; PPHU „Lactopol”; Mispol S.A.

²⁸ Kształcąca w kierunkach: rolnictwo, zarządzanie i inżynieria produkcji, a także ratownictwo medyczne, pielęgniarstwo. W planach ma też otwarcie kierunku fizykoterapia.

²⁹ Laboratorium jest nie tylko jedynym w Polsce, ale nawet w Europie tak nowoczesnym i dobrze wyposażonym obiektem w tej dziedzinie medycyny. Planowane jest uruchomienie 3 kolejnych laboratoriów badawczo-rozwojowych.

Również specjalizacja „Brama na Wschód” powinna dawać liczne szanse przedsiębiorstwom i instytucjom zlokalizowanym w Suwałkach. Już dziś liczne podmioty gospodarcze powiązane są silnie z rynkiem wschodnim³⁰. Suwałki mogą odegrać również istotną rolę w zakresie edukacji poprzez rozwój działalności PWSZ³¹ oraz Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód³² (przy którym działa również inkubator technologiczny). W ramach współpracy z partnerami ze Wschodu następuje m.in. wymiana młodzieży (np. w ramach Polsko-Litewskiego Funduszu Wymiany Młodzieży, sieci miast partnerskich, Euroregionu Niemen). Działania te są możliwe dzięki realizacji partnerstwa transgranicznego³³.

Potencjał Suwałk widoczny jest w każdym z obszarów tych dwóch specjalizacji. Występuje przy tym duża komplementarność podejmowanych działań gospodarczych, edukacyjnych oraz usług oferowanych przez instytucje otoczenia biznesu, co odpowiada idei tzw. złotego trójkąta innowacji.

³⁰ Np. firmy z branży meblarskiej: Porta KMI POLAND Sp. z o.o. S.K.A., Fabryka Mebli Forte, Meblet, Malow Sp. z o.o. Do ważnych firm z tej branży należą również: Stollar Systemy Okienne, ADB Furniture, CDM Sp. z o.o. oraz Przedsiębiorstwo Meblowe T&R Ziarko.

³¹ PWSZ w Suwałkach kształci na kierunku filologia angielsko-rosyjska, a także współpracuje z uczelniami i instytucjami z Białorusi (Państwowy Uniwersytet Techniczny w Brześciu, Państwowy Uniwersytet im. Janki Kupały w Grodnie, Belarusian Trade and Economics University of Consumer Cooperatives) i Litwy (Joint Stock Company STIKLOPORAS w Druskiennikach).

³² Oferta Parku kierowana jest w pierwszej kolejności do podmiotów z branż wysoko zaawansowanych, takich jak: ICT, elektronika, technologia inżynierii materiałowej, technologia ochrony zdrowia i inżynieria medyczna, technologia ochrony środowiska. Od 2012 r. skorzystało z niej 21 podmiotów, w większości przedstawiciele technologii informacyjno-komunikacyjnych, ale również firmy świadczące usługi prawne, ubezpieczeniowe, szkoleniowe i inne. PNT współpracuje z instytucjami z Białorusi (Belarus Hi-Tech Park, Państwowy Uniwersytet im. Janki Kupały w Grodnie), Litwy (Polsko-Litewska Izba Gospodarcza w Mariampolu) oraz Łotwy (Stowarzyszenie Samorządów Łotewskich „Amata”).

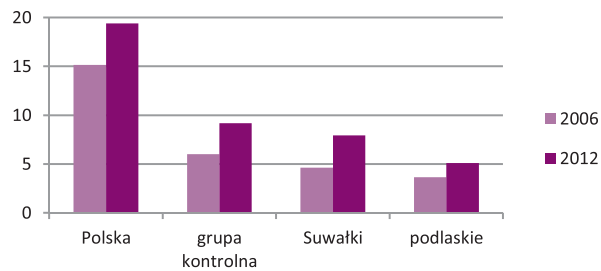
³³ Suwałki współpracują z miastami partnerskimi: Alytus, Marijampole, Võru, Stowarzyszeniem Samorządów Łotewskich „Amata”, Czeriachowskiem, są zaangażowane w działalność Euroregionu Niemen oraz uczestniczą w inicjatywie InnovationCircleNetwork.

...a także przyciąganie kapitału zagranicznego

Suwałki, mimo przygranicznego położenia, **mają trudności z przyciąganiem kapitału zagranicznego**, który w zdecydowanej większości na miejsca lokalizacji swoich siedzib wybiera Warszawę i inne największe miasta w kraju. W Suwałkach w 2012 r. liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego wynosiła 8 na 10 000 mieszkańców, plasując miasto powyżej średniej dla województwa, ale jednocześnie poniżej średniej dla grupy miast referencyjnych (wykres 11.).

Wśród nich można nawet wyróżnić miasta, w których liczba ta była zdecydowanie wyższa, np. Przemysł (20 podmiotów na 10 000 mieszkańców) i Biała Podlaska (16 podmiotów na 10 000 mieszkańców). Należy natomiast zauważyć pozytywne zmiany w dynamice liczby podmiotów z udziałem kapitału zagranicznego. W latach 2006-2012 w Suwałkach nastąpił wzrost ich liczby o ponad 70%.

Wykres 11.

Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 10 000 mieszkańców

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

3.8. Jakość życia

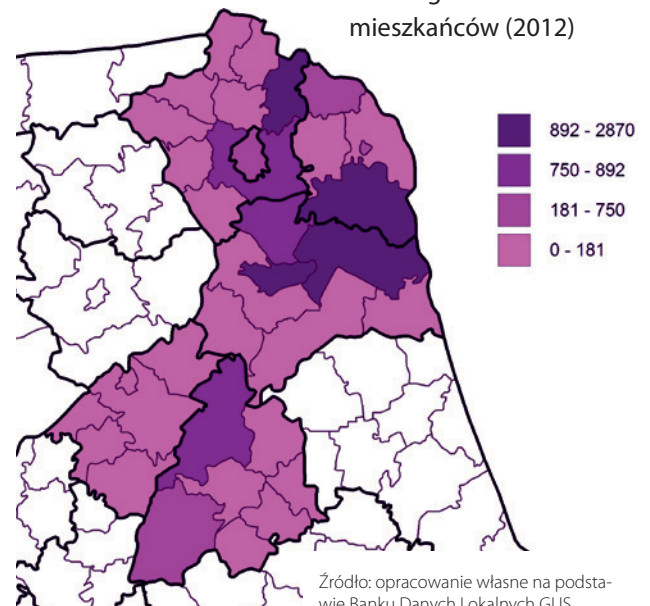
Aktywność turystów świadczy o możliwościach wypoczynkowych...

Suwałki ze względu na swoje położenie w obszarze atrakcyjnym przyrodniczo i kulturowo **stanowią główny ośrodek ruchu turystycznego w północnej części województwa podlaskiego**. Turyści przyjeżdżający na Suwalszczyznę odwiedzają i korzystają z usług świadczonych w Suwałkach. Miasto swoimi granicami obejmuje również obszary o wysokich walorach przyrodniczo-rekreacyjnych (np. Las Suwalski w południowej części miasta, stanowiący fragment Puszczy Augustowskiej czy fragment obszaru „Pojezierza Północnej Suwalszczyzny” z rezerwatem archeologicznym „Cmentarzysko Jaćwingów”), a także liczne obiekty zabytkowe. Należą do nich: śródmiejska zabudowa neoklasycystyczna wzdłuż ulicy Tadeusza Kościuszki i przylegający do niej Park Konstytucji 3 Maja, zabytkowy zespół cmentarzy (rzymskokatolicki, ewangelicki, prawosławny, żydowski i mahometański oraz staroobrzędowców), zespoły XIX-wiecznych koszar, a także zabytki techniki (np. dworzec kolejowy).

Ruch turystyczny jest zjawiskiem bardzo zmiennym, zależnym od wielu różnych czynników: pogodowych, gospodarczych i społecznych, dlatego też jednorazowe spadki są zjawiskiem powszechnym. W przypadku Suwałk również widoczne są duże wahania. Liczba turystów korzystających z noclegów w Suwałkach w 2012 r. wynosiła 359 turystów na 1000 mieszkańców, co było spadkiem o ponad 16% w stosunku do roku 2006, była też niższa w porównaniu do gmin z otoczenia (mapa 3). Nie jest to jednak wskaźnik obrazujący całość ruchu turystycznego, ponieważ turyści często korzystają z miejsc noclegowych w innych miejscowościach, ale przyjeżdżają do Suwałk po inne usługi, dlatego miasto

Mapa 3.

Liczba turystów korzystających z noclegów na 1000 mieszkańców (2012)

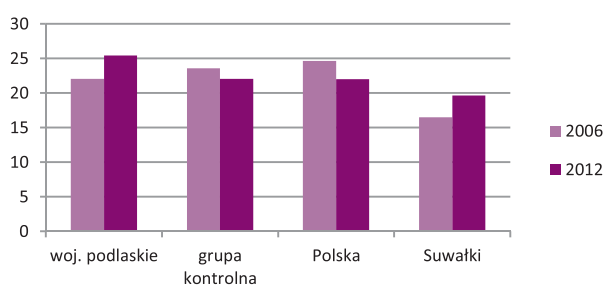
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

może czerpać korzyści z obsługi ruchu turystycznego generowanego przez cały obszar funkcjonalny³⁴. Niemniej jednak liczne ograniczenia wprowadzane na obszarze oraz w otulinie Wigierskiego Parku Narodowego mogą wpływać zniechęcająco przynajmniej na część turystów. Warto wobec tego wypracowywać wspólne zasady racjonalnego i zrównoważonego wykorzystywania zasobów przyrody objętych ochroną prawną.

Turystyka w obszarach przygranicznych charakteryzuje się większym udziałem turystów zagranicznych. W Suwałkach w 2012 r. stanowili oni 19,6%, co jest wartością niższą od innych grup referencyjnych (wykres 12). Widoczny jest jednak trend wskazujący rosnący udział turystów zagranicznych (odwrotny trend w stosunku do Polski).

Wykres 12.
Udział turystów zagranicznych korzystających z noclegów (%)

Największy udział wśród turystów zagranicznych w województwie podlaskim stanowią oczywiście turyści z wschodniej granicy (63%). Ma to przełożenie też na specyfikę ruchu turystycznego w Suwałkach (32% turystów zagranicznych stanowią turyści ze Wschodu). Wskaźniki dla innych

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

badanych miast Polski wschodniej pokazują, że są oni największą grupą, szczególnie w miastach Lubelszczyzny i Podkarpacia (np. w Białej Podlaskiej stanowią 87%, Chełmie 63%, a Przemyślu 60%). W przypadku Suwałk duży odsetek stanowią też turyści z krajów nadbałtyckich, głównie Litwy, Łotwy, Estonii i Finlandii (łącznie 42%)³⁵.

Bardzo duże znaczenie dla rozwoju turystyki ma infrastruktura turystyczna i paraturystyczna. **Baza noclegowa** w Suwałkach na tle województwa podlaskiego oraz grupy kontrolnej wypada lepiej (8,2 rejestrowanych miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców w 2012 r.). Jest to jednak liczba znacznie mniejsza od wskaźników dla takich miast, jak Zamość i Przemyśl (15 miejsc noclegowych). Wynika to przede wszystkim z bogatej oferty noclegowej miejscowości sąsiadujących z Suwałkami (w gminie wiejskiej Suwałki jest to 27 miejsc noclegowych na 1000 mieszkańców). Należy też podkreślić, że baza noclegowa w Suwałkach jest sukcesywnie rozbudowywana (od 2006 r. liczba rejestrowanych miejsc noclegowych wzrosła o prawie 100). W ostatnich latach poprawił się też standard infrastruktury noclegowej, m.in. dzięki wybudowaniu w 2012 r. trzech hoteli trzygwiazdkowych i rozpoczęciu budowy kolejnego obiektu. Jednocześnie wszystkie z nich przystosowane są do organizacji spotkań biznesowych i konferencji, dysponują łącznie pięcioma salami konferencyjno-bankietowymi. Dwa z tych obiektów posiadają również centra odnowy biologicznej. Sprzyja to rozwojowi turystyki biznesowej, dzięki czemu możliwe będzie wydłużenie krótkiego dotychczas sezonu turystycznego.

Suwałki jako ośrodek obsługi ruchu turystycznego muszą być też dobrze skomunikowane z obszarami atrakcyjnymi turystycznie znajdującymi się w ich otoczeniu. Poza siecią drogową bardzo ważne jest tworzenie zintegrowanych systemów ścieżek i szlaków rowerowych. Na koniec 2012 r. w Suwałkach istniało 37 km ścieżek rowerowych i 7 km ciągów pieszo-rowerowych. Konieczna jest dalsza rozbudowa sieci wewnątrz miasta, jak też łączenie ich ze szlakami w powiecie suwalskim.

Atrakcyjność turystyczną tworzą walory samych Suwałk, a także obszarów znajdujących się w bliższym i dalszym otoczeniu.

³⁴ Wskaźnik nie uwzględnia też danych z hoteli wybudowanych i oddanych do użytkowania w 2012 r.

³⁵ Turyści z Litwy zostali zakwalifikowani zarówno do turystów z krajów nadbałtyckich, jak i ze Wschodu.

Na obszarze Suwalszczyzny istnieje bardzo gęsta sieć rowerowych i pieszych szlaków turystycznych. Przez region przebiegają zarówno odcinki szlaków międzynarodowych (Międzynarodowa Trasa Rowerowa Euro Velo R-11) oraz krajowych i wojewódzkich (Pierścień Rowerowy Suwalszczyzny: część północna, Szlak Bociani na Suwalszczyźnie), ale także w obrębie Wigierskiego Parku Narodowego i Suwalskiego Parku Krajobrazowego. Przez same Suwałki też przebiegają pojedyncze szlaki piesze i rowerowe, w tym m.in. trzy niebieskie (wokół jezior huciańskich, z Krzywego do Płociczna, Suwałki – Danowskie), dwa zielone (Dolina Czarnej Hańczy z Suwałk do Suwalskiego Parku Krajobrazowego, przez Bramę Jeleniewską nad Szeszupkę), szlak żółty (z Suwałk nad Rospudę) i czerwony (Suwałki – Stary Folwark).

W celu **upowszechnienia kultury** utworzono też dwie piesze trasy pn. „Suwalskie Ścieżki Kulturowe”. W ramach projektu na zabytkach i w miejscach szczególnie atrakcyjnych turystycznie zamontowano tabliczki ze specjalnymi fotokodami, które umożliwiają (po zeskanowaniu telefonem) dotarcie do strony internetowej z mapą trasy, opisem obiektów i jego wersją dźwiękową. Przygotowane do tej pory ścieżki to: Ścieżka Klasycystyczna, która ciągnie się wzdłuż ulicy Tadeusza Kościuszki i obejmuje Park Konstytucji 3 Maja oraz druga w skład, której wchodzi m.in. takie obiekty jak: Zalew Arkadia, dwa mosty na Czarnej Hańczy, Plac Marii Konopnickiej.

Miasto Suwałki, **pełniąc funkcję ośrodka obsługi ruchu turystycznego**, prowadzi Centrum Informacji Turystycznej, prowadząc stały monitoring ruchu turystycznego. Z danych zebranych przez Centrum wynika, że w 2013 r. odwiedziło je 4 tys. turystów, z czego 24% stanowili obcokrajowcy (głównie Niemcy – 35%, ale też Litwini – 12% i Francuzi – 8%). Z Polski najwięcej turystów przyjechało z województw: mazowieckiego, śląskiego i podlaskiego.

Ważną rolę w promocji turystycznej Suwałk oraz całej Suwalszczyzny odgrywa **działalność organizacji pozarządowych**. Do wiodących podmiotów, których głównym celem jest inicjowanie i wspieranie projektów istotnych dla rozwoju regionu oraz budowania jego wizerunku w Polsce i za granicą należą: Suwalska Izba Rolniczo-Turystyczna w Suwałkach, Suwalska Organizacja Turystyczna oraz Polskie Towarzystwo Turystyczno-Krajoznawcze Oddział w Suwałkach.

...na które składają się również usługi medyczne i pomocy społecznej

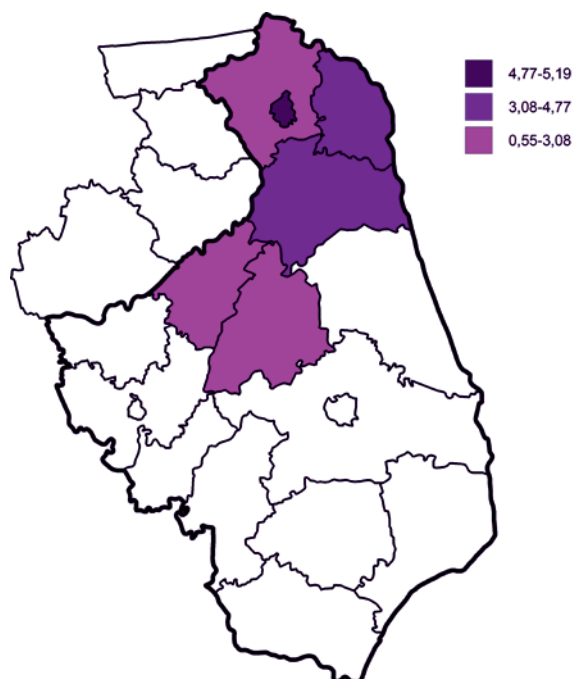
Suwałki pełnią również **ponadlokalne funkcje w zakresie usług medycznych i pomocy społecznej**. Miasto na tle podregionu suwalskiego charakteryzuje się najwyższym wskaźnikiem liczby lekarzy przypadających na 1000 mieszkańców (5,2 w 2011 r.) (mapa 4). Rzeczywista dostępność do lekarzy w Suwałkach jest oczywiście niższa, co wynika z faktu, że Suwałki świadczą usługi zdrowotne również dla mieszkańców powiatu suwalskiego. Należy jednak zwrócić uwagę na to, że w Suwałkach wskaźnik ten jest niższy niż w innych miastach referencyjnych. Na przykład w Zamościu wynosi on aż jedenastu lekarzy na 1000 mieszkańców, a w Łomży sześciu lekarzy na 1000 mieszkańców. Podobnie sytuacja wygląda w przypadku opieki pielęgniarskiej (8,5 pielęgniarek na 1000 mieszkańców w Suwałkach w 2011 r., w Zamościu prawie dwukrotnie więcej, a w Łomży 10,2 na 1000 mieszkańców). Pozytywny jest jednak trend w zakresie dostępu do kadr medycznych (w latach 2006-2011 nastąpił wzrost odpowiednio o 0,6 promila i 0,3 promila). Poprawiające się warunki pracy, w tym budowa wysokospecjalistycznych laboratoriów, będą sprzyjały przyciąganiu wysoko wykwalifikowanych lekarzy i pielęgniarek. Nie bez znaczenia jest też oferta PWSZ w Suwałkach w zakresie kształcenia na różnych kierunkach medycznych, a także obecność bazy Lotniczego Pogotowia Ratunkowego.

Mapa 4.

Liczba lekarzy na 1000 mieszkańców (2011)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W Suwałkach mieści się Samodzielny Publiczny Szpital Wojewódzki im. dr. L. Rydygiera, który oferuje leczenie na 20 oddziałach i dysponuje 426 łózkami szpitalnymi³⁶. Liczba osób przypadająca na jedno łóżko szpitalne w całym podregionie jest najbardziej korzystna oczywiście dla suwałczan i wynosi 142. Szpital świadczy jednak specjalistyczne usługi medyczne nie tylko dla mieszkańców Suwałk, ale też innych powiatów podregionu suwałskiego. W ostatnich latach, w ramach inwestycyjnych projektów transgranicznych, obiekt był sukcesywnie modernizowany, co przekłada się na podniesienie standardu świadczonych usług medycznych.

Ponadto na terenie miasta zlokalizowany jest Samodzielny Publiczny Specjalistyczny Psychiatryczny Zakład Opieki Zdrowotnej oraz SP ZOZ Ośrodek Rehabilitacji w Suwałkach, jak również Samodzielny Publiczny Zakład Opieki Paliatywnej im. Jana Pawła II w Suwałkach.

W Suwałkach zlokalizowane są również ośrodki świadczące usługi z zakresu pomocy społecznej o zasięgu ponadlokalnym. Jednym z głównych takich ośrodków jest Dom Pomocy Społecznej „Kalina”, który specjalizuje się w opiece nad osobami przewlekle somatycznie chorymi. Zapewnia całodobową, profesjonalną opiekę oraz indywidualne i różnorodne formy rehabilitacji, terapii i wypoczynku. Dom dysponuje 195 miejscami, ale są one w całości wykorzystywane.

Jednostkami, które świadczą usługi w zakresie pomocy społecznej są też dwa Środowiskowe Domy Samopomocy prowadzone przez Miejski Ośrodek Pomocy Społecznej oraz Stowarzyszenie „Aktywni tak samo”. Ich głównym zadaniem jest niesienie pomocy osobom niepełnosprawnym. Oprócz rehabilitacji prowadzone są tam zajęcia ułatwiające podopiecznym domu odnalezienie się w społeczeństwie oraz przyswojenie prostych czynności domowych i zachowań.

W Suwałkach funkcjonuje również Placówka Opiekuńczo-Wychowawcza, która jest publiczną placówką typu interwencyjno-socjalizacyjnego o zasięgu ponadlokalnym. Celem działalności Placówki jest zapewnienie dzieciom i młodzieży pochodzącym z regionu, pozbawionym całkowicie lub częściowo opieki rodzicielskiej oraz niedostosowanym społecznie całodobowej, ciągłej lub okresowej opieki i wychowania, jak również wspieranie działania rodziców w sprawowaniu opieki (posiada 30 miejsc dla dzieci i młodzieży od 3. roku życia).

Miasto charakteryzuje rosnąca jakość usług zdrowotnych i pomocy społecznej oraz rozwinięte ratownictwo medyczne.

³⁶ Wyliczenia własne na podstawie: <http://www.szpital.suwalki.pl/oddzialy> [dostęp: 6.09.2013]

3.9. Rozwój oparty o sieci współpracy

Zagraniczni sąsiedzi charakteryzują się różnym poziomem gotowości do współpracy

Suwałki posiadają bogate doświadczenia we współpracy z **Litwą**, a w dalszej kolejności z **Łotwą** i **Estonią**. Z kolei współpraca z Białorusią i Rosją jest w znacznym stopniu utrudniona niestabilnymi stosunkami politycznymi na szczeblu centralnym oraz ograniczeniami w ruchu wizowym. Miasto **nie zostało objęte małym ruchem granicznym z obwodem kaliningradzkim**, przez co pomimo stosunkowo bliskiego położenia od przejścia granicznego w Gołdapi nie czerpie z tego tytułu znaczących korzyści. W przypadku Białorusi podstawową kwestią są stosunki polityczne na szczeblu centralnym obu krajów, które znacznie hamują rozwój współpracy również na poziomie lokalnym. Uważa się jednak, że współpraca na niższym szczeblu może przyczynić się do rozwoju kontaktów bilateralnych, a w konsekwencji ułatwić współpracę na wyższych poziomach, co również wobec celów stawianych w *Strategii wojewódzkiej* powinno przyświecać samorządowi Suwałk³⁷.

Ważną rolę w rozwoju współpracy transgranicznej Suwałk pełni członkostwo w **Euroregionie Niemen**³⁸, w ramach którego wykonywane są wspólne zadania z zakresu: edukacji, ochrony środowiska, kultury, sportu, turystyki, rozwoju przedsiębiorczości, infrastruktury publicznej i zagospodarowania przestrzeni publicznych³⁹.

Samorząd Miasta, a także różne instytucje w nim działające pozyskują fundusze na projekty realizowane w ramach programów Europejskiej Inicjatywy Sąsiedztwa i Partnerstwa (Program Współpracy Transgranicznej Litwa-Polska-Rosja oraz Program Współpracy Transgranicznej Polska-Białoruś-Ukraina)⁴⁰.

Miasta partnerskie i sieci międzynarodowe stanowią ważną płaszczyznę współpracy...

Suwałki realizują też wspólne projekty z **miastami partnerskimi**. Najdłuższą historię współpracy ma partnerstwo z miastem Grande-Synthe we Francji, które zostało zawarte jeszcze w latach 70. XX. wieku. Kolejne umowy partnerskie zawierane były już po roku 90. XX. wieku: z Mariampol i Alytus (Litwa), Võru (Estonia), Waren (Niemcy), Notodden (Norwegia), Czerniachowskiem (obwód kaliningradzki Federacji Rosyjskiej). Dodatkowo prowadzona jest współpraca z gminami wchodzącymi w skład Stowarzyszenia Samorządów Łotewskich „Amata”. Działania partnerskie skupiają się przede wszystkim na wymianie młodzieży, organizacji wspólnych imprez kulturalnych i sportowych, a także częściowo promocji.

Współpraca międzynarodowa powinna w coraz większym stopniu dotyczyć sfery gospodarczej.

³⁷ Szmigiel-Rawska, K., Dolzbłasz, S. (2012), Trwałość współpracy przygranicznej, CeDeWu, Warszawa.

³⁸ Obszar Euroregionu utworzony został 6 czerwca 1997 r. na mocy porozumienia przedstawicieli władz regionów przygranicznych Polski, Litwy i Białorusi. Rosja do Stowarzyszenia przystąpiła w 2002 r. Od 2003 r. Biuro Euroregionu Niemen w Suwałkach pełni rolę koordynatora po stronie polskiej.

³⁹ W ciągu 15 lat funkcjonowania Euroregionu za jego pośrednictwem pozyskano około 20 mln euro i zrealizowano około 500 projektów. Były to przede wszystkim projekty realizowane z tzw. Funduszu Małych Projektów działającego przy Programie współpracy transgranicznej EISP Litwa-Polska 2007-2013 (np. projekt *Kultura regionów*) oraz Funduszu Wsparcia Inicjatyw Lokalnych, Międzyregionalnych i Transgranicznych w Euroregionie Niemen finansowanego z Norweskiego Mechanizmu Finansowego (np. projekt *Transfer wiedzy czynnikiem rozwoju innowacyjnych technologii OZE w Euroregionie Niemen*).

⁴⁰ M.in. projekt *Poprawa infrastruktury publicznej w celu zwiększenia atrakcyjności turystycznej w regionie transgranicznym*, którego efektem jest zrewitalizowany Plac Europejski w zabytkowym Śródmieściu Suwałk a obecnie w trakcie realizacji jest projekt *Interaktywne centra nauki i technologii „Multicentrum” w Suwałkach i Grodnie* prowadzony przez suwalską i grodzieńską bibliotekę publiczną.

Ważną inicjatywą podjętą przez Miasto Suwałki w zakresie **współpracy międzynarodowej** jest uczestnictwo w **Innovation Circle Network**. Międzynarodowe stowarzyszenie podejmuje działania na rzecz rozwoju i współpracy małych i średnich miejscowości położonych w północnej Europie. Jego działalność przyczynia się do podnoszenia świadomości różnorodności kulturowej, politycznej i tradycji. W ramach Stowarzyszenia realizowane są projekty partnerskie, w których biorą udział przedsiębiorcy, eksperci, politycy i młodzież z różnych krajów.

...którą uzupełnia współpraca na poziomie międzywojewódzkim i lokalnym

Poza wymiarem międzynarodowym bardzo ważna jest również współpraca w różnych sieciach krajowych. Suwałki w 2010 r. rozpoczęły współpracę w ramach **Platformy EGO SA** (Elk, Gołdap, Olecko, Suwałki, Augustów). Włączyły się w nią miasta, które przed reformą administracyjną w 1999 r. stanowiły szkielet województwa suwalskiego. Po wprowadzeniu nowego podziału administracyjnego miasta te znalazły się w dwóch województwach: podlaskim i warmińsko-mazurskim, a współpraca między nimi uległa osłabieniu. Budowa Platformy Współpracy EGO SA miała przyczynić się do odbudowy tych relacji i realizacji działań na rzecz rozwiązywania wspólnych problemów. Działania do tej pory skupiały się przede wszystkim na kwestiach związanych z turystyką i promocją. Przeprowadzone zostały m.in. badania ruchu turystycznego Polski północno-wschodniej, a następnie pod ich kątem przygotowano projekt wspólnego produktu turystycznego oraz materiały promocyjne dla całego obszaru.

Obecnie w Platformie większą aktywność wykazują samorządy z województwa warmińsko-mazurskiego (EGO), którym, dzięki podjęciu takiej formy współpracy, prawdopodobnie dedykowana będzie część środków z **RPO Warmia i Mazury 2014-2020**. Suwałki, a także Augustów, nie powinny wychodzić jednak z tej sieci, ponieważ stwarza ona szansę rozwoju i budowania konkurencyjności całego tego obszaru względem innych regionów turystycznych. Poza samorządem, we wspólne działania powinny angażować się też inne podmioty, w tym przedsiębiorcy, organizacje turystyczne, kulturalne, a także instytucje edukacyjne.

Innym interesującym przykładem współpracy ponadregionalnej jest partnerstwo zawarte pomiędzy Suwałkami i Elblągiem. Uczestnikami projektu, realizowanego w latach 2009-2012, były samorządy lokalne obu miast, PWSZ w Suwałkach i PWSZ w Elblągu, a także Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód w Suwałkach. Efektem realizacji projektu jest **Strategia rozwoju ponadregionalnego Polski Wschodniej na przykładzie współpracy Elbląga i Suwałk**, do której opracowania wykonane zostały porównawcze badania potencjałów gospodarczych obu miast⁴¹.

Ważna jest również **współpraca międzygminna**, w szczególności w ramach Suwalskiego Obszaru Funkcjonalnego. Jest ona potrzebna do rozwiązywania wspólnych problemów, takich jak: transport publiczny, gospodarka odpadami czy planowanie przestrzenne, w tym rozwój sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, które rozwiązywane są za pomocą umów wzajemnych. W przypadku Suwałk, które pełnią rolę subregionalnego centrum komunikacyjnego, gospodarczego, finansowo-bankowego, edukacyjnego, kulturalnego, a także w zakresie opieki zdrowotnej i pomocy społecznej, współpraca w ramach Suwalskiego Obszaru Funkcjonalnego jest po prostu niezbędna. Szczególna uwaga powinna być również poświęcona działaniom w zakresie budowania wspólnej marki oraz tworzenia zintegrowanych produktów turystycznych.

⁴¹ <http://www.elblag-suwalki.pl/> [dostęp: 9.09.2013]

Jedną z szans rozwoju Suwałk są możliwości współpracy z gminami województwa warmińsko-mazurskiego.

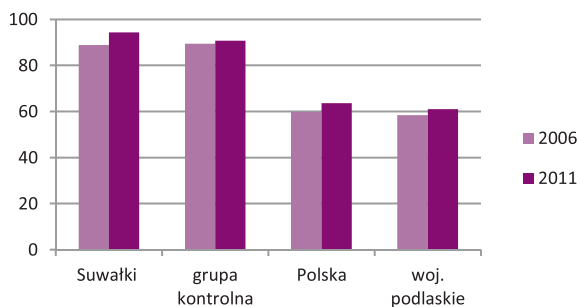
3.10. Inwestycje miejskie przyczyniają się do wzrostu jakości życia i poprawy warunków prowadzenia działalności gospodarczej

Poprawie ulega wyposażenie infrastrukturalne Miasta

W Suwałkach dostęp do **infrastruktury komunalnej** z roku na rok się poprawia. Mieszkańcy obecnie posiadają właściwie pełny dostęp zarówno do sieci wodociągowej (99,21% w 2012 r.), jak i kanalizacyjnej (94,96%) (wykres 13). Ta ostatnia została rozbudowana w ostatnich pięciu latach, co pozwoliło na zmniejszenie luki między udziałem osób korzystających z wodociągów i z kanalizacji z 7 do 1,8 punktu procentowego. W grupie kontrolnej miast zarówno udział mieszkańców korzystających z wodociągów, jak i z kanalizacji jest niższy. Porównania z województwem podlaskim czy Polską mają ograniczoną przydatność z uwagi na zawsze niższe wartości obu wskaźników (w szczególności dostępu do kanalizacji) na terenach wiejskich o rozproszonej zabudowie.

Praktycznie wszyscy mieszkańcy Suwałk są także obsługiwani przez **oczyszczalnię ścieków** (99%) i jest to także najwyższy współczynnik spośród wszystkich analizowanych grup (wykres 14). Suwałki również i w tym przypadku wypadają lepiej od innych miast z grupy kontrolnej (96%), a także średniej dla kraju i województwa.

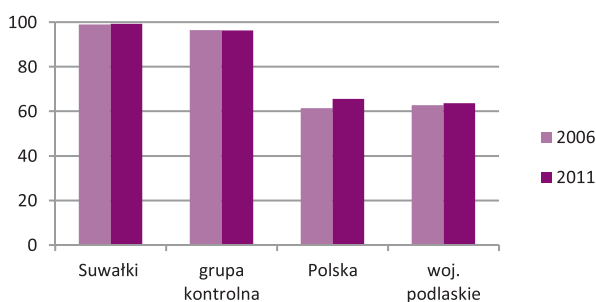
Suwałki są z kolei w bardzo w niewielkim stopniu objęte **siecią gazowniczą**. Jedynie 22% mieszkańców posiada dostęp do gazu z sieci, co jest wartością niższą nawet od średniej dla województwa podlaskiego (włączając wszystkie tereny wiejskie) – 27% (wykres 15). Najwyższą dostępnością sieci gazowej charakteryzują się miasta grupy kontrolnej, gdzie w 2011 r. 62% mieszkańców miało podłączenie do tego typu infrastruktury. Historycznie taki stan jest spowodowany położeniem Suwałk poza dostępem do sieci magistralnej. Lokalna sieć jest zaopatrywana za pomocą rozprężalni, której wydajność nie pozwala na przyłączenie większej liczby mieszkańców. Szansą w tym zakresie jest realizacja przez Polską Spółkę Gazownictwa sp. z o.o. w Warszawie inwestycji pn. „Rozwój gazyfikacji na terenie miasta i gminy Suwałki”, dzięki której na obrzeżach miasta powstanie stacja regazyfikacji gazu LNG. Stamtąd gaz popłynie w kierunku północnej części miasta oraz Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej (w tych częściach Suwałk sieć będzie gotowa do

Wykres 13.

Udział ludności korzystającej z kanalizacji (%)

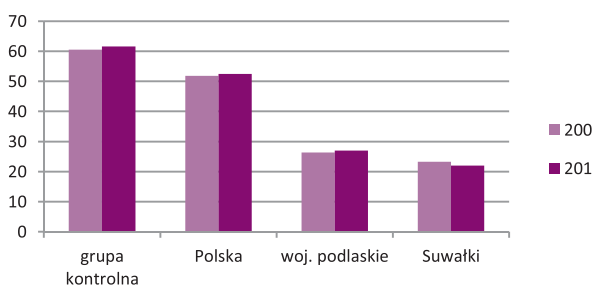
Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 14.

Udział ludności korzystającej z oczyszczalni ścieków (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 15.

Udział ludności korzystającej z sieci gazowej (%)

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

końca 2014 r.). Dodatkową szansą na zwiększenie dostępności miasta Suwałki do ww. paliwa będzie realizacja jednej ze strategicznych inwestycji państwowych, jaką jest gazociąg łączący Polskę i Litwę⁴². Jego realizacja planowana jest w perspektywie lat 2014-2020.

Rozważne zagospodarowanie przestrzeni publicznych...

Dla zrównoważonego rozwoju miast istotne znaczenie ma zintegrowane planowanie przestrzenne, tak w obrębie samej jednostki, jak i w szerszych układach, np. w obszarach funkcjonalnych. W otoczeniu Suwałk zachodzą obecnie **dynamiczne zmiany w krajobrazie**, głównie związane z lokalizacją farm wiatrowych i nowych kopalni surowców budowlanych.

Suwałki należą do miast, które są w stosunkowo niewielkim stopniu zurbanizowane. Tereny niezabudowane zajmują ponad 72% powierzchni miasta! Duży odsetek powierzchni zajmują użytki rolne (ponad 54%) oraz lasy (14%). Taka struktura gruntów daje większe możliwości zagospodarowania terenu, ale też stwarza zagrożenie niekontrolowanego rozwoju zabudowy. Aby zapobiec temu zjawisku, władze miasta sukcesywnie opracowują miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, które w 2012 r. objęły 29% powierzchni Suwałk (55% powierzchni terenów zurbanizowanych).

Władze Suwałk przywiązują dużą uwagę do **przestrzeni publicznych**. Dlatego też od kilku lat systematycznie prowadzone są prace rewitalizacyjne w śródmiejskiej części miasta. Zrealizowany został m.in. bardzo duży projekt rewitalizacji centrum Suwałk. Potrzeby w tym zakresie są jednak nadal bardzo duże, chociażby w zakresie rewitalizacji terenów pokoszarowych w obrębie ul. Wojska Polskiego i ul. Sejneńskiej, terenów pożwirowych w Krzywólce, terenów przemysłowych w obrębie ul. Szkolnej, a w przypadku budowy trasy **Rail Baltica** wraz z nowym dworcem kolejowym także przekształcenia terenów pokolejowych w centrum miasta.

Poza zmianami w fizycznej tkance miasta powinna następować też zmiana funkcji tych obiektów i obszarów, a wraz z nią wzrost aktywności społecznej. Zagospodarowanie terenów publicznych jest nie tylko ważne ze względu na tworzenie w ten sposób przestrzeni społecznej, która stwarza możliwość integracji wewnętrznej, ale też tworzenia pozytywnego wizerunku w oczach odwiedzających turystów.

Problemem w Suwałkach są natomiast **niewystarczająco zagospodarowane tereny rekreacyjne**. Szczególnie słabo przystosowane są bulwary wzdłuż rzeki Czarnej Hańczy. Pierwszym krokiem w zakresie „odwrócenia Miasta do rzeki” było przeprowadzone w 2009 r. udrożnienie koryta rzeki. Potrzebne są dalsze inwestycje, np. w zakresie przedłużenia ciągów rowerowo-spacerowych i stworzenia zintegrowanej przestrzeni służącej rekreacji.

... wymaga wysokich wydatków inwestycyjnych samorządu

Suwałki znajdują się na 2. miejscu pod względem **dochodów własnych per capita** wśród badanych grup (1860 zł) (wykres 12). Są one niższe od średniej krajowej, choć różnica w dochodach własnych pomiędzy tymi jednostkami w latach 2006-2012 zmniejszyła się w sposób znaczący (w 2006 r. wartość dla Suwałk stanowiła 86% wartości dla Polski, a w 2012 r. już 97%). Suwałki w badanym okresie zwiększyły swoje dochody własne o 68%, co było wartością wyższą niż wynosiła średnia krajowa (49%) i średnia grupy kontrolnej (58%). Jeszcze większy przyrost zanotowały gminy województwa podlaskiego, których dochody własne w tym czasie wzrosły o 78%, ale jest to wynik przede wszystkim niższej wartości bazowej.

⁴² Raport o stanie miasta 2012, Suwałki 2013.

Pomimo zrealizowanych już projektów rewitalizacyjnych konieczne są dalsze prace w tym zakresie.

Suwałki znajdują się na 2. miejscu pod względem dochodów własnych per capita wśród badanych grup (1860 zł)

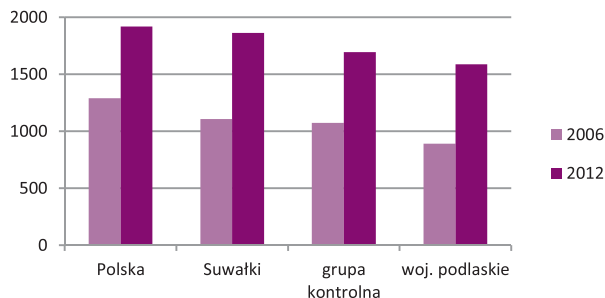

W związku z tym, że **dotacje ze środków UE** są związane przede wszystkim z inwestycjami, a te charakteryzują się wysoką zmiennością w poszczególnych latach, wzięto pod uwagę średnią wartość pozyskanych środków z lat 2006-2012, co pozwoli na większą porównywalność danych pomiędzy jednostkami. W badanym okresie Suwałki pozyskały zdecydowanie najwięcej dotacji z UE w przeliczeniu na jednego mieszkańca (322 zł) (wykres 13). Dla porównania, miasta z grupy kontrolnej zdobyły w tym czasie średnio 243 zł rocznie *per capita*. Wśród miast z grupy kontrolnej Suwałki zajmują 3. miejsce.

Większe średnie dotacje pozyskał Przemysł – 544 zł *per capita* oraz Zamość – 327 zł *per capita*.

Wysoki poziom dochodów własnych oraz środków pozyskanych z budżetu UE pozwala na duże zaangażowanie kapitałowe w inwestycje. Mimo to, w przeliczeniu na jednego mieszkańca, Suwałki nie charakteryzowały się w tym okresie wyższym od pozostałych grup udziałem wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem. Średni udział wydatków inwestycyjnych w latach 2006-2012 w Suwałkach wyniósł 20,5%, co plasuje je poniżej średniej wojewódzkiej (23%) i krajowej (21%). Wyprzedza jednak miasta z grupy kontrolnej (19%), co może świadczyć o trudnych warunkach inwestycyjnych w średnich miastach Polski wschodniej. Suwałki znajdują się na 5. miejscu w grupie ośmiu miast, więc niżej niż w przypadku dochodów własnych i dotacji z UE.

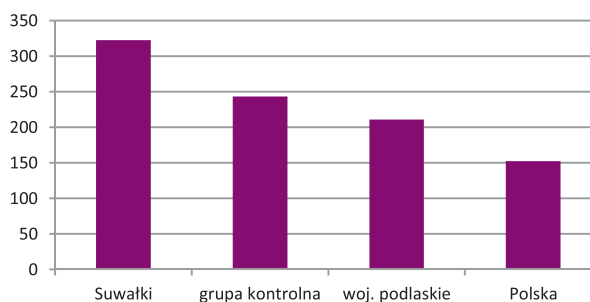
Potrzeby rozwojowe Suwałk, pomimo przeprowadzanych licznych inwestycji, są nadal jeszcze duże. Dotyczy to zarówno budowy i modernizacji infrastruktury technicznej, zagospodarowania przestrzeni publicznych, jak również „miękkich” działań w sferze społecznej.

Wykres 16.

Dochody własne w zł per capita

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

Wykres 17.

Średnie dotacje z UE w zł per capita w latach 2006-2012

Źródło: opracowanie własne na podstawie Banku Danych Lokalnych GUS.

W badanym okresie Suwałki pozyskały zdecydowanie najwięcej dotacji z UE w przeliczeniu na jednego mieszkańca (322 zł)

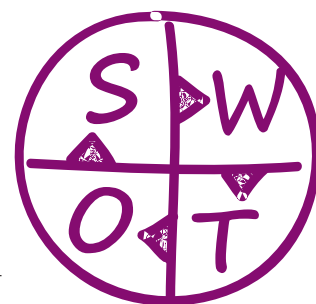
4. Analiza SWOT

Analiza SWOT zawiera najważniejsze mocne i słabe strony Suwałk oraz kluczowe szanse i zagrożenia pojawiające się w otoczeniu miasta.

MOCNE STRONY:

- ▶ Położenie w strefie przygranicznej 4 państw, w obszarze o wyjątkowych walorach turystycznych.
- ▶ Położenie w obszarze atrakcyjnym turystycznie, w sąsiedztwie Wigierskiego Parku Narodowego i Suwalskiego Parku Krajobrazowego, decydujące o roli Suwałk, jako ośrodka obsługi ruchu turystycznego w regionie.
- ▶ Doświadczenie we współpracy transgranicznej w ramach sieci miast partnerskich, Stowarzyszenia Euroregion Niemen, współpracy bilateralnej z Litwą oraz pozytywne efekty tej współpracy.
- ▶ Postępująca rewitalizacja przestrzeni publicznych.
- ▶ Rozpoznawalne imprezy kulturalne i sportowe o charakterze regionalnym, ogólnopolskim i międzynarodowym (m.in. Suwałki Blues Festival, Jarmark Kamedulski).
- ▶ Dostępność terenów inwestycyjnych objętych MPZP oraz obszarów, które w przyszłości mogą zostać przekształcone w tereny inwestycyjne.
- ▶ Dostępność miejskiej bazy sportowo-rekreacyjnej i nowoczesnych ośrodków kultury.
- ▶ Bogata oferta edukacyjna szkół ponadgimnazjalnych i wyższych.
- ▶ Skuteczne pozyskiwanie i wykorzystywanie środków finansowych ze źródeł zewnętrznych przez samorząd lokalny.
- ▶ Cenne zasoby dziedzictwa kulturowego, w tym zabytki architektury, techniki i kultury niematerialnej.
- ▶ Rozwinięta baza hotelarsko-gastronomiczna.
- ▶ Rosnąca jakość usług zdrowotnych i pomocy społecznej oraz rozwinięte ratownictwo medyczne (Lotnicze Pogotowie Ratunkowe).
- ▶ Dobrze rozwinięta infrastruktura komunalna (wodociągowo-kanalizacyjna, oczyszczania ścieków i sieci ciepłownicze).
- ▶ Lotnisko sportowe.
- ▶ Relatywnie młode społeczeństwo.
- ▶ Funkcjonowanie Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej – podstrefy Suwałki
- ▶ Dobrze rozwinięta sieć instytucji otoczenia biznesu (w tym Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód).
- ▶ Tradycje przemysłu lokalnego wpisującego się w regionalne inteligentne specjalizacje (przemysł spożywczy i drzewno-meblarski).
- ▶ Aktywne środowiska twórcze i organizacje działające na rzecz rozwoju kultury
- ▶ Różnorodność ofert zwiększających aktywność społeczną osób niepełnosprawnych i zagrożonych wykluczeniem społecznym.
- ▶ Wielokulturowość i bogate tradycje miasta i regionu Suwalszczyzny.

SŁABE STRONY:

- ▶ Słaba dostępność komunikacyjna (względem Białegostoku i Warszawy) i zły stan znacznej części dróg osiedlowych.
- ▶ Brak skoordynowanego marketingu terytorialnego i dostatecznie rozwiniętej współpracy z sąsiednimi gminami, powiatem suwalskim i innymi podmiotami w zakresie rozwoju wspólnej oferty turystycznej.
- ▶ Brak spójnego systemu ścieżek rowerowych w mieście oraz ich powiązania z trasami rowerowymi sąsiednich gmin.
- ▶ Słabe zagospodarowanie rekreacyjne terenów wzdłuż rzeki Czarnej Hańczy.
- ▶ Niewystarczająca liczba mieszkań komunalnych.
- ▶ Niewystarczająco rozbudowana sieć teleinformatyczna.
- ▶ Brak uzbrojenia terenów przeznaczonych w planach zagospodarowania przestrzennego pod nową zabudowę.
- ▶ Niewystarczająco rozbudowana sieć kanalizacji deszczowej oraz jej zły stan techniczny.
- ▶ Duża liczba lokalnych źródeł ciepła opalanych węglem, powodujących „niską emisję”.
- ▶ Brak całorocznej, znaczącej atrakcji turystycznej.
- ▶ Brak odpowiedniego przygotowania do świadczenia usług turystycznych przez lokalne kadry.
- ▶ Niezadowalający stan techniczny zabytkowej tkanki miasta.
- ▶ Starzenie się społeczeństwa i zmniejszanie się zasobów kapitału ludzkiego.
- ▶ Niewystarczająca baza do kształcenia zawodowego.
- ▶ Niska przedsiębiorczość na tle kraju.
- ▶ Niewielkie doświadczenie we współpracy lokalnych przedsiębiorców z uczelniami i jednostkami naukowymi.
- ▶ Niewystarczający dostęp do specjalistycznych usług medycznych.

SZANSE:

- ▶ Kierunki wydatkowania środków finansowych polityki regionalnej Unii Europejskiej zgodne z potrzebami rozwojowymi miasta.
- ▶ Rozwój stosunków gospodarczych, handlowych, kulturalnych i turystycznych Polski z Rosją i Białorusią.
- ▶ Wzrost zainteresowania inwestorów zagranicznych.
- ▶ Realizacja krajowych inwestycji drogowych przebiegających przez miasto oraz w jego sąsiedztwie (budowa trasy **Via Baltica**, obwodnicy drogowej miasta oraz trasy kolejowej **Rail Baltica**)
- ▶ Trendy w turystyce światowej związane z aktywnym wypoczynkiem i ekoturystyką oraz turystyką biznesową (sektor MICE – **meetings, incentives, conventions, events**).
- ▶ Budowa gazociągu łączącego Suwałki z systemem gazowym kraju.
- ▶ Rozbudowa i modernizacja infrastruktury teleinformatycznej, w tym Sieci Szerokopasmowej Polski Wschodniej.
- ▶ Aktywna promocja Suwalszczyzny jako miejsca dobrego do życia, w tym dla osób starszych oraz przedstawicieli „klasy kreatywnej” na szczeblu regionalnym i krajowym.
- ▶ Wzrost zainteresowania przedsiębiorców zewnętrznymi inwestycjami w dziedzinie turystyki.
- ▶ Rosnąca potrzeba zdobywania wiedzy i podnoszenia kwalifikacji zawodowych w subregionie.
- ▶ Realizacja rządowych programów w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy oraz wspierania małych i średnich firm.
- ▶ Wprowadzanie prawnych ułatwień zawierania partnerstwa publiczno-prywatnego.

minusy

plusy

- ▶ Utrzymujący się wysoki poziom zainteresowania środowisk artystycznych osiedlaniem się na Suwalszczyźnie.
- ▶ Utrzymywanie się mody na zdrowy styl życia.
- ▶ Rozwój współpracy z innymi miastami i regionami turystycznymi (np. EGO SA).

ZAGROŻENIA:

- ▶ Brak odpowiedniego zabezpieczenia finansowego z budżetu państwa na realizację ustawowych zadań samorządu.
- ▶ Silna konkurencja ze strony Warszawy, Trójmiasta, Krakowa i Poznania, skutkująca odpływem młodych i wykształconych mieszkańców.
- ▶ Wzrost konkurencji ze strony Ełku i Augustowa.
- ▶ Dekoniunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej i na Wschodzie.
- ▶ Bariery w dostępie do środków pomocowych w perspektywie finansowej na lata 2014-2020
- ▶ Niekorzystne zmiany zachodzące w otoczeniu miasta (lokalizacja nowych żwirowni, wiatraków).
- ▶ Narastające zagrożenie dla środowiska ze strony dynamicznego wzrostu ruchu drogowego, zwłaszcza tranzytowego transportu ciężarowego.
- ▶ Opóźnienia w budowie mostu energetycznego Polska-Litwa (z Alytusa do Ełku).
- ▶ Niska atrakcyjność inwestycyjna województwa podlaskiego.
- ▶ Obniżająca się rola Euroregionu Niemen w dystrybucji środków zewnętrznych.
- ▶ Brak współpracy regionalnych i krajowych organizacji turystycznych z operatorami krajowymi i zagranicznymi w zakresie promocji i komercjalizacji oferty turystycznej.
- ▶ Brak rozbudowy lokalnych przejść granicznych o charakterze turystycznym z Rosją i Białorusią oraz brak objęcia Suwałk małym ruchem granicznym.

minusy

5. Scenariusz rozwoju

Liczne dokumenty strategiczne, jeśli zawierają punkt dotyczący scenariuszy, zazwyczaj koncentrują się na trzech opcjach (optymistycznej, neutralnej i pesymistycznej), wskazując przeważnie neutralną jako najmniej obciążoną niepewnością.

Strategia Miasta Suwałki zakłada dążenie do realizacji jednego, **pożądanego scenariusza rozwoju**, który wywodzi się z wizji rozwoju Miasta, ale również oparty jest o dwie zasady odnoszące się do analizy SWOT:

- ▶ zasadę bazowania na mocnych stronach,
- ▶ zasadę wykorzystywania szans pojawiających się w otoczeniu.

Tak określone warunki pozwalają określić następujący scenariusz rozwoju Miasta Suwałki.

Położenie w przestrzeni oraz mieszkańcy są ponadczasowymi atrybutami Suwałk.

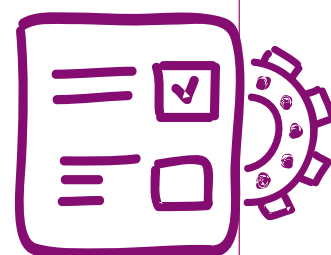
To na nich można i należy koncentrować uwagę, myśląc o przyszłości. Suwałki mają wyjątkowe położenie przyrodnicze i polityczno-gospodarcze w stosunku do wielu regionów w Europie, są jednocześnie wciąż młodym miastem.

Bazowanie na mocnych stronach miasta będzie wymagało połączenia walorów wolnych przestrzeni z rozwiniętymi sektorami gospodarki i aktywnymi instytucjami otoczenia biznesu w kontekście potencjału kulturowego i wysokiej jakości życia.

Zasada bazowania na mocnych stronach powinna koncentrować uwagę władz lokalnych na wzmocnieniu swoich wybranych potencjałów. W sferze gospodarczej mocne strony tworzą: wolne tereny inwestycyjne, dobrze rozwinięta sieć instytucji otoczenia biznesu (w tym wspierania innowacyjności), rozwinięte sektory gospodarki. Z kolei w sferze społecznej scenariusz zakłada priorytetowe wykorzystanie potencjału kulturowego oraz wzmocnienie cech Miasta tworzących wysoką jakość życia (edukacja, usługi medyczne, bezpieczeństwo, przemysły kreatywne).

Dlatego konieczne jest wykorzystanie szans, które pojawiają się w otoczeniu Miasta.

Pośród piętnastu szans, jakie zidentyfikowano w analizie SWOT, kilka będzie wykorzystanych dzięki realizacji polityki krajowej w małym już stopniu zależnej od wpływu środowisk lokalnych (np. inwestycje związane z budową trasy **Via Baltica**). Dlatego scenariusz zakłada koncentrację na tych szansach, które w większym stopniu zależą od aktywności władz Miasta Suwałki. Zaliczają się do tej grupy: „wpisywanie” Miasta w trendy krajowe i regionalne służące poprawie jakości

życia, promowaniu zdrowego stylu życia, promowaniu „mody” na osiedlanie się różnych grup społecznych (atrakcyjność dla klasy kreatywnej). Istotnym czynnikiem realizacji prezentowanego scenariusza będzie intensyfikacja współpracy Miasta, szczególnie w sieci EGO SA, której potrzebę rozwoju deklarują pozostali członkowie inicjatywy.

W realizacji Strategii będą wykorzystywane procesy oparte na inwencji i innowacjach...

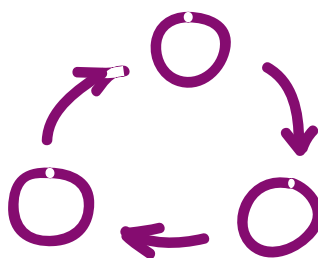
Działania władz Miasta oraz instytucji i organizacji wspierających rozwój społeczno-gospodarczy będą ukierunkowane na wykorzystanie potencjału mieszkańców Suwałk. Inwencja mieszkańców powinna stać się głównym motorem wzrostu przedsiębiorczości, aktywności społecznej, budowy kapitału społecznego oraz osiągnięciu celów związanych z innowacyjnością. Jednym z kluczowych zagadnień dla realizacji scenariusza, będzie utrwalenie, a następnie wzmocnienie i rozwój znaczenia Parku Naukowo-Technologicznego w strukturach gospodarczych Miasta.

...by osiągnąć wysoki poziom konkurencyjności...

Suwałki, jako subregionalny biegun wzrostu, powinny osiągać wysoki poziom konkurencyjności w czterech wymiarach opisanych w wizji. Konkurencja o miejsca pracy, mieszkańców, turystów i środki publiczne wymaga szeroko zakrojonej współpracy instytucjonalnej i wysokiej aktywności na arenie krajowej oraz zagranicznej. Sukcesy w wymienionych wymiarach konkurencyjności będą jednocześnie skutkiem, jak i przyczyną poprawy jakości życia w Mieście. Jakość życia będzie rozumiana jako element dotyczący bezpośrednio mieszkańców, ale i turystów, a także jako jeden z ważniejszych czynników lokalizacji biznesu.

...pozwalający zrealizować wizję rozwoju zrównoważonego.

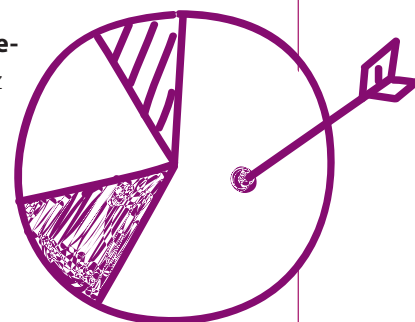
Scenariusz zakłada, że nowoczesne miasto, z innowacyjną gospodarką oraz wysoko wykwalifikowanymi i przedsiębiorczymi mieszkańcami w najlepszy sposób może zapewnić ideę zrównoważonego rozwoju.

6. Cele rozwojowe

W Strategii rozwoju Suwałk wyznaczone zostały dwa poziomy celów, tj. **cele strategiczne** i **cele operacyjne**. Każdy z celów operacyjnych będzie realizowany poprzez przyporządkowane mu kierunki działań.

6.1. Cele strategiczne

Strategia rozwoju Suwałk wyznacza pięć celów strategicznych Miasta:

- 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej**
- 2. Poprawa warunków życia**
- 3. Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i ład przestrzenny**
- 4. Poprawa dostępności komunikacyjnej**
- 5. Wzrost znaczenia współpracy w procesach rozwojowych**

Trzy cele horyzontalne stanowią jednak podstawę realizacji pozostałych dwóch celów wertykalnych. Są nimi: dobrej jakości system powiązań transportowych, racjonalne wykorzystanie potencjałów przyrodniczych oraz rozwój sieci współpracy na różnych poziomach terytorialnych i w różnych układach sektorowych. Ich osiągnięcie przyczyni się do **wzrostu konkurencyjności gospodarki** Suwałk oraz **poprawy warunków życia** mieszkańców.

Cel strategiczny 3. **racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i ład przestrzenny** odnosi się zarówno do sfery gospodarczej, jak i społecznej. Zasoby naturalne są tym potencjałem endogenicznym, który niejednokrotnie determinuje specjalizację gospodarczą miasta bądź regionu. Środowisko przyrodnicze pełni również istotną rolę w ocenie jakości życia i atrakcyjności danego miasta i regionu jako miejsca zamieszkania. Harmonijne, naturalne lub *quasi* naturalne środowisko jest tym, w którym człowiek znacznie chętniej mieszka, pracuje i przebywa.

Cel strategiczny 4. **poprawa dostępności komunikacyjnej** jest szczególnie ważny w regionach peryferyjnych, w których to właśnie zewnętrzna dostępność transportowa jest jednym z podstawowych czynników wpływających na ich rozwój i konkurencyjność.

Coraz częściej zwraca się również uwagę na znaczenie funkcjonowania jednostek w różnego rodzaju sieciach współpracy. Dotyczą one zarówno sieci i relacji społecznych, jak również sieci instytucjonalnych, w których funkcjonuje dany samorząd terytorialny. Mogą to być zatem miejskie obszary funkcjonalne, regionalne i lokalne systemy innowacji, czy w końcu organizacje międzynarodowe. Podkreślając wagę współpracy, wyróżniono cel strategiczny 5. **wzrost znaczenia współpracy w procesach rozwojowych**.

6.2. Cel strategiczny 1.

Wzrost konkurencyjności gospodarczej

Cel operacyjny 1.1.

Wzrost innowacyjności gospodarki

Na konkurencyjność gospodarki bardzo duży wpływ ma jej innowacyjność. W Suwałkach tradycyjnie zlokalizowane były przemysły charakteryzujące się niewielkim poziomem zaawansowania technologicznego, dlatego na potrzeby wsparcia innowacyjności suwalskiej gospodarki powstał Park Naukowo-Technologiczny Polska-Wschód. Jego potencjał nie jest jednak w wystarczającym stopniu wykorzystywany. Podejmowane działania będą koncentrowały się na rozwoju wyposażenia laboratoriów badawczo-rozwojowych, w szczególności w zakresie wyłaniającej się specjalizacji lokalnej – ratownictwa medycznego – oraz utworzeniu systemu wsparcia i zachęt do wchodzenia w sieci współpracy instytucji naukowych i przedsiębiorców. Celem podejmowanych działań będzie rozwój innowacyjności Suwałk i całego podregionu suwalskiego.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **rozwój centrum ratownictwa medycznego** – utworzenie w oparciu o bazę Laboratorium Ratownictwa Medycznego i Procedur Medycznych, PWSZ w Suwałkach i Lotniczego Pogotowia Ratunkowego nowoczesnego i rozpoznawalnego w skali krajowej i międzynarodowej centrum kształcenia i doskonalenia zawodowego personelu medycznego, w którym prowadzona będzie również działalność badawcza i wdrożeniowa wysoko specjalistycznego sprzętu medycznego;
- ▶ **wspieranie rozwoju Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód** – władze Suwałk będą wspierały działania zmierzające do efektywnego wykorzystania infrastruktury badawczej Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód zarówno przez przedsiębiorstwa i uczelnie lokalne, jak i krajowe i międzynarodowe instytucje naukowe. Do współpracy zapraszane będą również instytucje naukowo-badawcze z miast partnerskich. Rozwijając międzynarodowe sieci współpracy Suwałki, „wpisują się” w regionalne inteligentne specjalizacje „Brama na Wschód” oraz „ECO”.

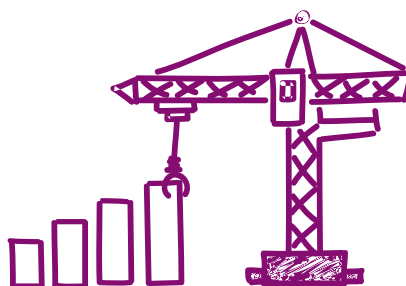
Celem podejmowanych działań będzie rozwój innowacyjności Suwałk i całego podregionu suwalskiego.

Cel operacyjny 1.2.

Poprawa infrastruktury technicznej dla celów gospodarczych

Dostęp do podstawowej infrastruktury technicznej jest warunkiem koniecznym rozwoju budownictwa mieszkaniowego (konkurencja miasta o mieszkańców) i działalności gospodarczej (konkurencja o inwestorów). Rozbudowa infrastruktury technicznej powinna obejmować w pierwszej kolejności obszary przemysłowe i tereny przeznaczone pod wielorodzinne budownictwo mieszkaniowe.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **przygotowanie terenów pod inwestycje prywatne** – działania będzie realizowane poprzez rozbudowę sieci wodociągowo-kanalizacyjnej, ciepłej oraz zapewnienie dostępności infrastruktury komunikacyjnej;
- ▶ **rozbudowa sieci teleinformatycznej oraz zwiększenie przepustowości łączny internetowych** – dostęp do Internetu jest obecnie podstawą działalności niemalże każdej firmy, przyczynia się również do rozwoju nowych miejsc pracy i wzrostu zatrudnienia (np. w formie telepracy), dlatego władze miasta będą realizowały inwestycje ułatwiające powszechny dostęp do szerokopasmowego Internetu (np. kanały techniczne przy przebudowanych ulicach) i wspierały prywatnych przedsiębiorców w zakresie rozbudowy infrastruktury teleinformatycznej;
- ▶ **rozbudowa sieci gazowej** – władze miasta będą wspierały budowę gazociągu magistralnego zasilającego Suwałki oraz rozbudowę sieci rozdzielczej na terenie miasta, w pierwszej kolejności doprowadzając sieć do istniejących obszarów przemysłowych i nowych terenów przeznaczonych pod inwestycje;
- ▶ **rozbudowa sieci energetycznej 110 kV** – władze miasta będą wspierać modernizację i rozbudowę linii energetycznych, a także działania zmierzające do przyłączenia instalacji odnawialnych źródeł energii do istniejących sieci energetycznych.

Cel operacyjny 1.3.

Wzrost znaczenia przemysłów kreatywnych w rozwoju gospodarczym

Sektor kreatywny wywodzi się z sektora kultury, obejmującego produkcję i dystrybucję dóbr i usług kulturalnych. Poprzez proces ekonomizacji sektora kultury oraz sektora nauki, edukacji i szkolnictwa doszło do wytworzenia nowej gałęzi gospodarki. Dla jej rozwoju niezbędny jest również kapitał i wsparcie organizacyjne, którego może dostarczyć zarówno sektor publiczny, jak i prywatny. Specyfiką sektora kreatywnego jest duża liczba niewielkich podmiotów (często jednoosobowych), dlatego też szczególnego znaczenia nabierają sieci współpracy, które umożliwiają wymianę doświadczeń oraz wykorzystanie tzw. efektu synergii. Suwałki dysponują potencjałem do rozwoju przemysłów kreatywnych, w oparciu o działalność kulturową licznych środowisk artystycznych oraz bogate tradycje regionu Suwalszczyzny. Wymaga on jednak znacznego wsparcia, tak by działania pojedynczych podmiotów służyły budowie znaczenia sektora w całej strukturze gospodarczej Miasta.

Suwałki dysponują potencjałem do rozwoju przemysłów kreatywnych, w oparciu o działalność kulturową.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **stworzenie funduszu, współfinansującego procedurę zdobycia ochrony praw autorskich produktów i utworów artystycznych** – władze Suwałk będą wspierały proces ubiegania się o ochronę praw autorskich przez artystów i przedsiębiorców z sektora kreatywnego;
- ▶ **wspieranie tworzenia sieci współpracy między podmiotami sektora kreatywnego** – władze Suwałk będą wspierały tworzenie sieci współpracy wewnątrz miasta i obszaru funkcjonalnego (np. poprzez stworzenie przestrzeni – parku technologicznego, ArtIncubatora) oraz na zewnątrz z podmiotami z kraju i ze świata poprzez stworzenie i wypromowanie imprezy o tematyce związanej z przemysłami kreatywnymi, która może stać się polem wzajemnej wymiany doświadczeń;
- ▶ **wsparcie komercjalizacji produktów w sektorze kreatywnym** – odrębny kierunek działań będzie obejmował wsparcie komercjalizacji wytworów sektora kreatywnego.

Cel operacyjny 1.4. Wzrost przedsiębiorczości

Dla rozwoju społeczno-gospodarczego Suwałk, poza obecnością dużych przedsiębiorstw, istotne znaczenie ma pobudzanie lokalnej przedsiębiorczości. W Suwałkach istnieje dosyć dobrze rozwinięta infrastruktura i instytucje wspierające przedsiębiorczość, dlatego działania samorządu lokalnego powinny w głównej mierze skupić się na tworzeniu dobrego klimatu dla przedsiębiorców oraz wspieraniu przygotowania i wdrożenia zintegrowanej oferty usług biznesowych przy wykorzystaniu potencjału obecnej infrastruktury.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **wdrożenie systemu zachęt i ulg podatkowych dla przedsiębiorców** – poza ofertą Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej i Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód władze lokalne wdrożą system zachęt podatkowych skierowanych do przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą „wpisującą się” w regionalne inteligentne specjalizacje, a w szczególności sektory kluczowe dla Suwałk. System wsparcia przedsiębiorców zostanie rozwinięty w „Programie Rozwoju Przedsiębiorczości w Suwałkach”, który zostanie opracowany i wdrożony przez władze miasta;
- ▶ **upowszechnianie oferty Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód, w szczególności wśród uczniów suwalskich szkół ponadgimnazjalnych i studentów szkół wyższych** – zdiagnozowany na etapie konsultacji z młodzieżą problem braku wiedzy o działalności Parku Naukowo-Technologicznego Polska-Wschód w zakresie wspierania przedsiębiorczości zostanie rozwiązany poprzez wdrożenie kompleksowego systemu informacyjno-promocyjnego, który obejmie wykonanie i dostarczenie materiałów promocyjnych do wszystkich szkół ponadgimnazjalnych, wyższych oraz innych instytucji publicznych w Suwałkach, a także organizację cyklicznych spotkań w siedzibie Parku;
- ▶ **rozwój zintegrowanej oferty usług skierowanych do biznesu** – usługi informacyjne i szkoleniowe związane z zakładaniem działalności gospodarczej są już powszechne, konieczny jest natomiast rozwój kompleksowych usług doradczych dotyczących prowadzenia firmy. Usługi będą kierowane w pierwszej kolejności do mikro, małych i średnich przedsiębiorstw. Rozszerzona zostanie również oferta szkoleń branżowych;

Tworzenie dobrego klimatu dla przedsiębiorców.

- ▶ **wspieranie rozwoju programów dotyczących kształtowania postaw przedsiębiorczych** – wdrożenie edukacji przedsiębiorczości już od pierwszych lat nauki przedszkolnej i szkolnej pozwoli ukształtować w mieszkańcach Suwałk przekonanie o wpływie na rozwój własny, zwiększy poziom inwencji i skłonność do działania na rzecz lokalnej społeczności;
- ▶ **odtworzenie i wspieranie samorządu gospodarczego** – po kilku latach przerwy zostanie przywrócona do życia izba zrzeszająca przedstawicieli przedsiębiorców, którzy w rozmowach z władzami Suwałk będą reprezentować interesy i postulaty środowiska biznesu;
- ▶ **uruchomienie w Parku Naukowo-Technologicznym Polska-Wschód funduszu kapitałowego wspierającego firmy realizujące przedsięwzięcia podwyższonego ryzyka** – celem ustanowienia funduszu wysokiego ryzyka będzie wspieranie firm, w szczególności tych znajdujących się w początkowej fazie rozwoju, dzięki czemu ryzykowne, ale zarazem innowacyjne pomysły będą mogły zostać zrealizowane przyczyniając się do wzrostu konkurencyjności lokalnej gospodarki.

Cel operacyjny 1.5.

Wsparcie sektorów kluczowych dla Miasta (przemysł drzewny i meblarski, przemysł rolno-spożywczy, usługi turystyczne)

Koncentracja interwencji publicznej na kilku dobrze rozwiniętych potencjałach lokalnych wpisuje się w koncepcję tzw. inteligentnej specjalizacji i priorytety stawiane przez Komisję Europejską na lata 2014-2020. Wsparcie kilku kluczowych dla Suwałk sektorów wychodzi naprzeciw tym oczekiwaniom. Działania władz lokalnych będą koncentrować się na dwóch kierunkach działań: zwiększeniu dopasowania kierunków kształcenia do potrzeb sektorów kluczowych oraz wzmocnieniu potencjału turystycznego, poprzez wsparcie rozwoju turystyki biznesowej.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **opracowanie programu kształcenia i wdrożenie kierunków nauczania dopasowanych do potrzeb sektorów kluczowych gospodarki Suwałk** – przemysł drzewny i meblarski, rolno-spożywczy, a także usługi turystyczne stanowią podstawowe gałęzie rozwoju suwalskiej gospodarki. Dlatego niezbędne jest takie ukierunkowanie nauczania ponadgimnazjalnego i wyższego, aby odpowiadało ono na istniejące w tych sektorach zapotrzebowanie kadrowe;
- ▶ **wsparcie firm z sektora MICE** (*meetings, incentives, conventions, events*) – rozwój usług turystycznych skierowanych do biznesu pozwoli ograniczyć sezonowość turystyki w Suwałkach, a dzięki temu zwiększyć zatrudnienie w tym sektorze gospodarki. Rolą władz samorządowych, poza wsparciem prywatnych inicjatyw i inwestycji, będzie również prowadzenie we współpracy z Wigierskim Parkiem Narodowym, Suwalskim Parkiem Krajobrazowym, Suwalską Izbą Rolniczo-Turystyczną i Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym w Suwałkach wysokiej jakości działań promujących Suwałki jako miejsce oferujące wysokiej jakości obsługę spotkań biznesowych oraz bogatą ofertę możliwości spędzania czasu wolnego.

Zwiększenie dopasowania kierunków kształcenia do potrzeb sektorów kluczowych oraz wzmocnienie potencjału turystycznego, poprzez wsparcie rozwoju turystyki biznesowej.

6.3. Cel strategiczny 2. Poprawa warunków życia

Cel operacyjny 2.1.

Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz modernizacja istniejącego komunalnego zasobu mieszkaniowego

Zaspokojenie potrzeb mieszkaniowych mieszkańców jest jednym z podstawowych zadań samorządów lokalnych. Możliwość znalezienia atrakcyjnego miejsca zamieszkania jest także jednym z ważniejszych czynników branych pod uwagę przy podejmowaniu decyzji migracyjnych. Dlatego też działania podejmowane przez władze Suwałk powinny koncentrować się na dwóch zagadnieniach: tworzeniu podstaw dla racjonalnego rozwoju nowego budownictwa mieszkaniowego oraz zapewnianiu odpowiednich standardów życia mieszkańców korzystających z zasobu komunalnego.

Tworzenie podstaw dla racjonalnego rozwoju nowego budownictwa mieszkaniowego oraz zapewnianie odpowiednich standardów życia mieszkańców korzystających z zasobu komunalnego.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **kontynuowanie działań planistycznych w celu wyznaczenia stref przeznaczonych pod zabudowę mieszkaniową** – w miejscowych planach zagospodarowania przestrzennego zostaną wyznaczone strefy dla zabudowy mieszkaniowej wielorodzinnej i jednorodzinnej. Przyczyni się to do skrócenia czasu realizacji inwestycji mieszkaniowych oraz pozwoli na wprowadzenie ładu funkcjonalnego i przestrzennego na terenach objętych planami;
- ▶ **kontynuowanie rozwiązań umożliwiających wniesienie wkładu finansowego w remont mieszkania komunalnego w zamian za obniżenie czynszu** – lokatorzy obecnie zajmujący mieszkania z zasobu komunalnego lub oczekujący na przydział lokali mogą je odnowić w zamian za obniżenie czynszu (obecnego lub przyszłego). Dzięki temu poprawiają się warunki życia mieszkańców w mieszkaniach komunalnych, a efektywność procesu modernizacji rośnie;
- ▶ **stworzenie mechanizmu umożliwiającego zawieranie umów najmu mieszkań komunalnych z młodymi absolwentami decydującymi się na rozpoczęcie w Suwałkach działalności gospodarczej** – wprowadzenie instrumentu wspierającego młodych przedsiębiorców przyczyni się do ogólnego wzrostu przedsiębiorczości w Suwałkach.

Cel operacyjny 2.2.

Edukacja na najwyższym poziomie i różnorodna oferta zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych

Kapitał ludzki jest jednym z kluczowych czynników decydujących o lokalizacji przedsiębiorstw. Wysoka jakość kapitału ludzkiego pozwala przyciągać inwestorów działających w branżach wysokiej techniki, a także konkurować pracownikom na rynku pracy. Zdobywanie wykształcenia i różnorodnych umiejętności odbywa się zarówno poprzez edukację formalną, jak i nieformalną. W Suwałkach oferta edukacyjna obu tych form będzie rozwijana. Szczególna uwaga zostanie poświęcona dzieciom i młodzieży z problemami w nauce, ale tworzona będzie również bogata oferta zajęć rozwijających zainteresowania i uzdolnienia wszystkich dzieci.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **wyposażenie i uzupełnienie w pomoce dydaktyczne pracowni przedmiotowych** – wysokiej jakości infrastruktura edukacyjna, a także możliwość praktycznego kształcenia na każdym poziomie nauczania stanowi podstawę dla rozwoju wysoko wykwalifikowanej kadry, dlatego władze Miasta będą wspierały modernizację oraz wyposażenie placówek oświatowych i instytucji kultury;
- ▶ **utworzenie programu zajęć pozalekcyjnych rozwijających wiedzę i umiejętności oraz wyrównujących szanse edukacyjne dzieci i młodzieży** – program dodatkowych zajęć pozalekcyjnych będzie skierowany do dzieci i młodzieży szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, w szczególności z problemami w nauce, pochodzących z rodzin o niskich dochodach i z problemami wychowawczymi oraz do osób niepełnosprawnych;
- ▶ **rozwój programów nauczania służących podnoszeniu kompetencji cyfrowych** – program zajęć rozwijających kompetencje kluczowe z technologii informacyjno-komunikacyjnych będzie prowadzony w szkołach podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych oraz instytucjach kultury (biblioteki, Suwalski Ośrodek Kultury, inne). Odrębny program upowszechniający sposoby wykorzystania Internetu i umożliwiający zdobycie podstawowych umiejętności posługiwania się nowymi technologiami zostanie skierowany do seniorów po to, żeby ograniczyć zjawisko wykluczenia cyfrowego, a często też społecznego;
- ▶ **rozwój programów nauczania języków obcych** – wspierane będą wszelkie działania poprawiające jakość nauczania i dostęp do nauki języków obcych (szczególnie ważne będą znajomości języków wschodnich sąsiadów oraz języka angielskiego);
- ▶ **wspieranie rozwoju programu badań predyspozycji zawodowych wśród młodzieży i działanie na rzecz organizacji praktyk zawodowych** – doskonalenie systemu doradztwa zawodowego w oparciu o doradców zatrudnionych w gimnazjach i nowo powstałe Lokalne Centrum Doradztwa Zawodowego oraz nawiązywanie trwałej współpracy w zakresie organizacji praktyk zawodowych, również dzięki współpracy z Radą Gospodarczą przy Prezydencie Miasta;
- ▶ **wspieranie procesu kształcenia z wykorzystaniem metody e-learning** – zastosowanie technologii informacyjno-komunikacyjnych w edukacji z jednej strony zwiększy jakość i efektywność nauczania, z drugiej zwiększy dostęp do edukacji, szczególnie osobom niepełnosprawnym;
- ▶ **rozwój edukacji ustawicznej, w tym kwalifikacyjnych kursów zawodowych oraz innych form kształcenia ustawicznego** – zwiększenie możliwości kształcenia ustawicznego w Suwałkach zwiększy szansę mieszkańców na znalezienie pracy w mieście, a także dostosowanie swoich kwalifikacji do zmieniających się potrzeb lokalnego rynku pracy;
- ▶ **wspieranie procesu edukacji przedszkolnej** – objęcie programem edukacji przedszkolnej jak największej grupy dzieci, a także organizacja zajęć dodatkowych, pozwoli na właściwe przygotowanie dzieci do kolejnego etapu edukacji w szkołach podstawowych. Jednocześnie, wdrożenie działania umożliwi aktywizację zawodową rodziców tych dzieci.

Cel operacyjny 2.3. Kultura i sztuka jako wyznaczniki subregionalnego znaczenia Suwałk

Wyznacznikiem subregionalnego charakteru ośrodków miejskich są rozwinięte specjalistyczne usługi, których zasięg oddziaływania wykracza poza ich granice. W Suwałkach do takich usług należą niewątpliwie usługi kulturalne. Ze względu na transgraniczne położenie oraz bogate tradycje kulturowe Suwałki będą pełnić rolę ponadlokalnego centrum kultury. Cel ten będzie realizowany poprzez wspieranie wydarzeń posiadających już dosyć dobrze ugruntowaną pozycję w kalendarzu imprez miejskich i które mają potencjał, żeby przyciągnąć licznych gości z kraju i zagranicy. Wsparciem władz lokalnych zostaną objęte również nowe inicjatywy zarówno artystów indywidualnych, stowarzyszeń, jak i miejskich instytucji kulturalnych.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **organizacja i promocja imprez kulturalnych o znaczeniu ponadlokalnym** – władze Suwałk będą wspierały organizację istniejących oraz nowych wydarzeń kulturalnych o charakterze regionalnym, krajowymi międzynarodowym;
- ▶ **budowa lub modernizacja istniejących obiektów działalności kulturalnej** – poprawa infrastruktury technicznej obiektów kultury będzie podstawą wdrożenia i rozwoju innowacyjnych działalności w sferze aktywności kulturalnej.
- ▶ **zwiększenie dostępu do kultury oraz doskonalenie metod zarządzania kulturą** – działanie będzie realizowane poprzez intensyfikację współpracy samorządowych instytucji kultury, podmiotów prywatnych oraz organizacji pozarządowych, wspieranie aktywności kulturalnej osób niepełnosprawnych i osób starszych, a także wykorzystanie nowych środków przekazu w upowszechnianiu kultury i wzmacnianie kompetencji menedżerskich kadry zarządzającej kulturą. Działanie będzie realizowane również poprzez organizację nieszablonowych działań animacyjnych czy organizacji spektakli, koncertów itp. wydarzeń o szczególnie wysokich wartościach artystycznych przy jednoczesnej intensyfikacji;
- ▶ **rozwój kompetencji kulturowych mieszkańców Suwałk** – władze Suwałk będą wspierały rozwój kompetencji odbiorców do uczestnictwa w kulturze oraz rozwój kompetencji do uprawiania twórczości artystycznej poprzez m.in. przyznawanie nagród i stypendiów dla wybitnych artystów;
- ▶ **wsparcie finansowe i organizacyjne kulturalnych inicjatyw oddolnych** – działania związane z rozwojem funkcji kulturowych Suwałk będą obejmowały również wsparcie dla nowych inicjatyw kulturalnych, w tym rozwoju animatorów społecznych, których zadaniem będzie zrzeszanie mieszkańców Suwałk wokół wydarzeń kulturalnych;
- ▶ **wspieranie edukacji artystycznej** – władze Miasta będą wspierały utworzenie szkoły artystycznej w oparciu o istniejącą Państwową Szkołę Muzyczną I i II stopnia oraz systemowe działania w zakresie edukacji artystycznej prowadzone przez różne podmioty;
- ▶ **wdrożenie systemu digitalizacji zbiorów bibliotecznych, muzealnych i archiwalnych we współpracy z samorządowymi instytucjami kultury, podmiotami prywatnymi oraz organizacjami pozarządowymi** – cyfrowy dostęp do zbiorów bibliotecznych oraz wybranych zbiorów muzealnych zwiększy zasięg usług kulturalnych poprzez objęcie nimi osób niepełnosprawnych, a także osób mieszkających na co dzień poza Suwałkami;

- ▶ **wzmacnianie tożsamości lokalnej i ochrona dziedzictwa kulturowego** – upowszechnianie wśród suwałczan wiedzy o historii i kulturze miasta oraz prowadzenie działań na rzecz ochrony i promocji dziedzictwa kulturowego Suwałk jako miasta położonego na pograniczu, a także działań angażujących mieszkańców w kontynuowanie lokalnych tradycji.

Cel operacyjny 2.4.

Tworzenie i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej, rozwój sportu oraz poszerzenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego

W ocenie warunków życia coraz większą wagę przykłada się do możliwości aktywnego spędzania czasu wolnego. Wpisuje się to w powszechną modę na zdrowy styl życia. Podstawowymi zadaniami stojącymi przed samorządami lokalnymi w tym zakresie jest stworzenie ogólnodostępnej, wysokiej jakości infrastruktury sportowo-rekreacyjnej oraz zapewnienie różnorodnej oferty zajęć sportowych i rekreacyjnych. Suwałki ze względu na swoje położenie względem obszarów atrakcyjnych przyrodniczo oraz pełnionych funkcji ponadlokalnych muszą zapewnić możliwość korzystania z takiej oferty zarówno mieszkańcom, jak i osobom z zewnątrz.

*Tworzenie infrastruktury
oraz bogatej oferty
zajęć sportowych
i rekreacyjnych*

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **budowa i modernizacja boisk wielofunkcyjnych oraz innych obiektów sportowych** – rozwój i utrzymanie w odpowiednim stanie bazy sportowo-rekreacyjnej OSiR oraz boisk szkolnych i osiedlowych będzie podstawą dla rozwoju zarówno sportu młodzieżowego, jak i zawodowego w Suwałkach;
- ▶ **organizacja masowych imprez rekreacyjno-sportowych i wspieranie rozwoju tzw. sportu rodzinnego** – władze Miasta będą patronować imprezom promującym zdrowy styl życia, w tym organizacji sportowych zawodów rodzinnych;
- ▶ **tworzenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego na świeżym powietrzu w okresie zimowym** – działania te będą realizowane poprzez budowę infrastruktury ścieżek do biegów narciarskich, w tym profesjonalnej trasy nart biegowych z Suwałk do Szelmentu. Przyczynią się one z jednej strony do aktywizacji ruchowej mieszkańców Suwałk, a z drugiej, do zwiększenia atrakcyjności turystycznej Miasta również w okresie zimowym.

Cel operacyjny 2.5.

Rozwój bazy i podniesienie jakości działań zabezpieczenia socjalnego i zdrowotnego

Kondycja zdrowotna mieszkańców jest jednym z podstawowych wyznaczników jakości życia w danym miejscu. Z drugiej strony ochrona zdrowia jest jednym z zakresów, w których kompetencje jednostek samorządu terytorialnego przenikają się z kompetencjami innych organów, a finansowanie służby zdrowia tylko w ograniczonym zakresie należy do zadań samorządu. Niemniej jednak podniesienie poziomu zdrowia mieszkańców ma wpływ na siłę gospodarczą jednostki, dlatego władze Miasta będą podejmowały w tym zakresie odpowiednie działania.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **realizacja programów zdrowotnych w zakresie przeciwdziałania chorobom cywilizacyjnym** – władze Suwałk podejmą działania w celu realizacji programów przeciwdziałających skutkom chorób cywilizacyjnych, obejmą one w pierwszej kolejności grupy podwyższonego ryzyka;

- ▶ **indywidualizacja usług pomocy społecznej** – prowadzone będą działania mające na celu identyfikację i zaspokojenie indywidualnych potrzeb osób objętych systemem opieki społecznej;
- ▶ **stworzenie platformy wymiany informacji pomiędzy sektorem zdrowotnym i sektorem pomocy społecznej** – instytucje ochrony zdrowia i pomocy społecznej bardzo często potrzebują w swojej pracy danych zgromadzonych przez inne instytucje, dlatego też władze Suwałk podejmą działania, które przyczynią się do zwiększenia przepływu informacji pomiędzy sektorem zdrowotnym i sektorem pomocy społecznej na rzecz zwiększenia efektywności świadczeń;
- ▶ **wspieranie działań szpitala wojewódzkiego** – wzmocnienie roli Suwałk jako ośrodka subregionalnego świadczącego usługi medyczne wymaga m.in. stałego podnoszenia standardów warunków pracy oraz doposażenia szpitala w wysokospecjalistyczny sprzęt jak również budowy sprofilowanych pracowni medycznych. Powyższe działania władz Suwałk we współpracy z władzami samorządu województwa podlaskiego będą sprzyjać przyciąganiu wysoko wykwalifikowanych lekarzy i pielęgniarek, co wpłynie na zwiększenie dostępności mieszkańców subregionu suwalskiego do specjalistycznych usług medycznych.
- ▶ **wdrożenie programu wsparcia i aktywizacji seniorów** – we współpracy z instytucjami ochrony zdrowia, pomocy społecznej oraz organizacjami pozarządowymi wdrożony zostanie zintegrowany program usług dla seniorów (obejmujący usługi medyczne, opiekuńcze, asystenckie i inne);
- ▶ **wdrożenie działań opieki długoterminowej** – we współpracy władz miasta, samorządu województwa podlaskiego, podmiotów działalności leczniczej, służb pomocy społecznej i organizacji pozarządowych zostaną podjęte działania w zakresie opieki długoterminowej, obejmujące usługi pielęgniarstwo-lecznicze i psychologiczne nie tylko w obiektach opieki paliatywnej, ale również w środowisku osoby chorej;
- ▶ **wspieranie działalności wyspecjalizowanych organizacji pozarządowych działających w obszarze pomocy społecznej, w tym pomocy rodzinom i osobom w trudnej sytuacji** – władze miasta będą wspierać wyspecjalizowane organizacje pozarządowe cechujące się wrażliwością na potrzeby osób wymagających szczególnej troski i odgrywające istotną rolę w obszarze szeroko rozumianej pomocy społecznej. Zaangażowanie i udział członków organizacji pozarządowych w działania pomocy społecznej jest podstawą w procesie kształtowania społeczeństwa obywatelskiego.

Cel operacyjny 2.6.

Przeprowadzenie procesów rewitalizacyjnych

W Suwałkach znajduje się wiele unikatowych obiektów, które w przeszłości służyły celom gospodarczym lub wojskowym, ale po utracie swojej dotychczasowej funkcji przestały być użytkowane i uległy degradacji. Celem jest przywrócenie tych terenów Miastu poprzez dokonanie kompleksowych procesów modernizacyjnych, rewitalizacyjnych i rehabilitacyjnych, zarówno w tkance fizycznej, jak i społecznej oraz nadanie im nowych funkcji.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **kompleksowa rewitalizacja zabytkowego Śródmieścia** – zabytkowy układ urbanistyczny i architektoniczny Śródmieścia dzięki kompleksowym działaniom w sferze tkanki fizycznej i społecznej będzie stanowił wizytówkę Suwałk. W proces rewitalizacji zostaną również włączeni mieszkańcy tych kwartałów tak, aby zostały uwzględnione także ich potrzeby;

- ▶ **renowacja budynków przemysłowych i powojkowych oraz wprowadzenie systemu zachęt dla lokalizacji branż z sektorów kreatywnych** – działania rewitalizacyjne terenów przemysłowych obejmą modernizację fizyczną budynków oraz ich otoczenia, a także wprowadzenie nowych funkcji kulturowych, społecznych i handlowych poprzez zachęty finansowe, w szczególności kierowane do podmiotów należących do szeroko pojętych sektorów kreatywnych;
- ▶ **rekultywacja i zagospodarowanie rekreacyjne terenów zdegradowanych** – obejmujące obszar wokół jeziora powyrobiskowego Sobolewo oraz terenów poźwirowych w PKP - Krzywólka.

6.4. Cel strategiczny 3. Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i ład przestrzenny

Cel operacyjny 3.1. Tworzenie nowych, nowoczesnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych

Nowoczesne, bezpieczne, dostępne przestrzenie publiczne koncentrują życie lokalnych społeczności. Poczucie harmonii i odpoczynek zapewniają w miastach tereny zielone. Suwałki mają tę zaletę, że są miastem w niewielkim stopniu zurbanizowanym, ale tym bardziej stwarza to konieczność racjonalnego gospodarowania przestrzenią, w tym utrzymanie wysokiej jakości terenów zielonych.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **stworzenie zintegrowanej sieci przestrzeni publicznych** – utworzona zostanie sieć nowoczesnych przestrzeni publicznych, której elementy obecne będą we wszystkich częściach miasta, zintegrowana w taki sposób, by mieszkańcy mogli się przemieszczać po nich pieszo lub za pomocą transportu rowerowego. Jednym z podstawowych narzędzi służących realizacji tych kierunków działań będą miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego;
- ▶ **tworzenie multifunkcyjnych przestrzeni publicznych** – będą tworzone przestrzenie publiczne pełniące wiele funkcji, tym samym zwiększy się czas oraz intensywność ich wykorzystania przez mieszkańców i turystów;
- ▶ **utrzymanie zadbanej terenów zielonych oraz rozwój różnorodnych form tzw. małej architektury** – prowadzone będą działania w zakresie uporządkowania i estetyzacji terenów zielonych wraz z budową i modernizacją obiektów małej architektury, a także placów zabaw i siłowni „pod chmurką”. Przyczynią się do stworzenia przyjaznych przestrzeni publicznych, które będą stanowiły miejsce spotkań i integracji mieszkańców w każdym wieku;
- ▶ **zwiększanie dostępności przestrzeni publicznych dla osób niepełnosprawnych ruchowo** – władze Suwałk podejmą działania na rzecz likwidacji barier architektonicznych, ograniczających dostępność przestrzeni publicznych osobom niepełnosprawnym ruchowo.

Cel operacyjny 3.2. Zagospodarowanie przestrzeni nad Czarną Hańczą

Czarna Hańcza, przepływając przez Suwałki, w tym przez ich ścisłe centrum, posiada duży potencjał rekreacyjno-turystyczny. Nie jest on jednak wystarczająco wykorzystywany. Po udrożnieniu koryta rzeki dalsze działania powinny skupić się na zagospodarowaniu przestrzeni wzdłuż rzeki, w jej środkowym odcinku, ale również innych. Celem zagospodarowania tych terenów jest „odwrócenie miasta do rzeki” i rozwój funkcji rekreacyjnej na tych obszarach. Powstała przestrzeń będzie sprzyjać rozwojowi aktywności fizycznej mieszkańców, ich integracji społecznej, a także przyciągać turystów odwiedzających Suwałki i okolice.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **utworzenie spójnego systemu ścieżek rowerowo-spacerowych wzdłuż Czarnej Hańczy** – planowana jest rozbudowa sieci ścieżek rowerowo-spacerowych, w tym poprzez połączenie ich z terenami rekreacyjnymi wokół zalewu Arkadia, dzięki czemu stworzy się atrakcyjne miejsce do biegania, jazdy na rowerze, rolkach oraz innych form aktywności fizycznej;
- ▶ **zagospodarowanie rekreacyjne terenów wzdłuż Czarnej Hańczy** – działanie realizowane będzie poprzez zagospodarowanie terenów zielonych i rozwój infrastruktury towarzyszącej.

Cel operacyjny 3.3. Ochrona środowiska przyrodniczego przed degradacją

Utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego na terenach miejskich jest szczególnym wyzwaniem z powodu nagromadzenia na ich obszarze substancji niekorzystnie wpływających na zasoby naturalne. Z drugiej strony podjęcie działań ochronnych jest istotne z uwagi na pozytywny wpływ terenów zielonych na kształtowanie odpowiednich warunków życia w mieście. Dlatego też skuteczne działania w tym zakresie mogą przyciągnąć również nowych mieszkańców.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **rozbudowa i modernizacja sieci wodociągowej i kanalizacyjnej na terenie miasta** – dalszy rozwój infrastruktury wodociągowo-kanalizacyjnej związany z realizacją nowej zabudowy mieszkalnej przyczyni się do zmniejszenia zanieczyszczeń komunalnych przedostających się do środowiska przyrodniczego;
- ▶ **zmniejszenie zapotrzebowania na wodę** – władze Suwałk będą wspierać działania podmiotów prywatnych, stosujące rozwiązania technologiczne ograniczające zużycie wody;
- ▶ **zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców** – zostaną opracowane i wdrożone programy edukacyjne promujące postawy proekologiczne wśród mieszkańców miasta;
- ▶ **rozbudowa i modernizacja kanalizacji deszczowej wraz z wyposażeniem jej wylotów w separatory substancji ropopochodnych** – działania te przyczynią się do ochrony wód przed niebezpiecznymi substancjami ropopochodnymi mającymi bardzo negatywny wpływ na środowisko przyrodnicze.

„Odwrócenie miasta do rzeki”

Cel operacyjny 3.4. Przejście na gospodarkę niskoemisyjną

W przyszłej perspektywie finansowej cele polityki niskoemisyjnej wynikają z dokumentu strategicznego „Europa 2020”. Dokument ten zobowiązuje kraje członkowskie do ograniczenia emisji CO₂ i zwiększenia udziału odnawialnych źródeł energii jak również do zwiększenia efektywności energetycznej.

Problem niskiej emisji jest szczególnie istotny w miastach o wysokim udziale źródeł indywidualnych w strukturze zaopatrzenia w ciepło. Jej ograniczenie jest możliwe przede wszystkim poprzez zmniejszenie zapotrzebowania na energię cieplną wytwarzaną przez punktowe (często indywidualne) źródła, które ze swej natury są mniej wydajne i bardziej szkodliwe (ze względu na brak specjalistycznych filtrów) niż źródła zbiorowego zaopatrzenia.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **modernizacja energetyczna (termomodernizacja) budynków użyteczności publicznej i domów wielorodzinnych** – działania termomodernizacyjne ograniczające straty ciepła z budynków użyteczności publicznej oraz domów wielorodzinnych będą prowadzone przez władze miasta i spółdzielnie mieszkaniowe;
- ▶ **rozbudowa miejskiej sieci ciepłowniczej** – zwiększanie zasięgu miejskiej sieci ciepłowniczej zmniejszy zanieczyszczenia powietrza w postaci „niskiej emisji”;
- ▶ **wspieranie budowy instalacji odnawialnych źródeł energii** – władze miasta będą wspierać realizację inwestycji wykorzystujących odnawialne źródła energii, w tym montaż paneli słonecznych na budynkach użyteczności publicznej oraz budynkach mieszkalnych;
- ▶ **wprowadzenie publicznego transportu niskoemisyjnego** – władze miasta podejmą działania w zakresie obniżenia emisji dwutlenku węgla poprzez sukcesywną wymianę taboru komunikacji miejskiej na pojazdy niskoemisyjne.

Cel operacyjny 3.5. Kompleksowe uregulowanie gospodarki odpadami

Uregulowanie gospodarki odpadami w sposób kompleksowy wymusza objęcie działaniami zróżnicowanego obszaru problemowego. W jego skład wchodzi zarówno odpady stałe, jak i płynne, komunalne i przemysłowe, a regulacje powinny objąć kwestie dotyczące zarówno odbioru odpadów, jak i ich ponownego wykorzystania lub unieszkodliwienia.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **budowa instalacji termicznego przekształcania odpadów** – budowa spalarni odpadów dostosowanej do potrzeb suwalskiego obszaru funkcjonalnego pozwoli na zmniejszenie objętości odpadów niemożliwych do ponownego wykorzystania oraz zagospodarowanie osadu ściekowego. Ponadto wytworzona w procesie spalania energia cieplna będzie mogła być wykorzystana dla potrzeb energetycznych mieszkańców. Władze miasta podejmą kroki w celu wyznaczenia miejsca lokalizacji spalarni odpadów na terenie miasta.
- ▶ **rozbudowa i doposażenie Regionalnej Instalacji do Przetwarzania Odpadów Komunalnych** – rozbudowa składowiska odpadów i rozbudowa sortowni odpadów komunalnych o moduł do produkcji paliwa alternatywnego umożliwi miastu osiągnięcie właściwego poziomu odzyskiwania poszczególnych frakcji odpadów komunalnych.

6.5. Cel strategiczny 4. Poprawa dostępności komunikacyjnej

Cel operacyjny 4.1.

Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej

Sieć dróg lokalnych w mieście jest niewystarczająca w stosunku do zwiększającej się intensywności ruchu kołowego. Niezbędna jest zarówno modernizacja istniejących, jak i wytyczenie nowych dróg, które usprawnią i uzupełnią system komunikacyjny miasta. Ponadto niezbędne jest podniesienie mobilności osób nieposiadających samochodu poprzez rozwój sieci komunikacji miejskiej.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **modernizacja i rozbudowa układu komunikacyjnego wewnątrzsiedlowego i międzysiedlowego** – kontynuacja programu budowy i modernizacji dróg lokalnych, realizowanego również w ramach tzw. lokalnych inicjatyw inwestycyjnych;
- ▶ **budowa parkingów i wydzielonych miejsc postojowych** – władze Suwałk podejmą działania w celu zwiększenia liczby miejsc parkingowych na terenie miasta, w szczególności w centrum oraz na największych osiedlach mieszkaniowych;
- ▶ **rozwój sieci komunikacji miejskiej** – władze miasta podejmą działania w celu zwiększenia dostępności komunikacji miejskiej, co wpłynie na zwiększenie mobilności osób nieposiadających samochodu, a także przyczyni się do zmniejszenia intensywności ruchu kołowego w mieście, przy wykorzystaniu autobusów niskoemisyjnych.

Cel operacyjny 4.2.

Poprawa funkcjonowania powiązań systemu komunikacyjnego Miasta z otoczeniem regionalnym

W miejskich obszarach funkcjonalnych szczególne znaczenie odgrywa czas dojazdu do ośrodka centralnego. Suwałki jako miasto centralne Suwalskiego Obszaru Funkcjonalnego, a także ośrodek pełniący funkcje ponadlokalne, muszą mieć dobrze rozwinięty system powiązań transportowych z otoczeniem regionalnym.

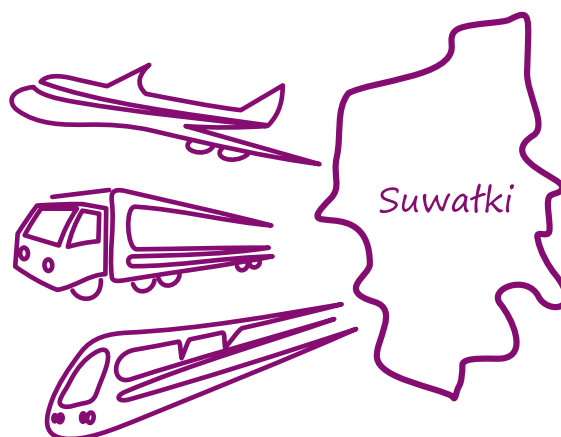
W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **rozbudowa układu komunikacyjnego na kierunku wschód – zachód** – podjęcie inwestycji drogowych poprawiających komunikację Miasta na osi wschód - zachód, w tym m.in. poprzez połączenie ulicy Tysiąclecia Litwy z ulicą gen. Władysława Sikorskiego
- ▶ **rozbudowa układu komunikacyjnego na kierunku północ – południe** – w szczególności poprzez połączenie ulicy Utrata z ulicą Mikołaja Reja w ciągu komunikacyjnym: Utrata - Sejneńska - Północna - Kazimierza Pułaskiego - Mikołaja Reja (dokończenie trasy wschodniej);
- ▶ **rozbudowa połączeń komunikacyjnych umożliwiających połączenie układu drogowego Miasta z trasą S61** – integracja układu lokalnego z układem regionalnym i ponadregionalnym zwiększy płynność ruchu w mieście oraz poprawi dostępność komunikacyjną Suwałk;
- ▶ **budowa zintegrowanego systemu ścieżek i szlaków rowerowych** – rozbudowa systemu ścieżek rowerowych na terenie Miasta oraz połączenie ze szlakami rowerowymi w jego sąsiedztwie umożliwi dotarcie do miejsc atrakcyjnych turystycznie, a także punktów usługowych i miejsc pracy, w sposób komfortowy i bezpieczny dla rowerzystów.

Cel operacyjny 4.3. Poprawa krajowej i międzynarodowej dostępności komunikacyjnej

Sprawna komunikacja na poziomie krajowym i międzynarodowym jest niezbędnym elementem polityki eksportowej, a także stanowi jedno z warunkowań rozwoju branży turystycznej. Budowa lokalnego lotniska zwiększy szansę na dynamiczny rozwój regionu.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **wsparcie budowy obwodnicy zachodniej w ciągu drogi ekspresowej S61** – prowadzenie lobbingu na rzecz budowy trasy ekspresowej S61 *Via Baltica* wraz z obwodnicą Suwałk, która przyczyni się do znaczącej poprawy dostępności transportowej Suwałk do Warszawy oraz podniesie poziom bezpieczeństwa drogowego dzięki przeniesieniu ruchu tranzytowego poza granice Miasta;
- ▶ **wspieranie elektryfikacji i modernizacji linii kolejowej na trasie Białystok - Elk - Trakiszki** – inwestycja prowadzona będzie w ramach przyszłej trasy kolejowej *Rail Baltica* wraz z budową przelotowej stacji kolejowej w Suwałkach;
- ▶ **rozbudowa infrastruktury lotniska lokalnego** – przystosowanie lotniska sportowego do potrzeb komunikacji lotniczej, głównie ruchu turystycznego i biznesowego.

6.6. Cel strategiczny 5. Wzrost znaczenia współpracy w procesach rozwojowych

Cel operacyjny 5.1. Rozwijanie aktywności i tożsamości lokalnej

Wysokiej jakości kapitał społeczny, którego wyznacznikiem jest zaufanie oraz rozwinięte sieci współpracy, stanowi jeden z ważniejszych czynników rozwojowych. W procesie budowy kapitału społecznego istotną rolę pełni poczucie tożsamości lokalnej i kulturowej.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **wzmacnianie potencjału organizacji pozarządowych** – prowadzone będą działania wzmacniające potencjał organizacyjny i techniczny organizacji pozarządowych, a także wsparcie dla nowych form działalności, szczególnie tych ukierunkowanych na rozwój ekonomii społecznej;
- ▶ **popularyzacja wiedzy o historii Suwałk i Suwalszczyzny oraz kultywowanie regionalnych tradycji** – organizowanie cyklicznych spotkań i innych działań edukacyjnych i animacyjnych w szkołach i innych instytucjach publicznych, a także wspieranie publikacji promujących dziedzictwo kulturowe Miasta i Suwalszczyzny;

- ▶ **wdrożenie budżetu partycypacyjnego** – instrument zwiększy możliwość współdecydowania mieszkańców o wydatkowaniu części budżetu miejskiego. Tym samym przyczyni się do większej aktywności społeczeństwa lokalnego, a także podniesie poczucie odpowiedzialności za swoje Miasto;
- ▶ **rozwijanie mechanizmu partycypacji społecznej w procesach decyzyjnych** – rozwijanie systemu konsultacji społecznych w celu zwiększania partycypacji mieszkańców Suwałk w procesach decyzyjnych, przyczyni się do ich większego zaangażowania w kształtowanie lokalnej polityki rozwoju jak również do wzrostu świadomości obywatelskiej i poczucia przynależności do społeczności lokalnej

Cel operacyjny 5.2. Intensyfikacja współpracy w sieciach krajowych i międzynarodowych

Poza lokalnym wymiarem współpracy ważne jest również uczestnictwo w wartościowych sieciach krajowych i międzynarodowych. Władze Miasta będą zabiegały o rozwój i intensyfikację współpracy w ramach sieci, w których już funkcjonują, jak również wchodzenie w nowe, szczególnie istotne dla gospodarki lokalnej. Priorytetem będzie również wspieranie rozwoju kontaktów międzynarodowych instytucji i organizacji działających na terenie Suwałk.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **rozwój współpracy w ramach Suwalskiego Obszaru Funkcjonalnego** – podejmowane będą działania przyczyniające się do rozwoju współpracy z samorządami gmin ościennych oraz powiatem suwalskim w zakresie rozwiązywania wspólnych problemów, w tym poprzez realizację projektów sieciowych;
- ▶ **rozwój współpracy w ramach Platformy EGO SA** – samorząd lokalny będzie aktywnie uczestniczył w procesie wymiany wiedzy i rozwiązywania wspólnych problemów w ramach dotychczasowego partnerstwa pięć miast Polski północno-wschodniej (Ełk, Gołdap, Olecko, Suwałki, Augustów), jak również będzie podejmował działania na rzecz rozszerzenia istniejącej sieci współpracy o Sejny i ziemię sejneńską, m.in. w celu tworzenia i rozwoju ponadregionalnych produktów turystycznych;
- ▶ **rozwój inicjatyw klastrowych** – władze Suwałk będą wspierały rozwój ponadlokalnych inicjatyw klastrowych, szczególnie w obszarach kluczowych dla gospodarki lokalnej;
- ▶ **wspieranie współpracy szkół, instytucji kultury, organizacji pozarządowych oraz firm z podmiotami zagranicznymi, zwłaszcza z Litwy, Białorusi i obwodu kalininogradzkiego Federacji Rosyjskiej** – w ramach tego kierunku wspierane będą inicjatywy sprzyjające nawiązywaniu i intensyfikacji zagranicznych kontaktów społecznych, kulturalnych, gospodarczych i handlowych. Priorytetem będą kontakty z partnerami ze Wschodu, dzięki czemu Suwałki będą wzmacniały potencjał regionalnej inteligentnej specjalizacji „Brama na Wschód”;
- ▶ **kontynuacja współpracy z podmiotami z regionu Morza Bałtyckiego** – kontynuacja współpracy w ramach stowarzyszenia Innovation Circle Network w oparciu o realizację programów transgranicznych w latach 2014-2020 służyć będzie wzmacnianiu współpracy międzynarodowej, której efektem będzie wymiana doświadczeń, dobrych praktyk oraz podnoszenie świadomości różnorodności kulturowej, politycznej i tradycji.

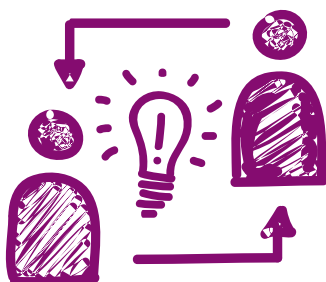

Cel operacyjny 5.3. Zintegrowane działania promocyjne na rzecz budowania konkurencyjności gospodarczej

Suwałki powinny prowadzić zintegrowane działania promocyjne zorientowane na przyciągnięcie nowych mieszkańców, turystów oraz inwestorów. Ze względu na swoje położenie geograficzne działania powinny zostać ukierunkowane przede wszystkim na kraje wschodnie (Litwa, Białoruś i obwód kaliningradzki Federacji Rosyjskiej), „wpisując się” tym samym w regionalną inteligentną specjalizację „Brama na Wschód”. Potencjał środowiskowy powinien natomiast jednoczyć działania podejmowane przez podmioty publiczne i prywatne w zakresie utworzenia i promocji wspólnej oferty turystycznej, dzięki czemu Suwałki i cała Suwalszczyzna uzyskają przewagę konkurencyjną wobec innych regionów turystycznych w Polsce i poza granicami kraju.

W ramach tego celu operacyjnego przewidywane są następujące kierunki działań:

- ▶ **stworzenie zintegrowanego systemu promocji gospodarczej i turystycznej** – władze Suwałk będą rozwijały zintegrowaną promocję gospodarczą i turystyczną poprzez wykorzystanie różnych narzędzi promocji-mix (m.in. technologii informacyjno-komunikacyjnych, bezpośrednich spotkań z potencjalnymi inwestorami podczas targów inwestycyjnych oraz organizowanych i współorganizowanych misji gospodarczych). Władze miasta poprzez działającą przy Prezydencie Miasta Radę Gospodarczą, a także samorząd gospodarczy będą wspierały lokalne firmy w nawiązywaniu kontaktów gospodarczych;
- ▶ **utworzenie, rozwój i promocja produktów turystycznych** – we współpracy z samorządami gmin ościennych, powiatem suwalskim, a także Wigierskim Parkiem Narodowym, Suwalskim Parkiem Krajobrazowym, Suwalską Izbą Rolniczo-Turystyczną, Polskim Towarzystwem Turystyczno-Krajoznawczym w Suwałkach i partnerami prywatnymi zostaną stworzone, doskonalone i wspólnie promowane spójne produkty turystyczne. Zostanie również wprowadzony system zniżek (Suwalska Karta Turysty) obejmujący wybrane instytucje publiczne (np. muzea, ośrodki kultury, *Aquapark*, WOSiR Szelment), a także prywatne (np. hotele, restauracje, usługi przewodnickie);
- ▶ **wdrażanie programu promocji, w tym Systemu Identyfikacji Wizualnej marki i znaku „Pogodne Suwałki”** – opracowane zostaną nowoczesne materiały promocyjne i zwiększone zostanie wykorzystanie znaku i hasła promocyjnego „Pogodne Suwałki” podczas organizowanych przez Miasto wydarzeń o zasięgu ponadlokalnym.

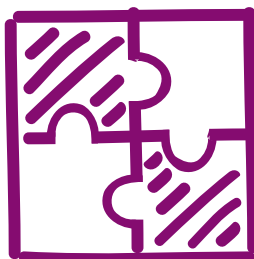

7. Strategiczne przedsięwzięcia

Strategiczne przedsięwzięcia będą przedmiotem szczególnej troski władz Miasta, ponieważ ich realizacja w największym stopniu przyczyni się do likwidowania słabości i wzmocnienia silnych stron Suwałk.

1. Budowa lokalnego lotniska na bazie istniejącego lotniska sportowego.
2. Wspieranie budowy obwodnicy zachodniej w ciągu drogi ekspresowej S61.
3. Budowa trasy wschodniej Miasta Suwałk.
4. Modernizacja drogi krajowej nr 8 w granicach administracyjnych Miasta Suwałk.
5. Uzbrojenie terenów inwestycyjnych w sąsiedztwie Suwalskiej Specjalnej Strefy Ekonomicznej oraz skomunikowanie ich z węzłem Suwałki – Południe w ramach drogi ekspresowej S61.
6. Kompleksowa rewitalizacja fizyczna i społeczna śródmieścia Suwałk oraz terenów pokolejowych, pokoszarowych, przemysłowych, poźwirowych.
7. Zagospodarowanie rekreacyjne terenów wzdłuż rzeki Czarnej Hańczy w granicach administracyjnych Miasta Suwałk – „odwrócenie miasta do rzeki”.
8. Remont, termomodernizacja i modernizacja obiektów użyteczności publicznej i budynków mieszkalnych.
9. Rozbudowa Regionalnej Instalacji Przetwarzania Odpadów Komunalnych w Suwałkach.
10. Likwidacja źródeł niskiej emisji poprzez rozbudowę miejskiej sieci ciepłej ze szczególnym uwzględnieniem centrum miasta.
11. Modernizacja miejskiej bazy sportowej, w szczególności kompleksu stadionu lekkoatletycznego OSiR.
12. Rozwój Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Suwałkach, w tym tworzenie nowych kierunków studiów oraz kształcenie na poziomie magisterskim.
13. Rozwój Parku Naukowo-Technologicznego „Polska Wschód” Sp. z o.o. w Suwałkach.
14. Podniesienie jakości i efektywności usług na rzecz włączenia społecznego, realizowanych na terenie Miasta Suwałk.

8. Źródła finansowania realizacji Strategii

Działania wynikające ze Strategii Zrównoważonego Rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020 będą finansowane z kilku źródeł, z których najważniejsze to:

1. Środki własne Miasta Suwałki.
2. Środki pochodzące z dotacji celowych będących w dyspozycji odpowiednich Ministrów.
3. Środki budżetu Unii Europejskiej.
4. Inne środki pochodzące ze źródeł zagranicznych, np. Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego, Norweski Mechanizm Finansowy, Europejski Instrument Sąsiedztwa i Partnerstwa.
5. Środki funduszy celowych, w tym np. Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, Funduszu Rozwoju Kultury Fizycznej.
6. Inne środki finansowe, w tym zwłaszcza środki osób fizycznych i osób prawnych.

Głównym źródłem finansowania działań strategicznych będą przede wszystkim **środki publiczne**. Istotnym czynnikiem zwiększającym potencjał finansowy realizacji Strategii powinno być **partnerstwo publiczno-prywatne**.

9. Założenia monitorowania Strategii

Strategia zrównoważonego rozwoju Miasta Suwałki zakłada monitorowanie postępów jej realizacji w cyklach dwuletnich.

W tym celu przygotowujący będzie **Raport z realizacji Strategii**, którego zadaniem będzie odpowiedź na pytania dotyczące zarówno stopnia realizacji celów, jak i pomoc w wyciąganiu wniosków z dotychczas podejmowanych decyzji. Za opracowanie Raportu odpowiedzialny będzie Urząd Miejski.

Tryb prac nad Raportem z realizacji Strategii w danym okresie sprawozdawczym będzie zorganizowany w taki sposób, by w połowie roku kalendarzowego następującego po okresie sprawozdawczym dokument mógł być przedłożony Radzie Miejskiej.

Ocena realizacji Strategii odbywać się będzie na podstawie analizy wskaźników kontekstowych o ogólnym charakterze (opracowanych dla celów strategicznych i operacyjnych), odwołujących się do ogólnej sytuacji społeczno-gospodarczej Suwałk i odpowiadającym swoim zakresem pośrednio celom operacyjnym w ramach danego celu strategicznego.

Przyjmuje się następującą listę wskaźników kontekstowych:

Cele strategiczne/wskaźniki kontekstowe odpowiadające celom operacyjnym	Miara	Wartość 2013
Cel strategiczny 1. Wzrost konkurencyjności gospodarczej		
1. Pracujący na 1000 mieszkańców	liczba	395
2. Podmioty gospodarcze prowadzone przez osoby fizyczne na 1000 mieszkańców	liczba	76
3. Liczba spółek z udziałem kapitału zagranicznego na 10 000 mieszkańców	liczba	9
Cel strategiczny 2. Poprawa warunków życia		
1. Liczba ludności w mieście Suwałki oraz gminach Suwałki, Jeleniewo i Szypliszki	liczba	Suwałki – 69 317 G. Suwałki – 7292 G. Jeleniewo - 3133
2. Turyści korzystający z noclegów na 1000 mieszkańców	liczba	452
3. Osoby uczestniczące w imprezach na 1000 mieszkańców	liczba	2135

Cel strategiczny 3. Racjonalne wykorzystanie zasobów przyrodniczych i ład przestrzenny

1. Udział powierzchni objętej obowiązującymi miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego w powierzchni ogółem i powierzchni gruntów zurbanizowanych	%	37,24*
		66,75
2. Wydatki majątkowe ogółem na gospodarkę komunalną i ochronę środowiska na jednego mieszkańca (z budżetu Miasta)	zł/osoba	91,35
3. Nakłady na środki trwałe służące ochronie środowiska**	zł	3 104,80

Cel strategiczny 4. Poprawa dostępności komunikacyjnej ***

1. Czas dojazdu samochodem z Suwałk do Białegostoku	minuty	96
2. Czas dojazdu samochodem z Suwałk do Warszawy	minuty	240
3. Czas dojazdu pociągiem z Suwałk do Białegostoku ****	minuty	135
4. Czas dojazdu pociągiem z Suwałk do Warszawy *****	minuty	332
5. Średni czas dojazdu samochodem z ośrodków gminnych powiatu suwalskiego do Suwałk	minuty	26,62

Cel strategiczny 5. Wzrost znaczenia współpracy w procesach rozwojowych

1. Środki z UE pozyskane na współpracę i kontakty międzynarodowe na jednego mieszkańca (środki w ramach Europejskiej Współpracy Terytorialnej oraz środki z Norweskiego Mechanizmu Finansowego)	zł/osoba	61,22
2. Turyści zagraniczni korzystający z noclegów	%	17,6
3. Osoby uczestniczące w imprezach na 1000 mieszkańców	liczba	2135

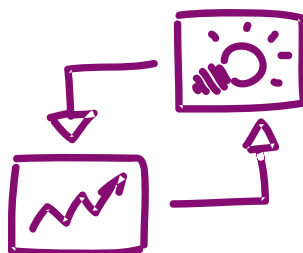
*Z uwagi na brak dostępności w publicznej statystyce prowadzonej przez GUS danych za 2013 r., wartości wskazane w tabeli pochodzą z danych Wydziału Architektury i Gospodarki Przestrzennej Urzędu Miejskiego w Suwałkach

** W przypadku dostępności w publicznej statystyce prowadzonej przez GUS danych z zakresu zużycia energii/emisji CO₂, wskaźnik dotyczący nakładów na środki trwałe służące ochronie środowiska zostanie zastąpiony właściwym wskaźnikiem obrazującym realizację przez samorząd działań z zakresu gospodarki niskoemisyjnej.

*** Źródło: <https://maps.google.pl/>, dzień dostępu 27.06.14 r. Dla podróży samochodem do Białegostoku, Warszawy i ośrodków na terenie powiatu suwalskiego na podstawie danych o aktualnym natężeniu ruchu na trasie.

**** Źródło: <http://rozklad-pkp.pl>, średnio na podstawie czasu 4 połączeń w dniu 27.06.14

***** Źródło: <http://rozklad-pkp.pl>, średnio na podstawie czasu 4 połączeń w dniu 27.06.14

10. Zbieżność Strategii ze Strategią wojewódzką

Strategia zrównoważonego rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020 powinna być zbieżna ze Strategią rozwoju województwa podlaskiego. Zbieżność tę ocenia się na podstawie analizy zapisów celów operacyjnych Strategii Suwałk w kontekście planowanych działań i kierunków interwencji podejmowanych na poziomie województwa.

Cele operacyjne Strategii Rozwoju Województwa Podlaskiego do roku 2020	Cele operacyjne Strategii zrównoważonego rozwoju Miasta Suwałki do roku 2020
1.1. Rozwój przedsiębiorczości	1.3. Wzrost znaczenia przemysłów kreatywnych w rozwoju gospodarczym 1.4. Wzrost przedsiębiorczości 1.5. Wsparcie sektorów kluczowych dla miasta (przemysł drzewny i meblarski, przemysł rolno-spożywczy, usługi turystyczne)
1.2. Wzrost innowacyjności podlaskich przedsiębiorstw	1.1. Wzrost innowacyjności gospodarki 1.3. Wzrost znaczenia przemysłów kreatywnych w rozwoju gospodarczym
1.3. Rozwój kompetencji do pracy i wsparcie aktywności zawodowej mieszkańców	1.4. Wzrost przedsiębiorczości 2.2. Edukacja na najwyższym poziomie i różnorodna oferta zajęć pozaszkolnych i pozalekcyjnych
1.4. Kapitał społeczny jako katalizator procesów rozwojowych	2.3. Kultura i sztuka jako wyznaczniki subregionalnego znaczenia Suwałk
1.5. Efektywne wykorzystanie zasobów naturalnych	1.1. Wzrost innowacyjności gospodarki
1.6. Nowoczesna infrastruktura sieciowa	1.2. Poprawa infrastruktury technicznej dla celów gospodarczych
2.1. Aktywność podlaskich przedsiębiorstw na rynku ponadregionalnym	5.3. Zintegrowane działania promocyjne na rzecz budowania konkurencyjności gospodarczej
2.2. Poprawa atrakcyjności inwestycyjnej województwa	1.2. Poprawa infrastruktury technicznej dla celów gospodarczych 5.3. Zintegrowane działania promocyjne na rzecz budowania konkurencyjności gospodarczej
2.3. Rozwój partnerskiej współpracy transgranicznej	5.2. Intensyfikacja współpracy w sieciach krajowych i międzynarodowych
2.4. Rozwój partnerskiej współpracy międzyregionalnej	5.2. Intensyfikacja współpracy w sieciach krajowych i międzynarodowych

2.5. Podniesienie zewnętrznej i wewnętrznej dostępności komunikacyjnej regionu	4.1. Zwiększenie wewnętrznej dostępności komunikacyjnej 4.2. Poprawa funkcjonowania powiązań systemu komunikacyjnego Miasta z otoczeniem regionalnym 4.3. Poprawa krajowej i międzynarodowej dostępności komunikacyjnej
3.1. Zmniejszenie negatywnych skutków problemów demograficznych	2.5. Rozwój bazy i podniesienie jakości działań zabezpieczenia socjalnego i zdrowotnego
3.2. Poprawa spójności społecznej	2.1. Rozwój budownictwa mieszkaniowego oraz modernizacja istniejącego komunalnego zasobu mieszkaniowego 3.1. Tworzenie nowych, nowoczesnych i bezpiecznych przestrzeni publicznych 5.1. Rozwijanie tożsamości lokalnej
3.3. Poprawa stanu zdrowia społeczeństwa oraz bezpieczeństwa publicznego	2.4. Tworzenie i modernizacja bazy sportowo-rekreacyjnej, rozwój sportu oraz poszerzenie oferty aktywnego spędzania czasu wolnego 2.5. Rozwój bazy i podniesienie jakości działań zabezpieczenia socjalnego i zdrowotnego 3.2. Zagospodarowanie przestrzeni nad Czarną Hańczą
3.4. Ochrona środowiska i racjonalne gospodarowanie jego zasobami	3.3. Ochrona środowiska przyrodniczego przed degradacją 3.4. Ograniczanie zjawiska niskiej emisji 3.5. Kompleksowe uregulowanie gospodarki odpadami

11. Źródła

Duridywka M., Kociszewski P., 2013, Wielokulturowość Podlasia i możliwości jej wykorzystania w turystyce, Turystyka Kulturowa nr 6/2013.

Dziemianowicz W., Szlachta J., Szmigiel-Rawska K., 2011, Subregionalne bieguny wzrostu, Uniwersytet Warszawski, Warszawa.

European Commission, 2011A, Communication from the Commission to the European Parliament, the Council, the European Economic and Social Committee and the Committee of the Regions. A budget for Europe 2020 Part I and II, SEC (2011)867-868 final, Brussels 29.6.2011 COM (2011)500 final.

European Commission, 2011B, Regulation of the European Parliament and of the Council on laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund, the Cohesion Fund, the European Agricultural Fund for Rural Development and the European Maritime and Fisheries Fund covered by the Common Strategic Framework and laying down general provisions on the European Regional Development Fund, the European Social Fund and the Cohesion Fund and repealing Regulation (EC) No 1083/2006, SEC(2011)1141, SEC(2011)1142, Brussels, 6.10.2011 COM(2011)615 final.

European Commission, 2012, Position of the Commission Services on the Development of Partnership Agreement and Programmes in Poland for the period 2014-2020, Brussels, 28/09/2012.

European Union, 2010, Investing in Europe's Future. A regional development strategy for 2020. Fifth report on economic, social and territorial cohesion, Brussels, November.

<http://www.elblag-suwalki.pl/> [dostęp: 9.09.2013]

<http://www.ssse.com.pl/PL/atuty.php> [dostęp: sierpień 2013]

<http://www.szpital.suwalki.pl/oddzialy> [dostęp: 6.09.2013]

Komisja Europejska, 2010, Komunikat Komisji Europa 2020. Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju, sprzyjającego włączeniu społecznemu, Bruksela 3.3. 2010, KOM(2010) 2020 wersja ostateczna.

Komisja Europejska, 2011, Polityka spójności 2014-2020. Inwestycje w rozwój gospodarczy i wzrost zatrudnienia, Luksemburg.

Komisja Europejska, 2012A, Dokument roboczy służb Komisji. Elementy Wspólnych Ram Strategicznych na lata 2014-2020 dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Rolnego Rozwoju Ob-

szarów Wiejskich, Europejskiego Funduszu Morskiego i Rybackiego, Bruksela 14.3 SWD(2012)61 wersja ostateczna.

Komisja Europejska, 2012B, Zintegrowane działania na rzecz rozwoju obszarów miejskich. Polityka spójności na lata 2014-2020, Bruksela.

Ministerstwo Administracji i Cyfryzacji, 2012, Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa strategia rozwoju kraju, Warszawa, 9 listopada.

Ministerstwo Gospodarki, 2011, Krajowy Program Reform, Warszawa, 26 kwietnia.

Ministerstwo Gospodarki, 2012, Krajowy Program Reform, Warszawa 25 kwietnia.

Ministerstwo Gospodarki, 2013, Krajowy Program Reform, Warszawa 30 kwietnia.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2010, Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020. Regiony, miasta, obszary wiejskie, Warszawa 13 lipca, Monitor Polski nr 36, Poz. 423, s. 1375-1570.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2011, Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030. Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa, 13 grudnia.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2012, Strategia Rozwoju Kraju 2020. Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwa, Warszawa, 25 wrzesień.

Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, 2013, Założenia krajowej polityki miejskiej do roku 2013, przyjęte przez Radę Ministrów 16 kwietnia.

OECD, 2008, Przeglądy terytorialne OECD. Polska, Paryż, Wydany przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, Warszawa.

OECD, 2009, Regional Policy Challenges. New Issues and Good Practices, Paris 30-31 March.

Ranking producentów mebli 2013. Meble Plus – raport specjalny.

Raport o stanie miasta 2012, Suwałki 2013.

Scenariusz rozwoju i poprawy sieci drogowej w Suwałkach, MMR Projekt s.c., Warszawa 2011.

Strategia rozwoju Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. prof. Edwarda F. Szczepanika w Suwałkach na lata 2012 – 2020, Suwałki 2012.

Szlachta J., Zaleski J., 2010, Kierunki polityki regionalnej w Polsce do roku 2020, Gospodarka Narodowa, nr 10, s. 37-56.

Szmigielska-Rawska, K., Dołbłasz, S., 2012, Trwałość współpracy przygranicznej, CeDeWu, Warszawa.

Urząd Marszałkowski Województwa Podlaskiego, 2013, Strategia rozwoju województwa podlaskiego do roku 2020, Białystok.

(The) World Bank, 2009, World Development Report. Reshaping Economic Geography, Washington D.C.

Zaleski J., Kudelko J., Mogiła Z., 2012, Rola polityki spójności po 2013 r. w procesie konwergencji społeczno-gospodarczej polskich regionów, w: Perspektywy rozwoju regionalnego Polski w okresie programowania po 2013r., Studia KPZK PAN, tom CXL, s. 39-55, Warszawa.

Urząd Miejski w Suwałkach
ul. Mickiewicza 1, 16-400 Suwałki
tel: + 48 (87) 562-80-00
fax: + 48 (87) 562-80-98
www.um.suwalki.pl